

خوشحال خټک دودنی دودرود
کالیزې په مناسبه

لیله او محنون

سکندر خټک

د افغان تېارن د علومو اکاډمیک

د ژبو او ادبیاتو انستیتوت

۱۳۵۸

لیل و لیل

د

سکندر ختک

د چمر نوال دوست شینواری پسرینه او تصحیح

مهمتم: محمد شیرین سنگری

د افغانستان د علومو اکاډمۍ
د ژبو او ادبیاتو استیوټ

د چاپ شمېر ... ۱۰۰۰ ټوک

۱۳۵۸

نقلوونکي : او خېرنيل محمد عارف غروال
خېرنيا رعبد الواجد واجد

دلیلی او مجنون قصه د شرق په ادب کې د پر شهرت لري . دغه قصه د شرقی جهان په دېره ژبو
شاعرانو او ادیبانو په نظم او نثر لیکلې ده . په پښتو ادب کې هم د لیلی او مجنون قصه ښايي
او تحریري شکل موند پيدا کولای شو .

په تحریري ادب کې د لیلی او مجنون قصه له اولسي شاعرانو پرته شپږ د تنو هم په نظم کې راوړلې
د کتاب په شکل شته او د مجرب د ادیبانو د تاریخ په خړو کې ترې پښتاده کېږي .

په دغو شپږو تنو کې سکندر خاشخ خټک لومړی نومی دی چې د لیلی او مجنون
په ۱۰۹۰ هـ ق. کال نظم کړې ده .

د سکندر خان لیلی او مجنون نه اولنې دا چې
پښتو د لیلی مجنون په قصو کې لومړی قصه ده ، بلکې پښتو په لاس ته راغلې تحریري قصو کې هم

لومړنۍ قصه گڼل کېږي ځکه ، کومې تحریري قصې چې تر اوسه زموږ لاس ته راغلي دي یوه هم د
سکندر خاشخ خټک له قصې نه مخکې تاریخ نه لري .

د سکندر خاشخ خټک د لیلی او مجنون قصه تقریباً ۱۰۵۰ کاله مخه په ۱۲۶۴ هـ ق. کال

په دېلي کې د کتابو د چاپخانه خواخوږ شوې ده خو ، دا چې څه من اوښ پيدا کېدو او له بلې

د دې قصې د یوه اګا د محبت متن برابر تیاره غږونه ، نو ځکه دا اوسنی متن د سکندر خټک

د لیلی مجنون د هغې قلمي نسخې له مکره ختم غږه برابر شو چې اوسنی نسخه یې د دېلي په محمدیم کې شاعري

خبرونه راوړل شوي . پښتو ادب او فرهنگو څانګې دغه قصه په وسیله څه من اوښ د مکره ختم نه وافتل او ښايي د دې

نسخې تره متوجه کړي ، هغه مهال لغت نامه یې ورته ښکاره او له متن سره یوځای راوستو کومه وېره نه لرله .

د څو مني ځای د ادبي چې د قصه موند د اوسني متن له چاپه راواړ او څه ورو یې چې زموږ د لیلی

د حالت په لارښوونه د پښتو د ژبنياتي سر او د سکندر خټک د پلا خوشال خټک (۱۲۲۰-۱۳۰۰ هـ ق.)

د میرمنې دې سکود کړايزه نا منځل کړې .

د ژبو او ادبیاتو د ښوونځي د رئیس څېړنوال کټه مسعود الله تاپو لاد

۱۳۵۸/۱/۱۳

دليلی اومجنون قصبي ته يوه کتنه

دليلی اومجنون رومانتيکه قصه دختيځ په ټولو مسلمانو ا ولسونو کې خپره ده. دغه قصه چې اصلاً عربي فولکلور يکه مېدا لری، دلته داسلام له راتگه وروسته د عربي نورو شونانو په شان خپره شوې، له يوې خولې نه بلې ته او له يوه کتابه بل ته نقل شوې ده. د دغې قصې په نظم او ترتيب کې د پښتو، فارسي، دري، اردو، اوزبکي، ترکي، آذربايجاني کوردي او د نورو ژبو شاعرانو خپل قلمي زور ښکاره کړی او په خوځورنگه يې ليکلی ده. د يوه فيلسوف دا خبره بيخي سمه ده چې وايي: «هراولس کولای شي له بل ا ولس څخه څه زده کړي».

په عربو کې د نړۍ کي :

په عربو کې دليلی اومجنون قصه د اسلامي عصر د پيل نه لږڅه د مخه منځ ته راغلی چې بيا وروسته يې انکشاف وکړ. دا وخت دنړۍ په دې سيمه کې په اقتصادي او اجتماعي لحاظ د ټولنې په جوړښت کې زيات توپير منځ ته راغلی، خصوصاً په ښارونو کې بېلوايو او د لوړپوړاوسيدونکو ته د مرفه ژوند شرط برابر شوي وو او په کلیو او واديو کې بدوی ژوند دوام درلود.

د مرفه ژوند خاوندانو د عشقي شعار په جوړلو ساعت تيراوه او په عام، خصوصاً باديه نشين ا ولس کې بيزولي او فقر حاکم وو او د اقتصاد له مخې يې دويمه وخت نه لاره چې د درانه ژوند له باره وتلی او د شعراو شاعري شغل ته او زگار شي.

همدغه وخت وچې په عربي ادبياتو کې رومانتيکک نقلونه پيدا شول او ډير زيات انکشاف يې وکړ. په همدغه دوره کې د عربي ژبې په ادبياتو کې فصاحت او بلاغت لوړ مقام ونيو او فصيحو او بليغو شاعرانو په ټوله عربي نړۍ کې زيات تاريخي شهرت پيدا کړ. بالاخره د دوی د ادبي مقابلو او مشاعرو ځای خپله مکه معظمه وگرځيد، چې هغه وخت د عربي نړۍ کلتوري مرکز و، عربي سترو شاعرانو په خپل اشعارو د هغې په ديوالونو ځورندول او دلو ستونکو بازار به پرې گرم و، چې يوه ښه نمونه يې «سبعة المعاقه» ده. ددغسې شاعرانو په جمله کې چې د دوی د ښې په باب افسانې جوړې شوي دي جميل ابن معمر قيصر، قيس ابن ملوه او داسې څو تنه نور له هر چا زيات شهرت لري. خو وروسته وروسته د تاريخي مينو چې د دوی په اشعارو کې منعکسې وې افسانوي رنگ پيدا کړ چې د هغو په جمله کې دليلي او مجنون افسانه هم په دغه شان جوړه شوه.

ابن النديم په خپل کتاب «الفهرست» کې د (مجنون - ليلي) په نامه د يوه کتاب يا دونه کړې ده، خو دغه کتاب زموږ تر وخته نه دی رارسيدلی. لومړې ليکلی معلومات چې په دې باب موجود دی او زموږ تر وخته را رسيدلی دي هغه د ابو محمد عبد الله ابن مسلم ابن قتيبة الدينوري (وفات ۲۷۶ هـ ق) ليکنې دي چې په (کتاب الشعر والشعراء) کې درج دی. دغه مؤلف چې په دغه کتاب کې يې د عربو د لرغونو اشعارو نمونې راټولې کړي يو فصل د قيس عاصري د حالاتو او اشعارو په باب ليکلی او په لنډ ډول يې دده اشعار او حالات اخيستي دي. دده له ليکنو ښکاري چې حتي لا په دريمه هجري پيړۍ کې د قيس عاصري (مجنون) د شخصيت په باب روايتونه ضد او نقیض او يوتر بله زيات مخالف وو: مثلاً ځينو روايتونو يې نوم (قيس ابن سواد) او ځينو نورو (مهدي ابن ملوه) بللی، قوم يې ابن جعد ابن کعب ابن ربيعه ابن عاصم ابن سمسعه (په بل روايت ابن عقيل، ابن کعب، ابن ربيعه) دی. (۱)

ددغه کتاب له مخې ليلي او مجنون له وروکتو به سره څاروی پوول، يوله بله سره

۱- (د عبدالرحمان جاسی دليلي او مجنون) (۵) مخ .

سخت عاشقان شول، په مجنون عشق دوسره زور وکړ چې لیونې شو، له وگړو و تبتید او له ځناورو او ځنگلي ژویو سره میشت شو، دمجنون پلار لیلی دخپل زوی (مجنون) له پاره وغوښته، دلیلی پلار دمجنون دلیو تنوب او د نږدېه غرونو کې د خوشې گرځید و له امله ده ته دلیلی له ورکولو څخه انکار وکړ. مجنون ته د لیلی دراوستلو په باب دنو فل کوشش او دمجنون دپلار بیوزلی او نور دلته یاد شوي او دمجنون داشعارو نمونې درج دي.

د دریمې هجري پېړۍ بل مؤلف ابو الفرج علی ابن الحسین ابن محمد ابن احمد القریشی (په ۲۸۴ ق کی وفات) دخپل (الغانی) نومې کتاب په لومړي او د ریم ټوک کې په لیلی باندې دعاشق (قیس) په باب مخصوص فصلونه لیکلي دي چې دابن قتیبه په نسبت زیات احوال په کې درج دي او په عین حال کې دهغه له روايتونو څخه زیات مخالف دي. ابو الفرج دمجنون نسب دا سې ښي:

(قیس ابن سلوه ابن مزاحم ابن عدس ابن ربیع ابن جعد ابن کعب ابن ربیع ابن عابر ابن سعده) دغه مؤلف په خپل کتاب کې دمجنون په باب بیل بېل روايتونه رااخیستی دي. دی له ایوب ابن ابایه څخه نقل کوی چې هغه ماته ویلی دي:

ما دبنی عامر د قبیلې له فر دفر د څخه دمجنون په باب معلومات وغوښتل، خود اسی څو ک سې پیدا نکړل چې مجنون یې پیژانده. په همدغه برخه کې روايت کوی چې چاله عیسی ابن دعب نه پوښتنه وکړه چې: «ایا مجنون پیژنې؟ او دهغه کوم شعر دې په یاد دی؟» ځواب یې ورکړه: «مگر سوېد هو ښیارانو ټول شعرونه په یاد کړي دي چې اوس د لیونیو اشعار په یاد کړو، لیونی خود یر دی.»

پوښتونکی وویل: «زما مقصود دبنی عامر هغه مجنون شاعر دی چې عشق وواژه.» په ځواب کې یې وویل: «افسوس چې بنی عامر یا ن هغه سخت زړی دي چې عشق یې نه شي وژلای.» (۱)

دابن الاعرابي (وفات ۲۳۱) او دابن الكلبي (وفات ۱۴۷) له روايتونو څخه معلوم ميري چې مجنون د كوم تاريخي شخص نوم نه و. دابن الكلبي په روايت: «دمجنون قصه او دهغه اشعار دبنی اسيه يوه سرواني زلمی جوړ کړي دي چې دخپل تره په لور مين و او په دغه نامه يې خپل ځان پټ ساتلی دی» دغسې روايتونه زښت ډير دي چې دابو الفرج د روايت په شان دمجنون دتاريخي شخصيت نه انکار کوي او راويان يې دميلادي اتمې، نهمې پېړۍ عرب مؤلفين دي.

دليلی او مجنون په قصه کې د(الآغانی) مؤلف د«كتاب الشعر والشعراء» د کتاب په نسبت لاندینی برخې زیاتې راوړي دي:

۱- دلیلی لقب «ام مالک» و.

۲- مجنون په تصادفي ډول لیلی دزیاتو ښځو په منځ کې لیدلې او پری مین شوی و. دهغې دغو ښتلو مرکه یې ورواستوله خو دغه وخت ورده العیلي هم دلیلی د غوښتلو لپاره مرکه وراستولې وه. لیلی دویم شخص انتخاب کړ.

۳- دسفر په وخت کې مجنون ډیر وښځو په ډله کې کریمه نومې پیغله ولیده او پرې مین شو، خو دهغې له بې التفاتی څخه خوا بدی شو او دبلې په لټه کې شو، لیلی یې پیدا کړه هغې ته یې خپل عشق او محبت اظهار کړل او واقعي عشق یې ورسره پیدا شو.

۴- دمجنون پلار یو ځل خپل زوی دلیلی دپلار کور ته دڅه کار له پاره واستاوه، هلته دوی سره زیات محبت پیدا کړ.

۵- دلیلی دواده نه وروسته مجنون ورسره دیوې گا ونډۍ پیغلې په ذریعه ارتباط ساته.

۶- دمجنون پلار د هغه له لیون توب څخه دښخه مې شوی و.

۷- مجنون یو ځل بیا دلیلی سره په داسې وخت کې وکتل چې دهغې مورا وپلار

حاضر نه وو.

۸- زیاتو پېغلو له مجنون څخه غوښتل چې واده ورسره وکړي خو هغه دا غوښتنه نه منله.

۹- مجنون دلیلی نه دمخه مړ شو او لیلی دهغه دمړینې مراسم پمخای کړل. (۱)
علاوه پردغو دالمبارز (وفات ۵۲۸۵ ق)، الکامل، (دداود الظاهري) (وفات ۲۹۷) پسه (کتاب الزهر)، دالوشاع (وفات ۳۲) په (کتاب المصع) کې هم دلیلی او مجنون دحالاتو په باب روایتونه شته خو دغه روایتونه دابن قتیبه او ابو الفرج په نسبت لږ څه زیاتوالی لري. دلیلی او مجنون دسوز په تاریخی سیر کې دابو بکر و الی (وفات یوولسمه میلادي) لهخواد قیس عسري داشعارو شرح هم خاص اهمیت لري: دده په قول لیلی او مجنون لا له هغه وخته سره اشنايان او بیا عاشقان شول چې دسیر و او پسو نو په غرو لو بوخت وو. په دغه اثر کې دغه یادونې دپام وړ دي:

- ۱- دلیلی پلار دمجنون له لاسه ددغه عشق له امله دخپل وخت خلیفه ته شکایت وکړ
- ۲- دمجنون پلار دمجنون له پاره دخپلې قبیلې یوه پیغله واده کړه.
- ۳- دلیون توب د علاج له پاره دمجنون پلار هغه بابل ته بوت.
- ۴- عبدالملک بن سروان دمجنون دلیونی عشق اواز واوریدله، او هغه یې خپل ځان ته وغوښت.

- ۵- دلیلی دپلار لهخوا دخیښی له پاره دمجنون دپلار مړه ځکه رد شوه چې د دوی دعشق هنگامه دهیواد هر گوته ترسیدلې او دخپلې قبیلې سپکاوی یې کا نه.
- ۶- دلیلی په خاطر دهوسی خوشې کول، دلیوه سره جگړه کول، ا لوتونکو ته دزړه رازویل داهم دمجنون په باب دداستان زیاتې لفظي دي.
- ۷- یوه ثقیفی زلمي دلیلی سره واده وکړ، لیلی مړه شوه، په بیابان کې دگرځیدو په وخت

۱- (دعبدالرحمان جامي.) (۷) مخ .

کې مجنون له دوو سپرو سره مخامخ شو، له هغو څخه يې دليلی د مرگ خبر واوړيد، له هغو څخه يې هيله وکړه چې دی دليلی تر قبره بوځي، هغوی دده داهيله تر سره کړه، مجنون دليلی په قبرخان و غورځاوه او ځای په ځای مړ شو. (۱)

دليلی او مجنون افسانه د عربي اولسی عشق سره تينگه را بڼه لري خو د غې قصې په عربي ليکلو ادبياتو کې بيا وروسته پر اختيا نه ده کړې او حتی په (۱۶ع) پېړۍ کې هم د داو دالانطاقی په خپل کتاب «تزيين الاسواق» کې په دې باب تقریبا څه هم نه دی زیات کړي. داهم بايد وويل شي چې په عربي ادبياتو کې په دې باب کوم بشپړ منظوم يا منثور داستان نه دی ليکل شوی، بلکې دغې افسانې ته دختيځ غير عربي مسلمانواو لاسونوزيات اثار وقف شوي او ددوی په فولکلوري ادبياتو کې مهم ځای لري چې مېدايې هماغه عربي روايات دی. ددغسې گڼو ډو او ضد او تقيضو رواياتو په رڼا کې داگرانده ده چې ووايو مجنون کوم تاريخی شخص و او که افسانوي؟ که تاريخی شخص هم وي له هغه څخه افسانوي روايت او قصو افسانوي شخص جوړ کړی دی. همدغه شان فکر دليلی په باب هم کيږي. دليلی او مجنون قصې دنوروتولوژ بويه نسبت په پښتو، فارسي، دری ادبياتو او فولکلور کې زښته ډيره پر اختيا موندلی ده. څرنگه چې دغه داستان دپښتو په نسبت په فارسي ادبياتو کې تر يوې انده ازې قدامت لري نو بې ځايه نه ده چې يوه لنډه رڼا پرې واچوله شي:

په دری او فارسي ادب کې:

د رودکي نه نيولې زموږ تر وخته به د دري داسې شاعر نه وي چې دده په ديوان کې به دليلی او مجنون نوم نه وي ياد شوي، خود داستان په صورت يې د جوړولو تاريخ وروسته دی: په دری ادب کې لومړی ځل دليلی او مجنون دليونی ميني د سرگذشت يادونه ابوالمجد سنایي په (۱۱۶۱م) يا (۱۱۵۰م) کې وفات) دخپل کتاب «حديقة الحقيقة» د «فی تحقیق العشق» په باب کې کړی ده چې داسې پيل شوې:

۱- (دعبدالرحمان جامي) (۸) مخ .

آن شنیدې که در عرب مجنون

بودېر لیلی آن چنان مفتون

په د رې ادب کې دغه قصه په دولسمه سیلادي پېړۍ کې زیاته مشهوره شوه او په همدغه پېړۍ کې نظامی گنجوی دیوه داستان په بڼه ترتیب کړه چې له څلور وزرو څخه زیات بیتونه لری. د داستان دمنبع په باب نظامی څه نه دي ویلي خو د محققانو په عقیده ده په (الاغاني) کې د قیس عامری په اشعارو او په داسې نورو اثارو اتکا کړې ده .

نظامی په دې باب د پخوانیو روایتونو بیلې بیلې لارې سره یوځای کړی ، هغونه یې ربط وړکړی او له ځانه یې ورکې زیادونه کړي دي .

له دغه وخته وروسته په درې ادبیاتو کې د لیلی او مجنون نومونه ډیر زیات شول . مثلاً که د سید حسن غزنوی (ملقب په اشرف) په (۱۱۵۳ م) په دیوان کې یوازي دوه ځایه د لیلی او مجنون نومونه ذکر شوي وو ، نو د مصلح الدین سعدی په اثارو کې د مجنون نوم (۳۸) ځله، د لیلی نوم (۳۵) ځله راغلی دی، حال دا چې تر دغه وخته په درې ادب کې د مینې او محبت نور قهرمانان هم زیات وو او هغوی د سعدی په اثارو کې داسې راغلي دي :
واسق او عذرا (۹) ځله، فرهاد او شیرین (۳۲) ځله، زلیخا (۶) ځله، خسرو یوځل (۱) له دغه شمیر څخه معلومېږي چې د سعدی په چاپېریال کې دغه د مینې قهرمانان یعنی لیلی او مجنون زیات مشهور وو .

شیخ فریدالدین عطار په خپلو عرفاني قصیدو (الهی نامه) ۱ و (مصیبت نامه) کې د خپلو تصوفی تمثیلونو له پاره تقریباً پنځه ویشتر روایتونه د ځانگړو حکایتونو په ډول په دې باب راوړي دي چې نژدې شپږ سوه بیتونه کیږي او که هغه ټول سره یوځای شي تقریباً یو بشپړ داستان به ورنه جوړ شي. عطار هر ځای د مجنون حالات تصویر وی او د لیلی نوم د ده په خو له یادوی او د مجنون عشق ته تصوفی تصویر ورکوي، د عاشق او معشوقې له یووالی څخه د (وحدت الوجود) غایه او نتیجه اخلي. دغسې تصویر او غایه په درې ادب کې

(۱) (د عبد الرحمان جابي) (۲۲) مخ .

ځای په ځای د لیلی او مجنون له سرگذشت څخه اخیستل شوي او دغه تصویرو او غایي له ځینو محققینو لکه د، ی. ی. بیر تیلز سره دا عقیده پیدا کړې چې په دری ادب کې د لیلی او مجنون د قصې عمومیت د تصوف له لارې پیدا شوی دی. (۱)

جلال الدین بلخي هم په خپلو صوفیانه اشعارو کې څو ځایه د لیلی او مجنون سېنې او محبت ته صوفیانه رنگ ورکړی دی او شپږ ځایه یې د دوی د قصې شپږ لحظې یادې کړي دي چې د شیخ عطار په شان یې صوفیانه غایه او هدف ورته اخیستی دی.

د دیا رلسمې پېړۍ په پای کې د لیلی او مجنون داستان یونوی روح پیدا کړ: امیر خسرو بلخي په هند کې (د لیلی و مجنون) مشهور داستان ولیکه. خسرو بلخي اعتراف کړی چې په دغه داستان کې یې د نظامي گنجوي پېړوي کړې ده او دغه دوه داستانونه د محتواله مخې بیخي سره نژدې دي، یوازې خسرو د نظامي د داستان ځینې برخې اختصار کړي او ځینې یې بالعکس اوږدې کړي دي. (۲)

په څوارلسمه پېړۍ کې د لیلی او مجنون کوم بشپړ او ځانگړی داستان نه دی جوړ شوی. په پنځلسمه پېړۍ کې دغې قصې زیات شهرت وموند او د تېروخت په نسبت په دری ادبیاتو کې بیخي عامه شوه. د همدغې پېړۍ په سر کې د فارسي ادب ځینو شاعرانو لکه مولانا اشرف (۱۴۵۹ م کې مړ) داعی شیرازی (په ۱۴۶۴ م کې مړ)، سلیمي (په ۱۴۷۴ م کې مړ) په ځینو روایتونو د دغه قصه لیکلې وه. خو د داعي او سلیمي د قصو په باب له روايتونو څخه پرته نور مواد په لاس کې نه شته.

د پنځلسمې پېړۍ په پای کې یوازې په هرات کې دریو تنو دغه قصه منظومه کړه چې هغه عبد الرحمان جامی، امیر نظام الدین احمد سهیلی او علی شیر نوابي دي. او په دغه صورت دغه قصه ډیر زړه‌پا د بي خلقو کې خبره شوه.

۱- (د عبد الرحمان جامی) (۲۲) مخ.

۲- (د عبد الرحمان) (۲۹) مخ.

په پنځلسمه پېړۍ کې له لسو څخه زیات د (لیلی او مجنون) داستانونه لیکل شوي دي چې په ټولو کې د جامي له خوا لیکل شوی داستان ډیر خوږ دی او له هغه وروسته د نوايي هاتفي هروی قصې د پام وړ دي چې او ریښال اړخونه یې زیات دي. جامي په زیاتو مواردو کې له عربي منابعو څخه کار اخیستی دی خو نورو کله د خسرو او کله د نظامي له داستانونو څخه استفاده کړې ده (۱) .

د قاسم مثالي او هلاکي مکتبي شیرازی لیلی او مجنون هم دیادوني وړ دي، خو د جامي « لیلی او مجنون » په ادبي لحاظ خاص مقام لري.

دغه قصه فضولی بغدادی، شاهدي، حمدالله، علی شیر نوایي او ځینو نورو شاعرانو په ترکی ژبه هم اړولې ده.

په پښتو ادب کې لیلی او مجنون :

د پښتو ادب په هغو نمونو کې چې د پښتې خزانې مؤلف په «لو مړی خزان» کې رااخیستی موږ د لیلی او مجنون نوم نه گورو. په خیر البیان او روښاني رساله کې چې فقهی او تصوفی مسایل په کې راغلي دي که څه هم د تصوف له مخې وي خو د لیلی او مجنون نوم نه دی راغلی. همدارنگه په روښاني نورو اثارو (میرزاخان، دولت، ارزاني، اصل) او د درويزه او دهغه د مريدانو په اثارو کې د غونډونو نومونه هم نه دي پيدا کړي او ډیر لږ لیدل کېږي (۲) او له دغه لخوا هم موږ گورو چې پښتو ادب ته د تصوف له لارې د لیلی او مجنون نومونه نه دي ننوتلي.

د خوشحال په اشعارو کې د مینې او محبت د قهر مانانو په حیث د غونډونو زیات عمومي

(۱) د عبدالرحمان جامي (۳۲-۳۷) مخونه .

(۲) میرزاخان یوځای لیکي:

د لیلی د سادګۍ نهایت نشته

د بنایست صفت به یې څرنگه مجنون کا

(د دیوانه ۲ مخ)

پیدا کړی دی. مثلاً دخوشحال په یوازې پښتو غزلونو کې دمجنون نوم (۳۹) ځایه او دلیلی نوم (۱۸) ځایه راغلی دی او له دې وروسته په پښتو ادب کې دغه نومونه ښځی عام شوي دي.

خو دمنظوم داستان په حیث په پښتو ادبیاتو کې چې تر اوسه زموږ تر وخته را رسيد لې دي دخوشحال خان دزوی سکندر خان خټک داستان تر ټولو دښخه دی. په پښتو ادب کې تر اوسه دلیلی او مجنون بشپړه قصه چې ما ته معلوم دی (شپږو) کسانو لیکلې ده او هغه دادي:

۱- د سکندر خټک (لیلی او مجنون) چې وروسته به پرې رڼا واچو و:

۲- د حافظ نظام لیلی او مجنون :

د ورکې خزانې د مؤلف همیش خلیل په قول دغه قصه (۱۶۱۳) بیتونه لري او په (۵۱۱۰۰، ق) کې پای ته رسيد لې ده لکه چې خپله مؤلف وايي:

نوم یې څه ډېر د لیلی مجنون دی * له دغه اسمه تاریخ پیرون دی

خو پنځه ځله دې تکرار کا * یا غلو و حرفه د غم دې شمار کا

په دغه معنا کې که موږ د (لیلی) د نامه وروستی توری (ی) د تلفظ له مخې په (الف)

و شمیر ونود (لیلی او مجنون) توری دا بې د پې حساب (۲۲۰) کیږي چې پنځه ځله تکرار یې (۱۱۰۰)

کال کیږي او دا هماغه دخوشحال خټک د مړینې کال دی. او په دې حساب حافظ نظام د خوشحال خټک هم عصری دی، چې همدغه سده بیا غلی همیش خلیل اخیستی ده.

او که د (لیلی) د نامه وروستی توری (ی) ونیسو لکه چې لیکل کیږي نو په دې حساب

دغه سده (۱۱۳۶) ته رسیږي.

د حافظ نظام د لیلی او مجنون بشپړ متن نه چاپې او نه قلمي زمالامن ته راغلی نه دی. دهغه یوه

برخه (دورکې خزانې) په لومړي ټوک کې اخیستل شوې ده.

د پښتو نور زیات داستانونه په داسې عروضو لیکل شوي دي چې هره هصرع یې

(۱۲) خېې (سیلابه) ده چې ټول بیت (۲۴) خېې کيږي لکه د عبدالقا درختک يوسف او زليخا د سکندر ختک لیلی او معجون، درحمت داوی لیلی او معجون د فیاض بهرام او گل اندامه او داسې نور. خو د حافظ نظام لیلی او معجون د دې ټولو په عکس په لس سیلابه عروض لیکل شوې چې هر بیت یې شل خېې دی او ټوله په مثنوي توګه نظم شوې ده. لکه د غه بیتونه چې د عشق نه دمنع کولو په وخت کې لیلی دخپلې مور په خواب کې وایي:

مورې عشق څه دی او عاشق څو ک دی	داسعشوقه ترو لاکومه توک دی
عشق نوم د گل دی که یې دخاردی	یانوم د د هر که د د یاردی
دانوم دڅښودی یاد خوراک دی	یاڅه بنا دي ده یاڅه پسخاک دی
موږ اوړید لی دغه نام نه دی	داهسې لفظ دی، مورې عام نه دی

همدغه مطلب سکندر ختک په دې عبارت راوړی دی:

عاشق څه معشوقه څه دی نه پوهیږم	زه ه لکه لا په مینه څه پوهیږم
راته و بنایه عشق کل د نو بها ردی	عشق که سردی که افسر دی که د ستاردی
عشق خراغ دی سانه وایه که پتنگ دی	عشق بلبل دی که تور سپین دی که بل رنگ دی
عشق هاتي دی که تور دیو دی که زسری دی	عشق سوراو ردی که بلادی که پیری دی.

۳- د بایي خان لیلی او معجون:

ددغې قصې متن په لاس کې نه شته، خو دراورتي په قول (د پښتو کراسر مقدمه) دغه لیلی او معجون د جامی د لیلی معجون نه ترجمه شوی دی.

راورتي ددغه داستان یوازې یو بیت راوړی دی او هغه دادی:

له دې خپلې بدې بهرې چا ته ژاړم چاته داد کړم

له دغه بیته (که نور کتاب هم په دغه شان لیکل شوی وي) له یوې خوالیدل کيږي چې په لنډ بهر (۸+۸) لیکل شوی او له بلې خوا ښکاری چې مثنوی نه ده. د پښتانه شعرا (لوپړی ټوک) په قول بایي خان دېو نیر او سیدونکی (د ۱۱۰۰ هـ ق) په خوا او شا کې ژوندی و او عبدالرحیم هوتک د خوشحال خان سره په یوه ردیف کې یاد کړی دی لکه چې وایي:

که مې نارې د تاتیرې کړې ترستو نې پیر کامل به د خټک او بایي خان شم (۱)

۴- در حمت داوي لیلی او مجنون :

رحمت د ا و ي چې پوره نوم يې رحمت الله دی د پښتو يو تکړه شاعر او دیوه بشپړ دیوان خاوند دی چې په «ورکه خزان» کې يې د اشعارو يوه لويه برخه اخیستل شوې ده. دی په اصل د کندهار او سيدونکی، د احمد شاه بابا، تیمور شاه او شاه زمان په وختو کې ژوندی و. دهميش خليل په اټکل دغه شاعر په (۱۱۵۶ هـ.ق) کې زيږيدلی دی.

در حمت داوي له اشعارو معلومېږي چې په کندهار کې يې د پوره بيوزلی عمر تیر کړی (۲) خو بيا د شاه زمان په وختو کشمير ته تللی چې هلته سردار عبداللہ حاکم و، او هلته به ژوند څه اندازه آرام شوی دی او خپل «لیلی او مجنون» د استان يې هما غاتنه په کشمير کې د نظا می کنجوي د داستان له مخې په پښتو خوا به نظم اړولی دی او هغه يې شاه زمان ته اهدا کړی دی. په دغه «لیلی او مجنون» کې دی وايي چې زما د خلو رو پته کلو نوزوی چې «احمدی نو میده مړ شو او د هغه دغم د غلطولو له پاره ما اراده وکړه چې «لیلی او مجنون» په پښتو واړم. داسې افاذه کوي:

غمو ملک راباندې تشک کړ	زړه مې ځکه د اهنګ کړ
چې پښتو لیلی مجنون کړم	بنايي غم له زړه بیرون کړم
سلطنت د شاه زمان دی	دی خاقان ابن خاقان دی
پلار نیکه يې بادشاهان وو	دويه تاج د هراغان وو
سرداری د عبدالله ده	خلقه واره اگاه ده
د کشمیر ملک يې روښان کړ	ورک يې ظلم له جهان کړ (۳)

د دغه کتاب يوه قلمی نسخه د پښتو ټولنې په کتابتون کې خوندي ده چې د سرکوم مخ يا

۱- «پښتانه شعرا» لومړی ټوک ۲- ورکه خزان د دويم ټوک

۲- د لیلی او مجنون قلمی نسخه- د سر برخه

مخونه يې نشته، حمد يه برخه يې له منځه تللې او له نعت يه برخه يې وروسته شته .
 د کتاب وروستی مخونه يې هم نه شته او په منځ کې يې هم ځای په ځای برخې نيمگړې
 ښکاري. د موجوده مخونو شمير يې (۳۴۳) دی، په هر مخ کې يې په متوسط ډول (۱۱)
 بيتونه ځای شوي چې په دغه حساب د دغې نيمگړې نسخې د بيتونو شمير نژدې څلور زره
 او نهه سوه تدرسيږي.

داسې معلوميږي چې رحمت داوي ته به په پښتو ژبه دليلي او مجنون کوم داستان نه وی
 رسيدلی لکه چې وايي:

اوس که غم که څه خندا ده	چې مې کړې ابتداء ده
پرېښوول يې را ته عار دی	انتها ته مې تلواردی
بل هم داده زما وروړه	ای زما د سترکو توره
په فارسي هر چا ويلې	په پښتونه ده چاليدلې
ځکه زه په پښتو ژبه	دا قصه کړم عجايبه

په (۳۴۳) مخ کې د کتاب د ليکلو سنه داسې ښیي:

که سنه غواړې اياره	ته يې غوړ کړه ای هوښياره
رښتيا وایم ې دروغ	له «دروغ» سنه دروغ

دا بېجد په حساب «دروغ» (۱۲۱۰) کیږي.

د رحمت داوي «ليلي او مجنون» په لنډه بحر يعنې (۸+۸) خپو ليکل شوي او عبارت يې ډېر
 خوږ دی.

۵- د ملا نعمت الله دليلي او مجنون:

ملا نعمت الله د پښتو يو تکړه شاعر دی چې په پښتو داستان ليکلو کې له نورو ټولو شا عرانو
 ډېر مخه دی، دی په (۱۲۷۵) هـ ق کال کې د پېښور په نوښار کې زيږيدلی او د (۱۳۴۸-۱۳۵۰

هـ،ق) په حدود کې مې شوی دی. د پښتو ډېرې کیسې لکه: دحاتم طایي، اختر منیر، اکبر بادشاه او بیر بل، باغ او بهار افغاني، د پېشو او مړۍ، د چترال جنگنا مه، درستم او مهراب جنگنا مه، د حسنین او بی بی سیکني جنگنا مه، د حضرت علي جنگنا مه، در عناو زيبا، دشیریني او فرهاد، د سوهیني مهنوال، د فتح خان کندهاري، د موسی خان او گلکمې د، نیمبولا او دلیلی او مجنون قصې او داسې نورې لیکلې دي. د نعمت الله دلیلی او مجنون قصه په داسې عروضا لیکلې شوې چې هره مصرع یې (۱۲) څپې او هر بیت یې (۲۴) څپې دی او د بیتونو شمیر یې نهه سوه ترسیږي.

په دغه قصه کې مؤلف ددې یادونه نه کوي چې دغه داستان یې له کومې بېلې ژبې نه تر جمه کړی او کښه، یوازې په روایاتو یې اتکا کړی ده. بلکې داسې ښکاري چې ده به دا ولسي روایاتو له مخې تالیف کړي وي لکه چې د حمدیه کلام نه وروسته لیکي:

مورخ د تار یخ نه نکتہ سنج	په دې ځای کې سپړی بیان د کتنج
چې په ملک کې د عربو بادشاهو	د خوارانو غر بیا نو پشت پناهو
مر تبه یې هسې شان و له رفعتہ	په سخا کې حاتم و له دهنه ښکته...

د کتاب د تالیف کال نه دی ښوول شوی.

د عصام د لیلی او مجنون :

تراوسه ددغه شاعر پوره احوال نه دی معلوم. را برته هیو ز په (کلید افغاني) کې دهغه یوازې یو غزل اخیستی او هماغه بیا په پښتانه شعرا (لومړی ټوک) کې هم درج دی. د (عصام) بشپړ نوم (محمد عصام) دی لکه چې د لیلی او مجنون په قصه کې یو ځای لیکي:

ر به ز ر محمد عصام و ر پسې بیا په *چسې په سمه عقیده ر پښتنی نیت دی.

د عصام د «لیلی او مجنون» قصه په اوږده بحر یعنی (۱۲+۱۲) څپو کې د غزل په ډول چې یوه برخه یې ټوله یوه قافیه لری لیکل شوی دی. دده (لیلی او مجنون) په (۱۲۹۴ هـ ق) کې د سمید قسیم شاه په فرمایش د عزیز الدین په اهتمام په ډیلی کې چاپ شوی دی.

دده له کتابه دمخه په یو ټوک کې ورسره په (۸) مخونو کې دسکندر رختک (لېلی ۱ و
 مجنون) بیا په (۱۵) مخونو کې دعصام (لېلی او مجنون) بیا په همدغه ځای په پرله پسې ډول
 دسکندر رختک قصه یوځای شوې او تر پایه نورد سکندر رختک لیلی او مجنون دوام کوي
 او دعصام قصه نیمگړې پاتې کیږي چې دامتره غلطی غالباً دچاپوونکو ده چې له دوو نسخو څخه
 یې یوه قصه جوړه کړې ده.

داده دعصام دقصې نیمگړې پای او ضمنا د شعر نمونه:

چې لیلی شوه له دې حاله خبر داره	پته خو له شوه په ژړاسینه افکاره
دې وې وړ دخوشحالی راباندې تیر شو	گاهه درونه، گاهه بیرون شو ناقراړه
دایو خرڅ دفلک څه کارونه کاندې	دا چې زه یې کړم جداله خپله یاره
که مې زړ کالو نه تیر شي بې مجنون نه	په بار بار زما تو به له بله یاره
بیالیلی وې نور مې هېڅ په خاطر نه شته	په سل ځله مې تو به دده له اغیاره
دو هچرې په یوه ټیګي نه ځا تیری	نه دو ه پښې شي په یوه موزمه حصاره
رنگه یې زړ پر بشره خرابه شوه له مینې	د دنیا له خوشحالی لیلی ویزاره
شبه او ورځ یې د فراق نارې وهلې	په ژړا به یې کړیوان کړ پاره پاره
چا وې خال په ورځو کیر ده که به شبه کړې	دې به وې له خپله رنگه یم خالداره
بیادې موری یې ورته وې چې لیلی مه کړه	دې به دو اړه سترگې سرې کړې له خماره
موری وې پلار دې ناراضه کړای لوری	خپله خانه خپله له تانه شوه ویزاره
د مجنون له آشنایي نه و جاروزه	کښه زه به له تاشم په زړه ازاره
د برعالم یې بندي کړې په فریب دی	ای عصامه! دنیا ټکه دهر داره.

دعصام (لېلی او مجنون له کوم تمهیده پرته داسې شروع شوی:

له ا و له ده ثنا دالله نوره	له هغه پسه بیادرو دپه رسول وروړه
له هغه پسه یوه قصه وایمزه تاته	چې مشهوره ده عربو کې هر ځوړه.

مادعصام دقصې په نیمګړې موجوده برخه کې دده د ژوند، سیمې او نورو په باب کوم خاص شی ونه موند.

د سکندر خټک لیلي او مجنون :

سکندر خټک دخو شحال خان خټک زوی، دهغه د مکتب پېرو او د پښتو یو تکړه شاعر دی. د پښتو په ادبي حلقو کې ډېر وخت دده یوازې نوم ژوندی و او یوازې یو شعريې د نمونې په ډول موجود و، چې رابرت هیوز په «کلید افغانی» کې اخیستی (او پښتانه شعر الوې پړۍ ټوک) هم اقتباس کړی و. خو په (۱۹۵۲م) کال کې چې د دوست محمد کامل په مقدمه په پېښور کې د سکندر خټک دیوان چاپ شو، نو د پښتو ادب تاریخ له پاره یې ډېر مواد په دې باب ورکړل.

ښمئاد سکندر خټک د زیږیدو او مړینې د تاریخ اټکل هم ډېر ګران و ځکه چې: «د تاریخ برص» مؤلف دخو شحال خان د زیاتو زامنو د زیږیدو نېټه ښوولې ده خو د سکندر خټک د زیږیدو د نېټې هیڅ معلومات نه لری.

د سکندر په دغه دیوان کې دیوه بیت له مخې دده د زیږیدو نېټه داسې ښوول شوې ده: زما دوه ویشت کاله ژوندی زرنوی سن د هجرت دی.

له دغسې بیتونو څخه چې په دیوان او دغه قصه کې راغلی نتیجه اخلو چې په (۱۰۶۸ هـ ق) کې زیږیدلی او غرنګه چې یې په (۱۱۱۶ هـ ق) کې دخپلو دوو زلمیو زامنو (انور خان او منور خان) سر ته لیکلي نو تر دغه وخته پکې ژوندی و.

ده د زیږیدنې د نېټې په باب په دغه داستان کې داسې عبارت شته:

په لوستل که څو که زه په ددی کتاب کا	ما سکندر خټک دې یاد په ښه خطاب کا
ما خپل عمر د «وایاد» کالو حساب کړ	چې تمام مې د لیلی مجنون کتاب کړ
زرنوی کاله چې سن دی د هجرت	دا کتاب دی ماجور کړی په صحبت
په غره مې د شعبان کتاب شروع کړ	ماضی حال مې په شلمه ورځ طلوع کړ

(وایاد) دا بجد په حساب (۲۲) کیږي او په چاپي نسخه کې د (وایاد) په لځای (شل دوو) لیکل شوی چې د ناسخ یا جا پوونکی اړونه به وي.

د پښتانه شعرا په قول سکندر خټک د (مهر او مشتري) په نامه یو کتاب هم نظم کړی دی چې تر اوسه لاندې موندل شوی. دغه کتاب په (۷۷۸ ه. ق) کې محمد ابن احمد العطار التبریزی په (پنځه زره) بیته نظم کړی و. دغه دا کتاب خوتنو شاعرانو په ترکی ژبه هم اړولی دی.

د سکندر خټک «لیلی او مجنون» د تونگ دیوې کتابخانې نه د میکر و فلم په ذریعه زموږ لاس ته راغلی دی او څیر نیار عارف غروال او څیر ونکی عبدالو اجد «واجد» نقل کړی دی. او د سرو پای له پلوه بیخي بشپړ دی، یوازې د نسخ په یوه مخ کې یوه مصرع نه لوستل کیږي او محو شوی ده. د میکر و فلم له مخې دغه کتاب په (۱۴۷) مخونو کې لیکل شوی، د بیتونو شمیر یې (۲۰۸۴) دی. د نسخې د نقلوونکي نوم او د نقل د لځای او نیتې درک پکې نه شته، خو په پای کې یو مهر لری چې نه لوستل کیږي. دوسره معلو میږي چې دغه نسخه نسبتاً وروسته نقل شوې ده ځکه چې دخو شحال د کورنۍ په لیکه دو دنده او هغه په دی ډول:

(کلیشه وگوری ء)

د کلمو په پای کې مجهول (و، ه، ی) نه دي لیکل شوي.

دغه نسخه په پښتو ادب کې «د لیلی او مجنون» لومړی داستان دی او داسې معلو میږي چې د کومې بلې ژبې نه ترجمه نه، بلکې درواياتو په اساس لیکل شوی وی لکه چې وایي:

ساقی راشه پیا لې را کړه مال مالې	چې پرې مست شم په کاسه د پښتو نوا لې
د مجنون او د لیلی احوال سې ووي	د ازې خبرې سا کړې واړه نوې
په فارسي کله خبر دا پښتانه وو	پښتانه له شاعرانو په مانه وو
ماوې زه به یو آیت په جهان و کړم	نور څه نه د حکایت په جهان و کړم
که میرزا او که دولت و په عالم کې	که واصل که ارزانی و په دا غم کې
نن سر دا دسخندانو یو بابادی (۱)	نه به پس له ده پیدا شي نه پیدا دی

۱- «د بابا» نه مطلب خو شحال خټک دی.

د نسخ لیک	د خوشحال لیک	اوسنی لیک
ځ	ځ	ت
څ	ج	څ
چ	چ	چ
د	د	د
ډ	ډ	ډ
ش	ش	ش
ک	ک	ک
ن	ن	ن

(۱) خوشحال کلياً تود هغه فلمي نسخې سره سم چې په ۱۹۹۱ هـ. ق. يعني خوشحال په ژوند کې ليکل شو او د لسونو ملي پښتانه گانچا کې خوندي ده، زيات خاويه د (ش-ن) توپير يوازې په دغه معتبره نسخه کې ليدل کېږي.

په سخا په شجاعت کې يې سيال نه شته
 په هر بيت به يې ووايي سل تحسینه
 تر سالخوړ دهنه يې کينلی ډېر قلم دی
 خو که حیات دی په دنیا کې ځينې پس و
 بې غزله يې نور هيڅ راته ساز نه کړ
 هر کتاب يې مزين په لوړ خطاب دی
 مزنه نا کې وې تر قند و تر شکر يې
 ولې بې تاره پر تې وې تار په تار وې
 لاس د فکر مې په وار و رته دراز کړ
 ترې مې واخيستی ابداره کو لې کو لې
 په پښتو ژبه هيچانه دی ليدلی.

په حکمت په عدالت کې يې سيال نه شته
 د کتاب که زما وويني په مينه
 هم په داچې له خوړد سال په عمر کم دی
 په داسلکه کې شاعران هر څو ره بس و
 چا کتاب د نظم هيڅ ترې آغاز نه کړ
 ده جوړ کړی په پښتو ښه ښه کتاب دی
 په هر ملک شوې د لیلی مجنون خبرې
 هم خبرې قيمتي در شهوار وې
 مایو تار بار يک د نظم ورنه ساز کړ
 په محنت کړې ماله هره لځايه ټولې
 په فارسي دا کتاب ډېر و دی ويلي

د سکندر خټک د لیلی او مجنون چاپی نسخه:

لکه چې دعصام په (لیلی او مجنون) کې و رته اشاره وشو د سکندر خټک لیلی او مجنون په بیخي غلط او بیخي نیمګړی ډول په (۱۲۹۴ هـ ق) کې په لیلی کې چاپ شوی دی چې یوه برخه یې په لځانګړی ډول د عصام د قصې دیبل نه. د نسخه په (۸) مخونو کې او نوریې د عصام د قصې دوام لرونکی جز په حیث چاپ شوی ده.

د وروستی برخې څخه (۲۲) مخونه پاتې او نور شو کیدلې دي.

په هر مخ کې یې په منځني ډول (۲۲) کرښې لځای شوي دي.

داسې معلومېږي چې د چاپي نسخې مواد له کومې بلې قلمې نسخې څخه اخیستل شوي دي

نه د میکروفلم له قلمې نسخې څخه ځکه!

لکه چې په متن کې و رته لځای په لځای اشاره شوې ده، د میکروفلم له نسخې سره سمون نه لری.

د پاتې برخې په مقابله کې معلوم شو چې د میکروفلم نسخه د چاپي په نسبت له هره حېشه بشپړه

ده خوددې دومره بشپړ تيا سره سره بيا هم موږ ته د چاپي نسخې (۲۶) پيتونه را کړل چې په قلمي نسخه کې نه وو. او د ځينو نالوستل شويو برخو په لوستلو کې يې راسر زياته مرسته وکړه. زه پوهاند رښتين ته کور و دانې و ايم چې دغه چاپي نسخه يې ماته د استفادې لپاره را کړې ده. څپړ نوال دوست شينواری د پښتو ټولنې مرستيال

د استفادې لپاره خذونه:

- ۱- د جامي د «ليلی او معجون داستان» مؤلف اعلی خان افصح زاد- دوشنبه ۱۹۷۰ کال.
- ۲- «پښتانه شعرا لومړی ټوک» پښتو ټولنه (۱۳۲۰ هـ ش) کال.
- ۳- د «سکندر خټک» ديوان د دوست محمد کامل په مقدمه پېښور (۱۹۵۲ م) کال.
- ۴- د «رحمت داوي د لیلی او معجون» قلمي نسخه د پښتو ټولنې په کتابخانه کې.
- ۵- د «ملانعمت الله» لیلی او معجون» د پېښور چاپ (د چاپ تاريخ نه لری)
- ۶- د «سکندر خټک لیلی او معجون» د ميکر و فلم نه نقل.
- ۷- «کلید افغانی» د اطلاعاتو او کلتور د وزارت ۱۳۵۶ کال چاپ.
- ۸- (ور که خزانة) د هميش خلیل چاپ پېښور.
- ۹- د «سکندر خټک او عصام د (ليلی او معجون) چاپي نسخې په ډیلي کې د عزيز الدين په اهتمام او د سيد قسيم شاه په فرمايش د (۱۳۹۴ هـ ق) چاپ.

بسم الله الرحمن الرحيم

که په عقل کې لقمان یا افلاطون شي
و خاطر او به بنایست د لیلی وړ کړې
د قدرت په قلم هسې کړې نقشونه
حکیمان دي په هر کار پورې حیران دي
تا ادم له یوه موتي خارو ساز کړ
عشق دې څه دی لکه نمر هسې تابان دی
عشق دې اوړی عاشقان باندې وریته شول
د عشق کار دې اعلی کړی تر هر څه دی
تاله عشقه خبر کله پر یبښتې کړې
که طاعت که عبادت دی واره عشق دی
عاشقان چې د فراق په توره مړه دي
[۲] چې د عشق په توره مړه شول هغه روغ دي
چې عالم راغی دنیا و زمانې ته
صدهزار ژنې زلمي زړه واره شول
صدهزار گلرنگې جون له لکه و اوړی
په عرب کې په مغول کې په افغان کې
نمر سپوږمۍ شول د عشق له برکته

ستا حکمت و ته چې وگوری مجنون شي
عاشقان لکه مجنون باندې اېتر کړې
په یو مخ کې رنگارنگ ساز کړی گلو نه
د حکمت فرسې پاتو، ترې ناتوان دي
بیاد عشق په دولتونو دې ممتاز کړ
په شغلو یې منور تمام جهان دی
عشق دې څراغ دی پتنگان باندې وریته شول
چی له عشقه دې منکر شو سپری نه دی
په داماء (۱) دې هم زما خاورې خېشتې کړې
هر چې غبردی له عشقه واره فسق دی
په دنیا کې چې یادیری مړه نه دي
چې بې عشقه روغ په ځان گرځي دروغ دي
اوس یې څو گوری و نخبې نښانې ته
چا یې نوم په خو له وانه خېست هسې مړه شول
د جهان په مخ شوې واره توری خاورې
عشق لیلی مجنون ښکاره کړل په جهان کې
په جهان کې به یادیری تر قیامت

خدای پسندلې تر هر څه نه عشق باري ده

مینه بڼه ده حقیقي که مجازي ده.

۱ - (ماء) = او به. (۲) یادونه: د کرښو په پیل کې ارقام د قلمي نسخې مخ ښیي.

سناجات دباری تعالیٰ

ای یوہ خدا یہ چي خپل عمل ته کسم
 نه دخولي څخه توفیق د ځواب وینم
 هغه ورځ چي ته قاضي شي عدالت کړي
 زه تر خپلو گنا هونو شر منده یم
 نه به هورې قبيله زما په کار شي
 وسیله زما عاجز خواستاکرم دی
 زه چي وگورم دې خپل عظیم گناه ته
 [۳] خدایه! ماوته ښکاره دکرم لاس کړه
 که گناه زما تر شمار تر حساب تیر دي
 که زه ویره کړم دقهر له سمند
 سوزنده که ستا دقهر غضب اوردی
 قبلوه زما عاجز عذ رخواهی ته!
 و توبې ته مې د فضل ور پرانزه
 په قیامت چي کړي ښکاره دعدل تله
 تر ټپي به زما سپکه حسنه شي

شرمینه شم چي کوم عذروړاندې نسیم
 نه توفیق د ځان دقهر عذاب وینم
 خپل عمل به ور ښکاره په قیامت کړي
 په ایرو کې د ظلمت سرافکنده یم
 نه به زوی، نه وسیله زما په کار شي
 ستا چي نوم کړیم، رحیم دی، نور څه غم دی
 درست پوهیږم چي به زړ پر یو ځم وځاه ته
 دکرم په لاس مې هسکه له کوهی پاس کړه
 ستا احسان عفو کرم تر حده ډیر دي
 و سمند ته کړه پیداد مهر کنده
 په دا اوردې درحمت مهر هم زور دی
 مانو بید مه کړه له دره الهی ته!
 چي پېر ډیر دي بیایې مه تړه چي وزه
 چي نیکی بدي د هر چا شي تلله
 د گناه د لوری تله به در نه شي

وړسره کړه دسرورد نامه توري
 زه عاجز په خپل طا عت کله غلط یم
 شپه تیاره ده په گناه، وړاندي ده کنده
 هر یوه آهې سره لمبه سبا سهر کړه
 چې مې اوښې په سڅ تل لکه زه خوب وي
 دا چې مدرسم الف په سرد آه دی
 زه په کښت کې دښونه لرم رود ونه
 [م] نور که درست یم الوده نفس له چرکه
 نو و عمل دخلاصی نه وینم زه خپل څوک
 که هر څو زه په گناه کې الوده یم
 زه که هر څو په ژبه په گفتا ریم
 برکت را کړه د نیکوچه هر کا رکې
 همیشه ژغو ره د میو له مستی
 دسړی دایمان زیان بده خو دي ده
 سڅ مې تل لره گلگون په استغنا ته
 پرې مې په یاسه په چا باندې حاجت هم
 رزق له غیبه را کوه اندک بسیار ته
 په هر لحای کې ته له ما سره مدد کړه
 په گناه که مې تیاره وی لحد خدا یه
 هر یو کار چې ستاله حکم نه بیرون وی

ستا په نوم ډو چې به دروند شي هغه لوري
 امید و رستا و کرم و ته فقط یم
 ته یې ما ته کړه دآه په اور څرگنده
 په دا او ر راته ښکاره دگناه ور کړه
 واره مالگې کړه چې بیا راڅخه خوب وي
 پرې مې وکاره، دالوی رسن د څاه دی
 ورو و په پکې د سهر با رانونه
 یو مې و ساته خوله زړه له چرکه شرکه
 مگر دا چې مې شریک نه کړ ستا بل څوک
 ته مې پر یو پنځه په اوښو، په توبه یم
 خو و تاته په تو به، په استغفار یم
 ما محکم کړه په تو به په استغفار کې
 له مستی نه ماسا ته له بلد مستی (۱)
 له خودی مې ساته خودي بدی ده
 په خواسته مې کړه رخساره زیړه زما ته
 د حاجت مې کوه ته معا لجت هم
 منته کړه دسړي را با ندې با رته
 د اسلام په نور وروشن را ته لحد کړه
 راسر ه بله ډ یوه دایمان بیا یه
 ناروا دې په سکندر خټک پښتون وی

خدایه! ماته فصاحت دژبې را کړه
 په صفت مې دسرو صاحب گویا کړه

۱- دامصرع داسې لیکل شوی: ته مې ژغو ره له مستی نه، ماسا ته له بلد مستی»

نعت د سرور کائنات افضل مخلوقات

محمد صلی الله علیه وسلم:

بیانا د محمد صاحب په خوله کړه	[۵] خوله کړه پاکه طهارت ووضوو کړه
خو دې ځان په ځان کې شته محمد ستا په	بیاله پس د صلوات په رسول وا په
چې خطاب ده ته د سید المرسلین دی	محمد نبی باد شاه دآن واین دی
چې خطاب یې درحمت للمعالمین شو	څکه خوښ په معیشت کې شیا طین شو
دی شفیع المذنبین په قیامت دی	دی سردار هوری، دلې د نبوت دی
در جاء په باب دی کتبلی په دفتر کې	ما د انقل دی لید لې په بیسر کې

ته یې واوره له کتابه ز ما وروړه

د سرور د کلمې شرف وگوره

حکایت په تمهید

د آدم په سزار ونه ده ای زویه!
خوږه ، تلخه میوه نه لري دا ونه
د قدرت په قلم لوی عظیم بادشاه دی
که په مخ د زمکې ډیر کاله پرته وي
هر چار پای چې د صحرایانې و اښه خوري
په سبب چې داله ونې نه را پر یوزي
که یې لږه پانه گله په رنجو شي
[۶] که په اور کې یې څوکه واچوی ای وروره!
د سرورنې د نوم هوسره عظمت دی
هر مؤمن چې کلمه کښلې په زړه ده
د دوزخ له اوره و یر ه دده څه ده.

۱- «د روغې» په محای (تورې) لوستل کیږی.

تتمه د کلام

له طفيله يې پيدا واره عالم شو
 چې دنور شغلې يې گلهې په وجود كړې
 شك په دا رښتيا خبره كې د چادى
 دى قاضى د شريعت مفتى د دين دى
 مسخر يې دواړه ملكه روايت وو
 دى هم سترگې هم چراغ د درست جهان دى
 هر گياهم چې سر له ز مكې رانمو دكا
 په گلو نو د بارخو يې صلوات كا
 له پرتوه يې روشن مخ د افتاب دى
 د سېوډى چې رنایي په درست عالم ده

مكرم دده له نوره نه آدم شو
 فرېنتې يې واره بزرگې په سجود كړې
 په معنا كې ادم زوى دى، پدردادى
 په ننگين نقش يې خاتم النبیین دى
 دوه حرفې تفسير دده دخولې ايت وو
 دده كښلى حسن باغ د درست جهان دى
 ابتدا اول په ذكر د درود كا
 د زلفينو په منبل اتحيات كا
 افتاب حكيمه په صفت كې عالم تاب دى
 په صورت يې مېلې خا وړه د قدم ده

په صفت کې يې «اللیل» د خدای کلام دی
 [۷] په صفت يې درست قرآن سجید گوښادی
 درست وجود يې خلق احسان دی سر تر پایه
 هر خادم څخه يې ډک خوان د خلیل و
 کوز و پاس چې په زمین آسمان ښکاري
 خوږ سې خان او درست وجود شهدو شکر شي
 که ځواب يې په صراط و نه کا بد کا
 زه که و کښم دفتر و نه بې حسا به
 دا صفت لکه په ژبه گفته کيږي
 لږ صفت به يې و نه کړم که يې ستايم
 زه سکندر چې څو باقی وجو دلرمه
 د قرآن په سر کې يا د یاسين يې بس دی
 خدايه ماو ته توفیق دژبې را کړه
 توری زلفې يې د «اللیل» دواړه لامل دی
 و لې لایې ډیر یاسین سورت طاهادی
 هر څوک دده و ته محتاج دی بې له خدايه
 هر سرغه د مدینې يې جبرائیل و
 همگي و اړه دده په نوم یا ديري
 چې په زړه په خو له سې باد نوم د سرور شي
 چې څوک نوم په ژبه یادد محمد کا
 تم به نه کړم لږ صفت له دغه باب به
 گوهر کله په خبر و سفته کيږي
 تر قیامت به که زه پايښ وایم و ایم
 په سرور صاحب به تل در و دوایمه
 یعنې درست په صفت ستا د قرآن بس دی
 تل مې ژبه د سرور په نوم گو یا کړه

څوک چې نوم د محمد صاحب په نوم کا

دی دې صلی الله علیه و سلم کا

نصیحت و هغو زړه و نه چې دا ټیا کا او نو وی لادهلکا نو کار و نه کا [۱]

ای سړیه! داتیا کالونو زوړ شوې
[۸] دهلکو سره ګرځې حرص دې پیر دی
دهلکو سره یې کړې ای پیره!
ولی نه تېرې له وخته بارد کو چ ته
لوی عظیم دریاب اخیستی د هوس یې
تمام عمر دې ضایع په خوشالي کړ
راشه نور عمر په ذکر د خدای تیر کړه
که دې عمر په ځان نور هوسه دې زړه شی
که د زړه سرغۍ نیوی نه شي ای شومه!
سترګی پټی ددبر له خال و خط کړه
نظر لری د بلندې له قامت کړه
مخ د کنبلیو له ابرونه و جار باسه
خو درشي له بنایسته وزړه شلونه
راشه به کړه عمر تیر په می خوری

لاحر ص لري له عمره کله مور شوې
زړه دې ډک شوله هوسه مرګ دې هیر دی
نه یې وینې شیطان تو کې ستا په ږیره
ګرزي پوچ، ویل کړی پوچ، خندا کړی پوچ ته
دې دریاب په مخ کې وړی لکه خس یې (۲)
د زړه کو ر (۳) دې له اصلی فکره خالي کړ
د قیامت عاقبت یاد کړه هوس هیر کړه
ستا به کله دحر ص گپله مړه شي
ور ته واچو دانه د تسبیح لومه
وازي سترګې دمصحف په حرف فقط کړه
زړه حضور د مؤذن په «قد قامت» کړه
برابر (۴) په محر اب کینه یې وسواسه
زړه د نفس له هوسو نو و شلونه
شراب سره دي و لې کاندې مخ توری

۱- دچاپې پاتې پانې چې له همدغه لخوا په پیل شوي داعنو ان پکې داسې لیکل شوي دي:

(اگاهول دغافلانو دغفلت کاری او شکایت دعمر له بې وفای)

۲- په چاپې دامصرع: کله ډوب، کله بیکاره شی، کله حس یی .

۳- په چاپې کی د(کور) په لځای (لځای) دی.

۴- چاپې (رو برو) دی .

د ا چې وينې زرغو نې پانې د بنگو
 سپين و يېسته دې شول بېکاره په زنه باندې
 ٩٦ په ملاکو ډلکه لينده شوې ټيټ دې سر شو
 غوړ دې ځکه شول کا نه له نيژدې لرې
 قديې ستا لکه لينده په ډ پر خضوع کې
 لار له د وارو سترگو ځکه د تانور شو
 چې دې پريوتل غا بنونه له خولې واړه
 چې دې واړه شول غا بنونه له خولې توی
 داپسات په صورت واړه د تا وشو
 له غا بنونو دې خالي شوه ډکه خوله
 راشه مه اوسه په بد ويل چا لکه
 خوله خالي لره له بد ه له قبيحه
 که په عمر په حساب کې د خلو بېت شوې
 دخوا نې کار به واړه د تا نور شې
 چې د عمر په شمار په پنجاه ويک شې
 نور به ستا صورت لت پت په ډ پر غم شې
 چې په عمر کې حساب ته د شپېته شوې

ولې شپو ته يې بدرنگه تر بد رنگو
 د ا بېينه د کفن و تا ته کاندې
 داپه دا چې تنگ بېکاره دلحدو رشو (١)
 چې وانه ورې نور د چا بدې خبرې
 بې اختياره يې په ياد د رته رکوع کې
 چې بدنه (٢) ويني، بد کار له تاستور شو
 وت د ساهې د وتو وشو، اوس ژاړه
 داپه دا چې حرام خو په خوله کې ژوی
 ولې لادې زړ کې سخت شو، نرم نه شو
 د ا رمان شوه دې به اوس چيچې په څه
 مه کړه بيار ته خوله يې ذکره يې مسواکه
 بيار ته مه کړه خوله يې ذکره يې تسبيحه (٣)
 نور وگو روتنه دې په يوه لوبشت شوې
 د بېکاره به په هر کار کې د تازو رشې
 نور وگو روتنه دې په پوڅېک شې
 ز ورو به دې په ځان رنځورالم شې
 نور د گور قبر په غاړه ولاړ ته شوې

(١) په چا يې کې (لکه بېکاره درته ډير تنگ دلحدو رشو) دی.

(٢) دقلی د (بد) په پای په چا بې کې (نور) دی .

(٣) له دې وروسته (١٨) بيتونه له چا بې نسخې نه واخيستل شول.

په صورت به دې بې درېغه شکست کول شي په شکست به دې صورت سره کړي و ډ شي
 چي دې عمر په شماره کې دهفتادشي نور دې درست صورت به لير کې افتاد شي
 نور به پا تي شي دخپل همت له کاره خاورې با رښه منت مشه په کا با ره
 چي دې عمر په شماره هفتادولس شي د رښکاره به نور ژوندون واره عبث شي
 ما خو تا و ته د ښو خبرې وکړې واره ستادي که به به کړې که به به کړې

ای سکندره نصیحت وکړه ولخان ته

د جهان غمونه و سپاره جهان ته

پند و فرزند لېونډ ته چې د ښو دامنه گور او سه

اوله بدو پير ته او سه

ای زما دکور رڼا د سترگونوړه
 هغه وخت چې ته په عمر هفت ساله وې
 اوس دې عمر په حساب کی پنځلسم شو
 اوس له ورکیو سره سمه کوه با زی
 اوس هغه کارونه کړه چې هنر ورشې
 په هرځای کی چې د علم مشغو لاشي
 فضیلت علم هنر که ستا دپلاروي
 داستل دی مشهور (۲) په جهان واره
 په هرڅه کې مردانه لکه زمری شه
 خو هلمک وي د هلمک پدر یا د پیري
 دامصرع دخپل بابا لرم یا د گاره
 سپری کوم دی چې پسندلی په هنروي
 (۱۰) خړلابه دی چې وبارو ته په کاروي
 د دنیا دولت که پېر وي، درکړه وي
 سیم وزر که ساتل نه شي نور یې غله وړي

خدای دې نه کاندې په تاباندې مور بوره
 لکه گل لا د چمن په حواله وې
 قد قامت دې هم له سروې سره سم شو
 په ښه خوی غواړه د خان سرفرازی
 په ښه خوی و هنر خلق ته نامورشی
 ستا به څه حاصل په اسم د بابا شي
 دبا با علم دزوی څه په کار وي (۱)
 چې حلق لوند وي د هرچا په خپله لاره
 که سپړه یې هنر پلار کړه، ته یې زوی شه
 خو چې لوی شي نور یې خپل هنر یا دیري
 ښه لایق خوانان یې موره دی یې پلاره (۳)
 بې هنره سپری څه (۴) وي، لکه خروي
 بې هنره وکوم کارو ته په کاروي
 هنر هر چیر ته چې ته یې درسره وي
 هنر خاص متاع د زړه دی، غله یې څه وړي

-
- (۱) ترد غه نځایه له چاپی نسخې نه واخیستل شوه. (۲) (مشهور) هرځای د (ش) په زور دی.
- (۳) نامرد فخریه نسب کا-مرد نه مور لری نه بلار (خوشحال).
- (۴) د قلمی د (څه) په نځای په چاپه کی (نه) دی.

مال دولت که وي خو ډېر رنج دې زياتيري
 په دنيا با ندې تفصيل د هنر د ا دی
 مو افق د خپل آمد سره بخښل کړه
 هغه کس به زرد کلي (۲) درويز کړ شي
 که دولت غواړې طالب د سبب اوسه
 چې دچا سره روزگار کړې په ادب شه
 د ين د ستورد محمد واره ادب دی
 خو حیات يې په دنيا کې و پوهيږه
 هريو کار چې د مولا په رضا نه وي
 خدای بې ستر گو دی بېنا هر څه ته کوري
 له هغه سر په تېسته خو د رکيزي
 هغه کارکو هميش د خدای مرييه
 ۱۱۱- ای زما زويه که غوړز ما په پند کړې
 که د چا په ښو خبر و بهتري ده
 هغه وينې خوري د زړه چې په دې فن وي
 ته به نه شي په دافن په جهان سلوم
 که د شعر مری ته ده ډېره لويه
 دا حديث د پاک رسول دخولې عيان دی

هنر علم ورکوه، گنج دې زياتيري
 د نيا نور درڅخه يوسي، هنر ستادي
 نولس و باسه له کوره حصول (۱) شل کړه
 چې يې شل له کوره درومي، نولس ورشي
 د خدای خلکو سره تل په ادب اوسه
 و فرمان و ته سر کوزی د خپل رب شه
 تل نازل په بې ادب د رب غضب دی
 په هر ځای کې خدای حاضر کښه و یريږه
 ته يې مه کړه هغه تا ته روانه وي
 واره ده و ته ښکاره دي د زړه توري
 هغه څوک دی چې له خدای نه و یريږي
 چې ښکاره شي، خجل نه شي ترسپړه
 په د اېند به ځان عالم ته سر بلند کړې
 په و يلو کې د شعر سروري ده
 ته يې مه کښه دروغ چې هم احسن وي
 شعر ختم شو زما د پلار په نوم
 تا ته علم هنر بويه زما زويه
 په کار علم داديان هم د ابدان دی

(۱) (حصول) په ځای (وصول) ليکل شوی.

(۲) د قلمي د (کلی) په ځای په چا پي کې (شهر) دی.

چې له دو اړو شومحروم کله سړی دی
 دهرچا چې په دنیا دوراه نصیب شي
 دعيسی غوندې طبيب شه صاحب هوش شه
 که دادواړه کړې حاصل خو بې به تل کړې
 لږ خوره لږ خوره نفع ډېره لري لويه
 چا طبيب و ته داوو يل طبيبه !
 هسې رنگه کولی و خوروه و ما ته
 دطبيب هغه ته دارنگه خواب و
 خو چې وپېشي خور و ته لاس دراز کړه
 [۱۲] دهرچا چې په جهان کې دارواج شي
 که «کلو و شربو» خدای دی فرما یلی
 که کلو! و شر بو قول د الله دی
 په خوراک کې سراسر صحت انار دی
 هم چې (۲) ډېر انار سړی و خوري زحمت شي
 زویده ژاړه هرگز له تنگه ستی
 سیم وزر که د دنیا ورکړه ډېر شي
 دطاعت بڼه (۳) کړه راشه فقیه شه
 د دنیا پاره مه کړه علم پاره

که په رنگ شود سړي ولې غمکی دی
 په جهان کې هم فقیه شي هم طبيب شي
 نه چې ته ناقص طبيب شه مرد م کش شه
 پادشاهي کړه دجهان ، جهان به خپل کړی
 په ډېر ډېر خوراک کې ډېر زحمت دی زوید
 دا خبره نه ده تا و ته غریبه
 چې محتاج د دارونه شم و بل چا ته
 مختصر خواب یې وکړ درست کتاب و
 لا چې وپېي خپل لاس ورغځې باز کړه
 ما دې زوري که طبيب و ته محتاج شي
 «ولا تسرفو» یې لا دې ډېر غنده لی
 زوید تسرفو هم لوی عظیم گناه دی
 په خوراک کې دماهی علت بسیار دی (۱)
 لږ ما هی په اشتها خورل صحت شي
 پادشاهي نه ده په کار بې تند رستی
 چې لږ درد ورباندې ورشي واره هېر شي
 نه چې کرځه زرد ینار غواړه سفید شه
 علم پاک دی ، دنیا وکته مرداره

په داباب به حکایت د رته بیا ن کړم

ددا ناکیم مذکور به درعیا ن کړم

(۱) هادوه بیتونه له چاپی نسخې نه واخیستل شول .

(۲) په اصل کې (د چې) په لځای (په) دی . (۳) په اصل کې (د) بڼه (په لځای (سینه) راغلی دی .

حکایت

په یو ملک کې د عرب دا نا حکیم و
 هیڅ یې نه ساتل (۱) په کور کې، بې توښه و
 په صحرا په شهر تېن (۲) له دنیا داره
 ورڅخه یوه بیز و و و به با ز یگره
 نه په در د چا ولاړ و، نه په کاشت و
 نه منت دده په غاړه د منعم و
 [۱۳] دا بیزو یې له ضروره کله وله
 یوه ورځ چاورته وویل دا نشوره!
 که وچا و ته ښکاره هنر تمیز کړې
 هر سړی به ستا د علم طلبگار شی
 ویل تا خو را ته ښه وویل ای ځوانه
 حکمت علم په جهان کې نفیس تردی
 دا دنیا ده هیڅه گنده پدې په
 زه که علم نفیس و رکړم په مر داره
 دی په علم په حکمت خو انا فهیم و
 د زرد اړو له صحبت نه کو ښه و
 درست علوم یې و و حاصل د خدای دپاره
 ښه با زی به یې کوله به خبره
 خوپه غم دیوه نان دشام دچاشت و
 په دولت دقناعت غني بې غم و (۳)
 نفقه یې هم په دا پیداکوله
 په حکمت یې په جهان کې ناموره
 ځان به هر یوه سړي سره عزیز کړې
 غمگساره به دې هم دی دهر هر کار شي
 زه به هم درته څه و وایم له ځانه
 مال اموال د جهان اړه خسیس تردی
 تربیزوپه نجات ده د پره لویه
 دا خبره ما ته مه کوه د وباره (۴)
 دا خبره ما ته ښه ده یو په لسه
 په نجسه به ا خلم د انجسه

-
- (۱) په چاپی کې دا ساتل په ځای (درلود) دی. (۲) «تېن» — «تېنید»
 (۳) په اصل کې د (بی غم) په ځای (به غم و) دی.
 (۴) دغه پنځه بیتونه له چاپي نسخې و اخیستل شول.

نصیحت و فرزند ته له هره بابۀ (۱)

که دادو اړه کړې حاصل خوشي به تل کړې	بادشاهی کړه د جهان جهان به خپل کړی (۴)
راشه وا وره نصیحت له خپله پلا ره	کار کړه کار کړه ناستی نه بویه بی کاره
سړی تل بویه په کار کې بی کاره وي	تر بی کاره ناستی ما ته بیگار شه وي
ای زما زویه ! د ازده کړه که به شه کړې	نا ست ولاړ به د بد انوسره نه کړې
دا متل دی د افغان دانا و یلی	ما په مینه دی د زړه په تخته کینلی
چې له بد و بد کار انوسره اوسې	که هرگز په خان بدنه کړي، بد به یو سې
د نیکا نو په صحبت کې بد کړه شه وی	د بد انو په مجلس کې شه شه نه وی

(۱) په قلمی کی عنوان (هم کلام) دی .

(۲) دا بیت په (۱۱) مخ کی هم راغلی دی او دلته بی موده دی غالباً به ناقل دلته سهو آلیکلی وی .

گه سخن دي سال سال په لطف و آب وي
 که ترخوله او باسي د رگو هر خبري
 و ايه هاله چي بي خو که په سينه اوري
 [۱۴] دري خلور کلو نه ښه د باغ پرور
 هو سره وڅښه او بڼه صافي چي حلق لوند کړي
 در کلام کړه، هر سخن اندک اندک کړه
 سرغلري لري و پيه ها رکيري (۱)
 په هر کار کي تل انصاف و سروت کړه
 خدای غند لي د سپوږم خو يي ده
 ما و کښلي يو خو دردي له دريا به
 هم خو بيا په کم گويي کي د بر صواب وي
 هم خو ښي دي په صندوق کي سرغلري
 خاموش ښه يي چي دي خو که خبري نه اوري
 را و ر هه شه د پر د باغ بلا بتر
 که تر حده زياتي وڅښي لځا نه دروند کړي
 چي په دا اندک کي واره جهان د کک کړه
 چي لير زور په سزي و کړي سزي شليري
 د هر چا سره روزگار په ښه خلقت کړه
 بد خويي څه ده په لځان کي بد بويي ده
 د رد پند د نصيحت هم له دي باب به
 لکه ما دا سرغلره په زور و کښه
 ته يي واخله په کاغذي د غور و کښه.

(۱) - په قلمي متن کي (سرغلري ليو و پيې به هار کيري) راغلي دي، خو په چاپي کي همدا اسي دی.

حکایت

داحد یث دپاک نبی خیرا بشردی په کتاب کې ما لید لی معتبردی
هرسړی چې له ښه خو په نه ما دهوي په تحقیق به دی خبصې (۱) زنازاده وي
هر چې نه لري ښه خو حرام زاده وي پیدا (۲) مه شه که پیدا کرام زاده وي
ښه خلقت لري هغه چې دی اصیل وي ترد اکوم ښه د اصیل په باب دلیل وي
همدا کلام

ای زما زو په غم مه خوره د دنیا وړکو ه خوره د نیا نه ده دچا
[۱۵] داهم ښه که یې فقط وخوړې په لمان ته که یې پر یږدې نورد لمان کښه تاوان ته
په اخلاص که ودر ویش ورکړې کو ښه ته د ا به یو سې د هغه جهان تو ښه ته
په د نیا که مینه د ا ربې مین اوسه با رپه سر کړه د فقیر د سر ه یوسه
د نیاو ښنده عمل پرې ښا یسته کړه نه چې ورکړه رنگه محل پرې ښا یسته کړه
خوره خوره د سخاوت دولت حاصل کړه په ښه خوی د قناعت دولت حاصل کړه
د دنیا د جمعیت که و سیله کړې په خوراک کې یې بیا ښه وی چې هیله کړې
زه به وکړم د ما هی د ما رتمه هیله
چې خوراک یې خوره په هسې هیله بیله .

(۱) — په معنی کې (حبصی) په (ح) دی خو (خبص) په (خ) په عربی کې د (کډوله، بې لارې) معنی

ورکوی.

» ۲ « — (پیدا) په لمان (په دا) هم لوستل کیږي.

نقد

ماهي کړځي په دريا ب کې پس له کاله
چا ما هي و ته داووي چې ډېر نه څښي
ما هي و و يل هغه ته چې عا قله !
زه په ځان که ډېرې ډېرې او به وڅښم
بله ورځ يې دا ما هي وليد پا بست و
دا دريا ب کله دده په څښلو کم و
نصیبي دې دسړي د اهو مړه زياتې
په هيله هيله کې واره ځنې پا تې

بل نقد

۱۶۱- چا په تيره زمانه ليدلی مارو
په يو ځای يې ژ به کيښوده په زمکه
چاوې و لې په هيله څښې دا خاورې
په دا خاورو مې په داسې هيله ده
زه که ډېره په هر ځای و څښم زمکه
زه خوراک ساتم په دارنگې خوارۍ
بله ورځ يې مار لیده په کڅرگاه کې
چې د مار خوراک يې کړی درست زمين و

راو تلی له سوراخه په تلوارو
په هيله به يې څټله زمکه ځکه
وې يې زه به درته ووايم که اورې
چې زما په داد نياکې و سيله ده
ننقه به شي په ملک کې زما ورکه
په هيله څټل مې ژ به د هنري
چا وژلی اچولی و په راه کې
په داهو مړه زيات خوراک کې لاغمگين و

د سړي نفقه هو مړه و ينم زيات ته

چې يې نه خوري، بياو نور ته شي ميراته

تتمه د کلام

له د نیا نه مینه د ږه په عقبه (۱) کړه
لکه و مري مار لږم هر څو ک پرې اخ کا
ولې خوی یې تل حیات وي نه وړ یري
په عالم کې دې په شان د نیکو لوی کا
بدخواهان دې شه په خا کو کې مخ توري
په جهان کې دې د نیکو آوازه شه
د جهان له افتو نو بې غم او سې
د نیکا نو صالحا نو زویو پلا رشې
له عذابو مې خلاصی په دا ثواب کړه
چې څو ک به وایي په تاباندې ای زویه!
صد رحمت به یې په پلا ربه نیکه وایي
چې څو ک نه کاندې و ماو ته ښکته غلې
دی به یادي په زور ل دده مور خو رلکا
د بل چا و مو رته نه کوه ښکته غلې

ای زما زویه د نیکو خوی پیدا کړه
هسې مه شه چې بیا و مړې څو ک دې ښخ کا
هر سړی په زمکې مړینه هم زړ یري
خدای دې تا په دا عالم جهان نیکه خوی کا
[۱۷] - خدای دې تاله هرې بدې بلا ژغوري
د ځوانۍ ونه دې تل ترو تازه شه
خوژ وندی یې په جهان کې خرم او سې
همیشه له خپله عمره برخورد ارشې
دا د عا همیشه ته زما په باب کړه
دا د عا ده ستا و ما ته ږه لو یه
هر سړی چې په نیکۍ نیکان ستا یی
را شه مه کړه زو به چاو ته ښکته غلې
که څو ک یاده په ښکته غلود چا مور کا
که ښکته غل نه کړې و مور و خور ته خپلې

چې پرې مست شم په کاسه د پښتنوالی
گذشته عاشقان بیا په لسان ستایم (۲)
دا زړې خبرې ما کړې واره نوې
پښتانه له شاعرانو په ما نه و و

ساقی راشه پیا لې را کړه ما لاما لې
دمجنون او د لیلی احوال به وایم
دمجنون او د لیلی احوال مې ووې
په فارسی کله خبرد ا پښتانه وو

۱- په قلمی کې (دعا) په چاپې کې (عقبی) دی. ۲- دا بیت له چاپې نسخې نه واخیستل شو.

ماوې زه به يوايت په جهان وکړم
 څوک به نوم د عمارت د بڼه بوستان کا
 [۱۸] - که میرزا او که دولت و په عالم کې
 دې جهان هسې پناه کړل کله یو شته
 دې جهان و سره بوتلل صد چندان
 داکتاب به د مجلس شمع دشام کړم

نورڅه نه د حکایت په جهان وکړم
 به ځوانان به نیکی ډېرې صد چندان کا
 که واصل که ارزانی و په داغم کې
 نښا نې یې په عالم کې گفتگو شته
 نه یې نوم شته نه یې نخښه نه نښان
 په صفت به یې دخپل بابا تمام کړم.

مثال دهغه چې دی خپل هڅو وې هڅو ته ستا یې

چې هغه نه پوهیږي چې بد شي

یو ه ښځه په تیر وخت په زمانه وه
 لکه بله وه په خوی هسې په مخ وه
 لوی غا ښونه داړه وره لویه خوله وه
 کټه پوزه، وړې سترګې، تنګه چینه
 داپه عقد د نکاح (۱) دنا بینا شوه
 چې لاند ورته تکلیفد خولې بوس وکړ
 لاند وویل چې ولې آه افسوس کړې
 وې یې څه وایم زنده له خپله بخته
 ښځې وویل چې زه تر هر چا ښه یم
 لب شکره اهو چشمه سنبل مویم
 [۱۹] - د ښایستې افسانې په هر دیا ردي
 د آفتاب ښایست یاد یږي په هر لوري

په زشتی درنګ په ملک کې افسانه وه
 لکه تور هسې په تووه نه په چرخ وه
 دد ودامه، قیل اندامه په هرڅه وه
 لکه خره نه وه خبر په مهر، مینه
 نا بینا وته په دارنګه کویا شوه
 هغه درنګ یې ورته آه افسوس وکړ
 ما به تورلوکې د آه په لمبو اوس کړې
 چې یې ډېرې یستم په خاورو کې له تخته
 په صورت تربیا یسته نه ښایسته یم
 در دنده لږ لب خندانه ډېر رویم
 په هر زړه کې مات زما د هجران خار دی
 آفتاب هر سبا زما و مخ ته کوري

۱- په اصل کې د (نکاح) په ځای (نکاه) راغلی ده.

کویامور میوه سپوږمې زه یې لوریم
 زه اوس بند کړم پرند ه ستاد نکاح مزي
 رانده وویل چې نه شته ز ما کسي
 زه دې وینم چې ته ډېره بڼا یسته یې
 بڼه دارنگه بدرنگه به مخ ز شت وه
 درانده سترکې بڼا دکتو نه وې
 دکتو سترکې یې نه وې چې افروغ شوای
 بې هنر سړي په مثل درانده دي
 چې په سترکو د هنر سړی بڼا وي
 خپل بساط د هنر و اچوه هغه ته
 نور خنداوته نظرد عالم مه کړه
 زه سکندر خټک خان نه ستا یم وچا ته
 که خو که بدراباندې و وای خاموش یم
 ۲۰۶- خاموشي مې ده اخیستی له صدف نه

په تو رتم کې دهرچا د سترکو نور یم
 که زه وژاړم ستاخه را با ندې وزي
 داد زړه کسي مې ستا و مخ ته کسي
 په دا شکر چې ز ما دکورډ یوه یې
 وړانده ته په زړه حوره د بهشت وه
 ده ته واړه و و منظور چې بڼې څه وې
 وربکاره ورته ددې رښتیا دروغ شوای
 د بڼا یست حسن له حاله خبر نه دي
 و هغو و ته ښکاره ده دروغ رښتیاوي
 هر هنر چې په زړه ښه پریوزي وده ته
 لاس په خوله دچا کیښوی نه شي غم مه کړه
 باورو کړه نه رانده ته ، نه بڼا ته
 کیله مند له بیګا نه وله خپل خویش یم
 برد باری مې ده راوړی له هدف نه

تعاریف د قلم خپل حال ورسره نور هم

سحرګره خامه اوس په خرام راشه
 دوه دې ژبې دي یو ښه روایت وکړه
 په قلمسي ژبه شي ښه قصه خواني
 دوه دې ژبې دي کواهي و ته حاضرې
 ای قلمه ! هسې ډک له معجزایې
 نه زبون یې ، نه عاجز یې ، نه ضعیف یې

په میدان د سخندا نو په کام راشه
 د مجنون دلیلی تیر حکایت وکړه
 ته یې وکړه و افغان ته افغاني
 په دیوات کې دې سیاهي ونیم وافرې
 کویا ته د پیغمبر موسی عصایې
 ډېر مضبوط د سخندا نو په تصنیف یې

تېر ز با نه دې خو ږې خبرې وزي
چې و تا و ته د عاكا يا تحسین کا
: افلك لكه بر غو لی خر خو ینه
هم په داچې هر ځای کوري سترگې بدې
يو په زړه کې لرم گنج د معاني
کوهري کره (۱) گنجونه بې حساب دي
اسان نه راتلل په لاس کې دا گنجونه
۲۱۶- په خوځله مې غوټه وکړه په وينې
با وروکړه په مضمون په عبارت
ناکها مې شه مضمون په شونډه وراشي
زه راڅخه لرم ډېر در شهواره
دا کوهر مې په قيمت کې بې نظير دي
دا کوهر دي د هغو چې با د شاهي کا
چې لوی تاج يې د خبروهم په سروبي
چې د بحر قافې په کشور ناست وي
بڼه سواره د فراست ورڅخه هم وي
غوړولی مې دا گنج دی خلاف نشته

د ر سفتن کړه دسخن په ورينېم مزي
په آسمان کې ږېر بڼتې واړه امين کا
ستاره لکه سپند پرې و ر يتو ینه
د سپند په دود يې ته کړی ځنې ردې
وايم وکړم په ميدان زر افشاني
پکې واړه درمرجان لولو جو شاب (۲)
هرگوهر پېسې مې وکړل ډېر رنجونه
دا کوهر مې را بر سیره کړل د مينې
په ځان نه کوم ضرور ، فکر ، محنت
عبارت ورسره لانا زک پيدا شي
ولې هسې دې پراته بې خريد اړه
کله دوی لایق په غوږ دهر فقير دي
لایق نه دي د هغو چې کدا يی کا
ورڅخه د نزاکت تشبیه کو هروي
د عروض و د صنعت په بستر ملاست وي
خزانې د کيا ست ورڅخه هم وي
په ميدان له مېر نیو نه لای نشته

۱- په چا بې کې (دگوهرگوهر گنجونه....) دی .

۲- په چاپې کې (جو شاب) په ځای (خو شاب) دی .

نن سردار د سخندانو یو باها دی
 په حکمت په عدالت کې یې سیال نشته
 زه سکندر که له بابا نه او صاف وکړم
 په درست ملک په درست جهان کې دی پسند دی
 د ده حال واړه بیکاره د گفتگو دی
 ۲۲۶- دا کتاب که زما ووینی په مینه
 هم په دا چې لا څو د سال په عمر کم دی
 په داسه که چې شاعران هر کوره بس (۲) وو
 چا کتاب د نظم هیڅ ترې آغا زنه کړ
 ده جوړ کړی په پښتو بڼه بڼه کتاب دی
 په هر ملک شوې د مجنون لیلی خبرې
 هم خبرې قیمتي در شهواری وې
 ما پوتا رباریک د نظم ورته ساز کړ
 په محنت کړې ماله هر هڅا په ټولې
 په هر ملک وې واړه پروتې بیکارې بیکلې

نه به پس له ده پیداشي نه پیدادی
 په سخا په شجاعت کې یې سیال نشته
 خدای دی نه کاجې په دا کې خلاف وکړم
 په مغولو په افغان کې دی پسند (۱) دی
 لکه بوی بیکاره د کلوله او یو دی
 په هر بڼه یې ووايي سل تحسینه
 تر مالخور د نه یې کښلې ډېر قلم دی
 څو ک حیات دي په دنیا کې ځینې پس وو
 بې غزله یې نور هیڅ راته ساز نه کړ
 هر کتاب یې مزین په لوړ (۳) خطاب دی
 مزه ناکې وې تر قند و، تر شکرې
 ولې بې تار پر تې وې، تار په تار وې
 لاس د فکر مې په وار ورته دراز کړ
 ترې مې واخیستې ابداره کولې کولې
 ما د نظم په تار واره و پیلې

(۱) د (پسند دی) په نځای (پسندی) دی.

۲- په اصل کې (پش) لیکل شوی دی.

۳- د (لوړ) په نځای (جوړ) هم لوستل کیدای شي.

په فارسي دی د اکتا ب ډېر و ویلی په پښتو ژ به هیچا نه دی لید لی
 په فارسي به پوهیدل چې فارسي خوان و په معنو یې بهر مند کله ا فغان و
 ماوې زه به یې و دوی ته په پښتو کړم د ا قصه به په پښتو ژ به نیکو کړم
 هر پښتون به په ما غږ دا فرین کا خصو صاً به سغند ان واره تحسین کا
 په لوستل که څوک زړه ښه د دې کتاب کا ما سکند ر خټک دی یاد په ښه خطاب کا
 [۲۳] ما خپل عمر د (واياد) (۱) کالو حساب کړ چې تمام مې دلیلی معجون کتاب کړ
 د اکتا ب به له خطا نه وي خا لي څوک دې نه کا نظر زما په خور د مالی
 نظر مه کو ه په ستر گو د خطا په خطا د ما سکند ر بو په عطا
 ز رنوی کا له چې من دی دهجرت د اکتا ب دی ماجور کړی په صحبت
 په غره (۲) مې دشعبان کتاب شروع کړ ماضي حال مې په شلمه ورځ طلوع کړ

په هر بیت که نظر و کړې بارها

خو د به و وینې دشعر کارها (۳)

۱- (واياد) دا بجد په حساب (۲۲) او په چاپې کې دا عبارت (ما خپل عمر د شل دوه کالو) دی.

۲- (لومړی) دنمره ، ثمره ، غونډې لوستل کیږي. په چاپې کې (غره) دی .

۳- له دې وروسته په چاپې کې (تعمت لیکل شوی او نور نشته.

ابتداء حال د دواړو چې څرنگه مړه

مړين كيدل مجنون او د ليلی

گو ښه چې د اما ضيحا يت کاندې
چې په ملک کې د عرب خجسته نوم و
هم بهتر په قبيله کې د عرب و
بيا هم ښه قوی نسب، قوي تبا رو
بې حسا به يې د ولت و، شما ريې نه و
کو ريې واړه په نعمت په زرو پورو
کو ر بې دک په انبارو به سيم وزرو
چې يې نه کيده هلك يوازي فردو
[۲۴] - که کرل يې د لاله تخم افزون
په قطره به داو بو که صد ف پور شو
هميشه يې غم د نسل د پيو ند کړ
ده په داسې د خدایه زويه غوښت
د هغه چې زويه لور نه وي په کور کې
که له خدا يه غواړې زويه قابل غواړه
که خدای ور کاو چا زويه خلف ښه وي
يو فرزند دې خدای پيدا د سپی ښه کا
چې فرزند وي د چا ښه حاصل يې مراد شي
چې د چا زويه بد رنگه وي هم بد خو وي

په قصه کې گوره څه روايت کاندې
دی په عقل په دانش هر گوره سلوم و
هم بهتر په قبيله کې د عرب و
پښت په پښت اعلى حسب اعلى وقار و
چې يې نه کيده ه پسر په کاريې نه و
کله پورو چې خالي له يوې لورو
زريې څه کړای چې بې لوره يې پسر و
هسې نه چې په ځان شاپو يا ناسر دو
خدای به نه کړي يوازي په کې زرغون
په صد ف کې به کيده کله د د رشو
خواست يې تل له خپله خدا يه د فرزند کړ
که سپوږمک په جهان نشي تخم پښت
پس له سر کړه نه يا د يري په څلور کې
که دې و مري ناقابل پسې مه ژاړه
ناقابل زويه له وخته تلف ښه وي
دا به واړه که قضا د او روا ښه کا
په بد زويه ناسوس خو نه دې بر باد شي
بهتری ده چې يې پت په خاورو زوی وي

هغه زوی چې د پلار اسم وړانویږي
 که هلك به پند د پلار وړي نه د مور وړي
 به فرزند چې د چالوی په خاندان شي
 چې په کور کې د چالور، زوی به بد کیش شي
 د فرزند د پاره مه او سه ملال
 [۲۵] - په پرده کې عیب پټوی مقصودونه
 به دربار کې د درویش فقیر رغبت نه
 که مقصود یې پوره نه شو د پسر خپل
 که طالب به د مطلوب په کوشن وینه
 طلبگار به تر خپل کاره ورشي پلې
 په سبا چې طلبگار په پا ځیدل شول
 چې په اور یې د مراد قطره کړه تو په
 لکه زړی لوړیده د پوست د ننه
 بیا په شپه دخوار لسم په میاشت لسمې
 لکه کل هسې له پوسته را بیر وړ شو
 بیا د کلي د محلت بڅې هو بیاړې
 چې بڼکا ره هغه زمان وچاته زوی شو
 په دریمه ورځ یې جوړه په هلك کړه
 چې هلك موصوف په اسم دخپل نام شو
 طالب ورساو خدای و خپل مراد ته

په اجل به یې څو ك څه اړمانوینه
 داهم ښه که یې له وخته ځان په گور وړي
 غم و درد شي د با، بلاد ځان شي
 مشقت د پلار د مورد دوست و خویش شي
 به رضا د کرد گا راوسه خو شعال
 کر د گار د هر چا وینی به بود ونه
 خپل مطلب به یې له هره وره غوښته نه
 د د چاله دره نه هسكلو سر خپل
 ترې صبور شي چې یې کړی خواهش وینه
 که یې پښې مطلب نه کړې خپلې شلې
 سرادونه یې د زړه واړه حاصل شول
 د بطن سپی پور د رشوه زما زویه
 یې له خدا په څو ك خبر نه وله دونه
 را بڼکا ره شول که میاشت د خوار لسمې
 له هوسه پرې کړدان اسمان گردون شو
 په ساتنه د هلك شوې غمگسارې
 زیری دادی چې پیداد افتاب روی شو
 هم د قیس نامه په غوره پوه ملك کړه
 طلب کړونی په سراد شو، به خپل کام شو
 جهان راغی په خند امبار که به دته

[۲۶] را ایستلې بې نور خپله خزینه وه
سیم و زر چې بې ښکاره انبار انبار کړل
په هر چا باندې بې هسې رنگ ویش و کړ
بیا بې راوسته دایې له خپله اصله
لیس خبر کله په مینه د دایې و
که دا بې بهر خوونیو په خواپورې
پاتې شوی و له لو بو له خند لو
د سخن ژبه بې نه در له په خو له کي
څوک خبر نه و چې دی د اهسې ژپي
یوه ورځ د ښایسته جینی په دوش شو
دی حیران په ننداره دهغه روی شو
هکله خوبن د ښایسته پنداره ورو
چې دایې و ته بیا ورکړ هغې کښلې
کښلې بیا راغله هکله ته له هوسه
په د اشان ترې ښایسته جدایې نه کړه
[۲۷] - یو څو میاشتې بې په داروش روزگار کړ
په دیدن د ښایسته و هوسه ښادو
خپلې مور غخه به کله هکله رام و
چې اواز به بې د کښلې بیا ترگوش شو
هر سړي غخه چې پوهه د انا بې وه

چې په کو رکې بې ده ایښې د فینه وه
همگي بې دخپل زوی تر سره مخا رکړل
په حصه بې زړه کدای د درویشنه کړ
چې نیکه خو په ذات په ذات وه قوته نسله
ده خو رلی سم د عشق غشی لځايي و
ده بې او ښو ستر کي نه کړې و چې نورې
یو زمان به قرار نه و له ژر لو
چې ښکاره بې کړای غمونه پته زړه کړ
محبت لری په لځان کې ښکلې غواړی
چې بې واخیست له ژر لونه خا موشو
د خاطر بې تسلي په روی په بوی شو
یو ساعت څه خو خا موش له غر نارو و
هکله بیا په هغه شان نارې وهلې
چې بې واخیست نور بې ته کړه ژر اکسه
ده هم نور د چاسره اشنایې نه کړه
په لید و به بې د ښکلې لځان قرا رکړ
چې له خو به له خو را که نه آزا دو
بې صنمه تل په خوب «کې» بې آرام و
له ژر ا به هغه درنگه څه خو خا موش شو
په مینه کې بې د عقل روښنایې وه

چې احوال يې د هلكه هسې لیده
 چې د ا وړکې به په دا لړ وکلونو
 هم په عشق کې به د کبلیو افسانه شي
 ولې دی به په عالم د اهل حال وي
 په دا ډېر به خپل پسر با ندې مين و
 چې يې ورسیده عمر تر خو کا له
 هر سړی به چې وړوکی و لید نه
 چې يې زړه و تل د زوی په بنادی
 قاصدان يې په هر لوری فرستا د کړل
 و هر چا ته يې پیغام کړد نسبت
 [۲۸] بزگان يې د عربو ډېر طلب کړل
 ورسره هم ډېر زلمی په ځوانی مست و و
 دست په دست پيالې يې اخیستې رېو دو و
 په نوشل د میوه سې ډېر خراب شول
 د هو م فرس و کړی هسې زین کړ
 په هر لور هسې فریا د چغا نې عود کړ
 نې درو ح په خسما نه شوه مقرر ه
 شا زلمی په سیو هسې مستو لي و و

د ا و یل په راست کړه اکثرده
 د یوا نه به شي په مینه د خا لونو
 بیا رسوا به په عالم په زما نه شي
 نه به دی له هغوی وي چې اهل قال وي
 په ارزود هرې چارې يې غمجن و
 تجلې يې د بنا یست تلې له جما له
 « اللهم بارک فیه » پرې لوستنه
 پلا رېې و کړې په هر لوري منادی
 هم په مصر هم په شام هم په بغداد کړل
 چې به ز و په کبینه نوم اوس په سنت
 نشا نه يې په خوشی او په طرب کړل
 خبر کله د جهان په نیست وهست و و
 يې خبر و اړه د ملک په بودنا بود و و
 په احوال يې په ژړا په سیخ کباب شول
 نه يې فکر د ایمان نه يې د دین کړ
 چې کا نه يې غوړ د خلکو د بهبود کړ
 خوله يې سازه دا و از کړه شپو تر (۱) سره
 يې پرواله چو تر (۲) د کوټوالي و و

۱-۲ = لومړۍ ځای (شپو تر) او دویم ځای (چپو تر) لیکل شوی د الیکته دنسخې د نقل کوونکي سهو و ښکاری
 د کلمې اصل (شپو تر = توژم ، برغو ، ښکر) دی چې اصلاً د پار تیانی ژبې کلمه ده او بیا روسته په فارسی کې
 رواج شوې ده .

می شراب به بی خرگند وړل له بازاره
 واره ناست په خوشحالی په هوسو و
 همیشه به بی په چنگ په چغانه و و
 چې د کبلیو به په سرووینو کې بی لب شول
 به سند روچې و هل جونولا سونه
 په تناکو بی شول دواړه کف او به
 غلو بیت ورځې نور هغه خجسته نام کې
 [۲۹] په بادی کې دخپل زویه ډېر خر سندو
 به دارسم بی خپل زویه په سنت کې
 نور هلک ورسره کبلی سیم غم غب و و
 و ر سره وې بنا یسته جو نه پری
 و د بدن ته بی عالم واره هک پک و
 به هغو کې یوه شو خه وه طنا زه
 له دې نور و نجونو و او ووه لطیفه
 به چشما نو کې بی نا زو فتنې خو وې
 دا په ملک کې د حیا شرم میشته وه
 چې با ر خو بی بنا یسته تر گلو لا و و
 په نسرین بی خط خکو لی د بینی و

د قاضی له محتسبه و و بی ډاره
 بی پرواله محتسبه له عیس (۱) و و
 هم سند ری هم بد لی مستانه و و
 سره گلاگون به بی په خبیلو سپین غم غب شول
 بی نکر یز و شکا ریدل لکه کلو نه
 پوړ و هلی بی په مخ دد او به
 د ابدعت بی شب و روز علی الدوام کې
 خوشنود شوی په خپل نسل په پیوندو
 بیای زروان مکتب ته په حرمت کې
 په بنا یست کې مشهور د هم مکتب و و
 سره شراب به بی لیدل شول ترسری
 مکتب جوړ لکه بهشت له حورو ډک و
 چې له قیسه سره د ا شوله همرازه
 په بنا یست او په غمزه کې وه حریفه
 خو شو شانه کرشمې بی د ا برو وې
 په او بو بی د حیا خا در خيسته وه
 په خولو بی نمجن دواړه له حیا و و
 چې په خط کې بی مضمون دناز بیټی و

۱- د عیس - ساتندوی، خو کیوال، پیره وال .

د نمر گل بوټی و ه خور چې (۱) بڼکار پدله
 همیشه به وې د ناز په رنجو پورې
 سپینه زنه یې غوټی د حباب و ه
 لکه وي د گل ما په آب روان کې
 دغو نچې غونډې یې خوله سخن گزاره
 لکه قیس ورته به عشق کې تر سر تیر و
 قیس یې لکه به خپل عشق (۲) خریدار شو
 ده یې هم په مهر مینه کې ځان غل کړ
 دوی هم دواړو په خوښی دده رای وکړ
 عشق راضی شو دهر دواړو په خوازي
 له متي نه یې آرام هم صبر پوړ
 د عشق غلمو رخڅه لوټ کړ عقل واره
 په بنا بست د جمال یو ځبله هیران وو
 له حیرته یې په مخ لکه تور خال شوې
 قیس به هم هسې نگاه په غلاکا و نه
 هریو راز په یې له سره با زواینه
 نور له گفته له ویلو لب بسته و

چې به داپه شنو جا مو کې درید له
 تورې سترګې وې با دام دهغې حورې
 رخماره یې بنا یسته لکه گلاب و ه
 بڼکار پدې ځان په سپین آب روان کې
 [۳۰] د لیلی نامه یې وه لاله عذاره
 چې بنا بست یې د بهار تر گلوډ پرو
 چې بنا بست یې په نمود د لاله زار شو
 چې لیلی صحیح د خپلې لارې مل کړ
 عشق ددواړو په مینه کې خپل ځای و کړ
 دوه یارا نومره ټینگه کړه یاري
 عشق له دواړو ننگ و نام په جبر پوړ
 چې په جام دعا شقی مست شول دواړه
 نه په دین نه په مذهب نه په ایمان وو
 دواړه سترګې یې سوخته په سپین جمال شوې
 لیلی هم نهفته آه په غلاکا و نه
 دوه مینو چې پټ چیرته راز واینه
 ر ورو به په مکتب کې نشسته وو

۱- په اصل کې د (چې) په ځای (وه) لیکل شوی دی .

۲- د (په خپل عشق) په ځای (په خپل باندې) لوستل کیدای شي خو معنی نه ورکوي .

د و ه مینو سره کلکه کړه ی ا ر ی
وی یې اوس به سره مینه ښکاره نه کړو
[۳۱] چیرې نه وي چې دارا زموږ ښکاره شي
همې رنگ به سره مینه دوه یاران کړو
نه به بیا ښکاره کتل په سترگو تیز (۱) کړو
بد گویان به ملا ست کا په موږ زوده
دا متل دی مشهور په ملک یادیري
په د اشان یې سره ووي له هوسه
چې په مینه محبت کې یگانه وو
هر هلك په توري خو بن دالف لامو
دالف په توری کله مینه دارو
په تقطې د توري کله پروا دارو
همیشه یې دا هنرم یې دا چل کړ
چې په شپه به یو نحای نه و و په مکتب کې
چې په شپه به سره او بیت لت په لته
په ژړا به د یار کور و تروان شو

وي یې نور به سره نه کړو ویزاری
په عالم کې به ښکاره ننداره نه کړو
په عالم کې به د عشق کړیوان پاره شي
چې په محان دبدگو یانو ورک گومان کړو
د چشمه نوله و هلو به پر هیز کړو
د چشمه نو و هل نه کښم له سوده
سپي چې نه ويني په سترگو نه غیری
نور یې پته ننداره کړه یې و مو مه
پت ښکاره سره خوشحال په بها نه وو
قیس په قد (۲) دلیلی خوش به صبح شام و
چې په زړه یې کښلی قد د هغه یارو
مینه دار به خال په ورو خو دخپل یارو
دوی به یو خبله کتاب سره بدل کړ
بد لاوه به یې کتاب په داسې کې
په تلو ار په ژړا پا خید به له کته
ه دیوال پورې به دی په غوږ فغان شو

۱-د (تیز) په نحای (سره) ښکاری.

۲-په اصل کې (قدر) دی.

خېل آشنا به يې را پاخواه (۱) له خواب
 [۳۲] هر زمان يې وديدن طمعه په دا کړه
 و مکتب ته به روان لاره سحر شو
 دی به جوړ په انتظار د لیلی ناست و
 چې به کور ته د هلكو سره تنه
 هلکا نو په کیمې سره و بلې
 لو بې نه کړې له هېچا سره تازی
 چې داهسې واقع تیره تر کال شوه
 عشق په دواړو نا نا نوزورور شو
 هر یو طفل چې به ورغی و کور ته
 چې لیلی داهسې مکر تلبیس کا ندی
 قیس هم نه لري نظر په الف توري
 غه کو هر دورود راز سره سفته شو
 پته مینه يې بیکاره شوه علامت شوه
 نوره د اړه دهغوی چې عیب گوی و و
 نوره دواړه سره ناست مین په خټ و و
 [۳۳] دوی له هر چا د زړه غم نور پتاونده
 ولې آه ژړا د دوی په رسوا یی شول

چې بدل مې دی له تا سره کتاب
 چې به بیل شو بهانه به دواړو دا کړه
 په سحر به په هلكو پسې سر شو
 دی به ناست و په مکتب کې ملاست و
 د عشق حال به يې همز و لیو ته و اینده
 په خوښی به يې بازی سره کو لې
 خو په زړه يې زرغونه وه عشق بازی
 زمانه راضي د وصل په زوال شوه
 یو په یو يې هر هلك په حال خبر شو
 د دوی حال به يې وایه و پلار و مور ته
 په مکتب کې پته مینه په قیس کاندې
 تورې زلفې تورې سترکې د یارگوري
 هغه سر يې نهفته و اړه گفته شو
 چې په دواړو عا شقا نو ملامت شوه
 پته له خلکو د وصال په جست و جوی و و
 تر څرکندې مینې دېر راضی په پتو و و
 د عشق راز يې له عالم نور پتاونده
 په عالم کې دواړه مخیر (۲) په گواهي شول

۱- په اصل کې (پاخیده) لیکل شوی دی .

۲- د (مخیر) په مخای (خبر، خیر) هم لوستل کیږي.

نور د حسن له چمن د پري روي
نور د د وي شو مدعي دشرا بڼو
رنځ زحمت به سړي پټه حريفی کا
هغه شپه چې نوې مياشت وي - دو هفته شي
نه پتيري د عشق چارې لوی غټې
شمال باد کړې د جهان خونې خو شوي
نهفته به يې و يل کړه د سبو
و لې پټ د لځا نه چير ته ضعيفی کا
تر و به خرنگ په کتته نهفته شي
خوک به پټې په پوسه کاندې سگرو تې

سور يې له مينی خبره شوه نصيحت يې وليلی و ته کول

هغه دا چې له «دې» مينې شول اشکار
چې واقعه يې له حاله خپله سور شوه
په د اکاريې سره خوا شوه تخته مخه
په ژړا ژړايې سره د واره ليمه کړل
په غوصه په لور روازه دلیلی شوه
سرې سرې او بڼی يې په قهر قهر تللې
ر وېر و له لیلی کینا سته له قهره
[۳۳] وليلی و ته يې و کړې خو خبرې
وي يې لورې د اخبرې چا گفته کړې
هغه هم خوړلی ستا د بڼو تیردی
مېشو قه يې ته دده ، دی دې عاشق دی
را شه لرې کړه له دله خو دکامی
را شه خپاه خپلخا نه مه ستوه ته
سور لور سره پېيل د حال په تار
نور په قهر په غوصه لکه سورا ورشوه
له غو صې يې پلو و اچا وه له مخه
هم له قهره يې خواره د سرو بڼه کړل
په افسوس په آه فریاد پېوا و یلا شوه
په بار خو يې لکه لهر لهر تللې
په زړه خوړ و وه له لیلی نه هم له دهره
تر خبر و يې لځا ريري سر غلرې
چې ته خدای په یوه ژنې اشفته کړې
بندې شوی ستا د زلفو په زنجیر دی
دا امراردې مشهور په خلايق دی
بدنامي به کړه د پلار په نیکنا می
کورنا ستی کړه ، سخ له خلکه پتوه ته

په حيا په شرم نا سته اوسه نور ه
 كه هزار عالم په تاباندې څه وايي
 د عشق اور چې د جابل په صورت ځان شي
 تازماننگه و ناموس له كوره ورك كړ
 تا عبث په درست و كړي په عالم كړ
 كه دې خپله قبيله و كورته بولي
 بند له لومسته و سېقه دواړه لب كړه
 نو رد نيلو په مخ مه كيږده خالونه
 اوس له غاړې واړه و شلوه ها رونه
 [۳۵] چې ماو هو پښتې هغه لوري ته پښې ږده
 كه دې پښه چيرې له خپله كوره تير (۱) شي
 له دې پسه كه بيرونه شې له كو په
 ننگه نا موس دي همگي په جهان لونه
 د ا لوی كا ردی چې پيدانه شي له موره
 تل دې نامسته وي دننه په خپل كور كې
 هغه درنگ چې دا برونه تر ديوال شي
 دهنې بڅې چې تل په بل لور مخ وي
 كه كل بڼه دی په درخت كې يې شرف وي
 لطافت دكل په و نه كې وي ها سه

په هوس د لو بو مه وځه له كوره
 عا شقي محبت كله په تا بڼا يي
 كور يې و سيڅي رسو ايې خاندان شي
 په عرب كې دې هرگور تر سپكو سپك كړ
 لوی ناموس شرم كټلی واړه كم كړ
 له دې پسه مه ورځه د چا په غولي
 له دې پسه پښې كو تا هې له مكتب كړ
 اوس له تنې ، پوزې لرې كړه لالونه
 نو رتو به كړه له بڼو و، له سينگارونه
 د هوس د لو بو چارې واړه پريرده
 ستا په ځان به د جهان غمو نه پېر شي
 په رښتيا به دې بابا كا وينه تويه
 چې پيدا شي شرموي پلرونه ورونه
 كه پيدا شي، نوره نه وځي له كوره
 چې پير ونه شوه له كور منور په كور كې
 نور دې ووتنه له لاسه ، د بل مال شي
 هميشه به يې په بدو يل تور مخ وي
 چې چا پرېكړ له درخته نور تلف وي
 چې لانه وي ر سیده د چا تر لاسه

۱- د تير په ځای (پښ) ليكل شوی دی.

که بی پرې کاندې سړی هغه درنگه بوی ته (۱)
 راشه بیا له کوره مه ولخه بیرونه
 نور هوا هوس کوه په خپله خونه
 راشه مه کوره وچاته ترروزن
 که دې زړه وي چې به یار ترسروې کورې
 [۳۶] که خو کانه وی هاله کوره تر پڼخړې
 چې لیلی واور پدې داد مورخبرې
 وړاندې رومته یې نظر کړ وهر لورته
 ای د ملک د زمانې مورې هو بیا رې
 عاشق څه معشو څه وي؟ نه پوهیږم
 را ته و بیا په عشق کل د نو بهار دی
 عشق خراغ دی راته وایه که پتنگ دی
 عشق هاتې دی که تور دیودی که مزی دی
 اوریدلی مې دانوم نه دی ای کلې!
 ته هغه خبره و بیه و ما ته
 په ژړا یې شوې سړې اوښې په مخ تلې
 ته چې ما و ته د عشق مینې و یل کړې
 زه د عشق د حاله هیڅ نه یم خبره
 زه د عشق د مینې هیڅ نه یم اکاهه

چې بی بوی کانور یې و اچوی بل سوی ته (۲)
 لوی پیغور دی چې له کوره ولخې جوته
 بیر و نه و پره کوه له مرگه خونه
 د الوی عیب دی چې و کورې چاته زن
 اول و کوره په شصت کې سترگې تورې
 په خپل شصت کې روستو کوره جاسوس خړې
 په هنر یې خوا ب ورکړلې لږې
 په نرمې نرمې یې وویل و مورت ته
 دادې خرنگه پلا و وې په ماخواري
 زه هلکه لا په مینه څه پوهیږم
 عشق که سردی که افسردی که دستار دی
 عشق بلبل دی که تور سپین دی که بل رنگ دی
 عشق سور اوردی که بلادی که پیری دی
 عشق د عادی که وچاوت ته ښکتنځلې
 نه پوهیږم چې هیڅ څه وایم و تاته
 دې وې سورې دا پیغور کړې ماته ولې
 زه کنه نه لرم - څه لره ښکتنځل کړې
 ته بی لځا په مایه زور نیسې له سره
 ما (۳) کنه له دې کنه هه بی کنه هه

۱-۲- په اصل کې (پوښه) او (سوښه) دي.

۳-د (ما) په لځای (با) دی.

چې تر څو ډېرې دا خبرې دليلی شوې
 [۳۷] يو ساعت په فکر ناسته وه خاموشه
 به ويلو چې ښکاره شو د شک لوری
 ولي بيا يې په تا کيد پته څرکنده
 نور يې منع کړه له لوبو د بد يو
 چې يې ورکله دواړو تورو سترگو نور شو
 چې لیلی له خپله ياره نه جدا شوه
 نه يې پښې وې چې يې گشت په لور د يار شو
 چې يې شلې کړې ما در د تللو پښې
 څو کي يې نه و چې يې راز ورته گفته کړای
 چې سپهر کړه له خپله ياره فرد ه
 که خبره يې شوه له ډېره غمه زېړه
 نهفته به يې په شپه چې آه وکيښ نه
 که افسوس به يې په هجر کې ديار کړ
 چې د خلکو له پيغوره شر مېد له
 د چشمانو په اوږو د سيمینبر وه
 [۳۸] بها نه به کړه شیرينې شکر فم

فی الجملة يې دمورغه خوتسلی شوې
 بيا يې وکړ ورته هند دزړه له جوشه
 د خاطر يې شو ويران ديقين توری
 د روازه يې د خوښۍ کړه په مخ بنده
 پتوله يې له خپلو ، له پرد يو
 خوار عاشق په سترگو وړوند و په غم پور شو
 نور د غم سره يک لخته خوا به خوا شوه
 يې اشنا يې نه آرام نه يې گراړ شو
 يې اشنا يې پنهان و يې دزړه څپې
 کوهر نه و چې يوازی يې سفته کړای
 نور يې خو به شوه ، کونه يې شوله زرده
 ولي بيا به يې زرسره کړه په څپېړه
 پتاوله به يې خپل محان له اوډه و پښ نه
 به بها نه به يې خپل محان لکه بيمار کړ
 په تنها به يې گوښه ژړاکوله
 په سبا به يې درست تر د سر بستر وه
 چې بالبت می دی لوند شوی په شبنم

د چشما نو په ا و بود سیمینږې
 به نه به کړه هغې حو رې نیکه رو
 چې به کله شوه په غم کې غرا مته
 چې یې کله له هجرا نه نه فریاد شو
 چې په شپه به یې نارې یایې فریا د شول
 چې و هلې یې نارې په توره شپه کې
 په هر وخت به یې اشنا په زړه راپا د شو
 همیشه به یې همد ا مکر تزو یر کې
 هره و رخ یې به نه کو له بله
 چې لمن ورڅخه خلاصه شوه دوصل
 هره ورځ به یې اغوستې جامې ترې
 چې لوند شوی مې کمیس دی په خولو
 وې یې و مې شو هیبت له قیا مته
 وې یې د اچې مې اجل په خاطر یا د شو
 وې یې داچې مې ولاړ په صورت یا د شول
 وې یې د الړم چپچلې یم په پښه کې
 هم په دغه به نه به یې فریا د شو
 د یار خیال سره یې تل د صورت و یر کې
 رخساره به یې په او بیولند وله
 لیلی کینا مته په خونه کې د فصل

د فراق په اور کې موه لکه متی (۱)

ځنې لارل د د نیا لذت خو څی

(۱) په اصل کې (متی کښی) لیکل شوې ده.

حال د سجنون په جدايي کې د ليلې

هغه قيس له ليالۍ نه چې جدا شو
د عالم له اشنايي نا اشنا شو
هميشه په پښتو مکتب کې په بد حال و
د هجران په لمبو د رست سره پيما و
[۳۹ مخ] و مکتب و ته به هر سبا بېگا ته
هميشه يې د ديدن په تمنا ته
چې په درس کې به يې کينلې اشنا نه موند
په ژړا به يې کړ درست صورت مخ لوند
چې اشنا به يې ونه ليد غريب ځکه
لکه څوک چې وينا وايي په ما تم کې
چې دې قندنيا ته پراته وو په مره لب کې
چې په درس کې به هلك سبق واينه
چې په درس کې به هلك سبق بنياد کړي
بې له تانه هلك پا تو له سبق شول
بې له تالف با ريك لکه و يسته شو
ځکه کچ په هر ورق توري د دال شو
چې ترې پټ په درز کې ستادور و څو خال شو

شين چې ستا دخولي خنډار اوږه په زړه کې
 په فراق يې ستا د مخ خالو نو شين
 چې يې توري سترکې ستا په زړه کې ياد کړې
 ستا په غم کې د هر زړه نه لار فراغ شو
 که هر خو په تمنا د هغه يا رته
 .مخ [په فراق کې به يې غږ کړه ليلي
 وي يې اى خدايه څه سازه کړه حيله اوس
 راشه وکوره فلک په ما څه کار کا
 راشه گوړه د فلک د ستم کلي
 په د نيا کې که سپړي وري يو ځله
 راشه کوره د فلک بې رنگه چاري
 زه يې تا بيلتا نه وو يستم په تخرک
 نور را پاتو نه شو صبر ، اشتياق
 که دې هجر دردو غم وايي چې دا دی
 دژوندون خواهش په ما باندې حرام شو
 دژوندون خواري مې واړه وليدله
 يوه ورځ يې دابانه وکړه دى تنگ شو
 فاخره جامې يې واړه په بسو (۱) کړې
 چې په غم کې د ليلي بڼا بېسته بدرانگ و

دالف کوته يې ونيوه په خو له کې
 قطره او بې په مخ و چولي شين
 په خواب کله پتې سترکې حرف د صا د کړې
 نو ن بې تانه مبتلا په يوه داغ شو
 وکتب و ته هغه خا طرافگارته
 اوس بې تا په چا د زړه کړم تسلي
 چې دتوره بخته چاته کړم کيله اوس
 چې جداله مانه تا غوندي بڼه يار کا
 چې بې تا مې د ستم په کا ڼو ولي
 ما فراق وژني په ورځې کې څو ځله
 چې بې تا يې کړم په مخ د غم نو کاري
 دريغ دريغ زرنصيب شو اى زما سرک
 ځان په شونډه و باندې راوړ ستا فراق
 آه يو څه کافي په سر په کور زما دی
 زه يم سپړی دژوندون مې عبث نام شو
 چې په زړه مې د ليلي مينه کړه
 چې له تنگه ، له پيغور نه په خنک شو
 مصلي يې په ځان روغې د آهو کړې
 هيچا نه پيژاند په طور د ملنگ و

۱- په اصل کې د (بسو) په ځای (بوسو) دی.

پوشیده یې کړې دوه مترګی لکه ړوند و
 ۱م مخ [کرخیده به په هر شهر په هر غولي
 ورو، ورو ورو غی د یار په دروازه
 یوه شنه همسایې هم ور له په لاس کې
 لکه ړوند غلط غلط په لارې تنه
 ناګهان په زمکه پر یوت سم تره شو
 لکه دی چې تار په تار په زمکه پر یوت
 وې یې وریشم ای مورې هغه کورته
 لیلی ور غله خپل یارو ته چا لکه
 بیایې لار هغه مین ته و بشپله
 خوار عاشق تر خپل اشنا په مکر راغی
 بیایې بله بهانه کړه راو لاړه
 وربکاره په صورت شان د کچ وګول و
 کرخیده به په هر لور لکه ملنګ و
 و مجلس و ته یې لځان د آشنا پیش کړ
 په فراق کې دخپل یار چې هلو پوست و
 ۲م مخ آچې سوخته او غریبې درست سوزو گدازو
 نور و جونو ته لیلی په مینه و وې
 وې یې ښه چې څو کڅ خیرات په لاسو خپل کا
 هم په د ا بها نه را غلله و پیش ته

کوز تر سترګو یې در ست مخ په اوښو لوندو
 لکه کړخی درو یز کړ، بد لي بولي
 د فقیر غونډې یې وکړه ا وازه
 د کدای غونډې و جوړ په هر لباس کې
 چې څو ور غی د یار په کور د ننه
 صورت ځان یې درست په خاورو کې سپیره شو
 په د ا حال کې د لیلی نظر پرې کیوت
 چې یې پورته کړم روان یې کړم و کورته
 وې یې پورته شه ړنده له زمکې خاکه
 وې یې درومه په دالار او سته په خپله
 موافق یې مصلحت په فکر راغی
 د یار وصل لره ته په بله غاړه
 په ښی لاس کې یې نیولی مات کچکول و
 نمدي ټوپی په سر، څادر یې لنگ و
 لوی او از به یې په شان لکه درویش کړ
 په یادوست یادوست او از حاضر په دوست و
 د لیلی په زړه اثر کې ای او از و
 که مطلب یې په کې خپل و هم یې ښه وې
 د ثواب چارې څو کڅ څه لره بل کا
 صدقه یې په خپل لاس ورکړه درویش ته

د و ه مینو د د ید ن خو اړه خواړه
 د ر قیب و یره و لاره شوه له د له
 چې ده جرم دت ډېرو رباندي تېرو
 چې وصال و ته یې زړه په هوسره و شو (۱)
 واقعي چې تدبیر و نه پېش و پس و
 چې تر حده هجرتیر د هغه یار و
 دوه سین چې سره کینه استل قرار شول
 عشق په دواړو یکبار ه و کړه حمله
 عشق یې یو وړ د جهان کد خدایي
 خلق راغی په هر لوري په جنگونو
 چې د کا نیو به په ده شول او ازو نه

هم اهو نه یې و کښل ساړه ساړه
 چې خیر ه یې دیا ر سپینه ولیدله
 سلامت یې دوکړي له زړه هېرو
 سلامت یې د وکړي فراموش و
 پېغور و نه یې دهر کس و ناکس و
 نوله لاسه یې و تلې خپل اختیار و
 دښمنان یې په هر لوري خبر دار شول
 نور رسوا شول په با زار په محله
 پرې یې واغوستې جاسې درنه وایي
 هلکا نو به ویشته په خر سنگونو
 گویا پلار و ته کول د عشق پندونه

۳۴ مخ) - هر سړی ورته په قهر په غضب شو

د مجنون یې هم په داسې لقب شو

۱- د (هوشو) په لځای (شو شو) لیکل شوی.

پلار يې په حال خبر شو، په طلب د سجنون سر شو

رای وست کور ته

انشاکړو نی چې د فکر سا ز قلم کړ
هغه زویه چې نور ښکار په غم د آه شو
په خان درست د پیماني غونډې نسکور شو
ولې دی په صورت په لیمه نه سو
که په پښو کې به یې د زویه چیرته خاړ شو
نور شو با تې د سیا لا نوله سیا لی
د فرزند له غمه کله خبر دی دی
د فرزند له تا وه نه یې خبر زویه
که فرزند د چاپد رنگه وی هم بد خو وي
چې یې پلار له دې احوال نه خبر شو
له هر چا یې کړه دخپل زویه پوښتنه
یو کس ووي چې ما یوځای ولیده
نور هغه سوخته مخ و نیو په دیمابان شو
مهم مخ) یو زمانه په گوښه ناست په حیرانی و
په فکر تې ننډی ایښی په زنگون و
پژمړه لکه گلاب په نمر د غم و

دا حوال یې لوی طویل هر درد و غم کړ
د خپل زویه دا حواله نه آگاه شو
د غمونو په لوگیو لکه سکور شو
چې یې زوی د بیلتا نه به اور کې وسو
هغه خاړ به خلیده په زړه د پلار شو
چې یې و سوزړه په ده د پلار ولی
چې په کور کې یې نه لور ده نه یې زوی دی
چې ویلې درته نه دی با زویه
وخپل پلار ته یې بد واړه نیکو وي
په طلب یې په میدان په ځنگل سر شو
گرځیده په ریگستان هم په پوښتنه
پرون ورځ به هغه ځای کې گرځیده
په ژړا و هغه لوري ته روان شو
زوی یې ولیده روان په ویرانی و
سینه ما ته ، زړه ور ژلی ، څیگر خون و
یاد گلو ښاخ وچ شوی و ، بهی غم و

نه يې کور نه يې کتاپول و ناست يې لوبښو
 بې له داغې يې بل څو کڼه و دلسوز
 د مخ گرد يې نور چانه کړ پا کيزه
 چه يې مخ و د خورای په گرد لړلی
 ديوانه و، نه يې خوب نه يې خوراک و
 څيرا وه يې گريمان په لاسو خپلو
 ژوليد ه دسرو سيسته يې و وې ياره
 چې يې پلار د زويه و کړه ننداره
 وې يې ای جان و جهان حال دې څه دی
 ای سوخته داهسې ولې ډير خراب شوې
 ای اسود ده (۱) دا چې هسې خو ار خسته يې
 په سينه کې ستاد کومې کښلې داغ دی
 ه مـنـخ) که دې خوله چيرې په ډير غم کې ترخه شي
 نوم يې څه دهغه گل په چمن باغ کې
 خوار مجنون چې ژبه پرانسته گويا شو
 خو په خوله يې نوم جاری ديار يې علو
 چې په لور يې نظر کړی د پدرو
 وې يې ای ځوانه راغلی له کوم ځای يې
 وې يې ته زما بسر يې زه دې پلار يم

ا دروی به يې مخ نه درله يې اوښو
 چې د عشق په لومړه بند شو هغه روز
 هميشه به يې خبره په اوښو وله
 بی او بو يې و د سترگوا و بووللی
 خود يار د بيلما نه به تیغ هلاک و
 يوزمان به خالي نه و له ژړلو
 چې يې يار و حاجت نه و، د دستاره
 نور له سوخته يې په ده وکړه ناره
 هيڅ خبر نه يې له ځانه حال دې څه دی
 ای خسته داهسې ولې ډير په عذاب شوې
 ليونی مجنون په کومې شايسته يې
 د کوم گل د تاپه پوزه کې دماغ دی
 کوم خوار د درکړم چې بيا دې خوله خو بهشی
 چه يې بوی دی ستا به پوزه په دماغ کې
 خو له خولې نه يې ليلی ليلی شو
 نه تسبیح نه په نامه د نه ، نودو
 ويې نه پيژانده له هوښه نه بدر و
 يا اشنا يې يا په رنگه لکه اشنا يې
 په طلب در پسې ستړی خوا روزار يم

چې تهنه وي لازو ولی غم مې ستا کړ
 چې دعا کا ندي د زويه عالمونه
 خو ارمجنون ورته ناري کړې پدړخه دی
 په دنيا کې کوزو پام چې موجودخه شته
 اوس لېلا ما ته اسمان زمکه جهان ده
 هغه وخت چې دی د عشق په جام مدهوش شو
 هميشه به په ناره وه په فريا دؤ
 چې پدړته حال پیکاره دليونې شو
 ۳۶ مخ) لاس يې ونيوه چې پورته شه معصومه
 چې مجنون ته يې نوم ياد د هغه يار کړ
 چې دغم په لاس نچورولکه نمری
 يوه ساته چا رتاره يې وه دورا ندي
 رای واخيسته په غېر کې په خوا پورې
 له هوسه يې وهله چا رتاره
 نن چې ساته رسیده ديارخوا ب دی
 هغه ورځ چې زه را ياده د سختی کړم
 درست صورت چې په لمبو کې دغم سکوردی
 داسه زما ديار کله رښتيا ده
 ولې ورويې په هنر په بها نه کړ
 په بازی بازی راوست و خپل کورته
 هغه دم چې مړ د خپل زويه په مخ شوه

چې پيدا شوي دو چندان دي غم پيدا کړ
 په خوا هاش غواړي له خدايه نه غمونه
 ليلی نه را ته و ايه ديگرخه دی
 بې ليلی نه را ته و بيه نور نشته
 خان ايمان نشته، ليلی خان و ايمان ده
 سور بې هيره کړه خپل پلار يې فراموش شو
 خدای يې هير وولې ياراشنا يې يا دؤ
 نور دغم په اور کې سړی سپلني شو
 ته بللی يې ليلی، پاخه را درومه
 به دا غبر کې سر را پورته په تلوار کړ
 خه خو خو بن شو چې پرې و شو د يار زيری
 يوزير تارؤ هم شلیدلی و پرې با ندي
 هغه پلار ورته کتل په ستر گوتورې
 دا بيتونه يې ويل په غرناره
 زه له غمه و ښه بيداروم که په خوا ب دی
 سکمه معجزو بيم چې يقين به نيکه بهختی کړم
 په دنيا کې به سپين نه شي بهخت مې تور دی
 که په دروغ چا تسلی کړې زما ده
 په اميد يې دو صال را روا نه کړ
 زوی يې و سپاره په مينه خپلې مورتې
 په ليده يې سپينه خوا سره مخ شوه

په انگرې کې د ویر غړو ناره کې ه
 نور له مینې راو اخیست تر کناره
 مـمـخ (خپلې مور ورو باندې اوښتې تویوای
 پوشید ه یې ورنه ختې کښید ه کېږي
 لوی نو کونه یې د لاس و دېښو کم کړل
 په خلعت په ډیر نعمت یې سرفراز کړ

هم گریوان هم یې لمنه غم پاره کړه
 په تپاک یې کښلول دواړه رخساره
 په لستو نې به یې بیا پاکې زولې
 د صحرای ختې یې واره کشید ه کېږي
 حجامت یې واره وکړ یریت یې سم کړل
 پلار په مینه نصیحت ورته آغاز کړ

* * *

دپلار و سجنون ته پند کول

هغه پېر چې په دې نش کې خړدسند و
 و خپل زوی و ته یې و وې نرم گرم
 چې درست عمر مې و تاته اړ زوی شو
 که مې پر یاسي پیري د خرخ له لاسه
 له منی چې نیستی و ته (۱) پلر شي
 چې زه نه يم په خپل کور کې په خپل ځای کې
 چې ناموس د مور د پلار د واره په پښو کې
 چېرې نه وي په وگړي کې مې سپکې کې
 راشه ست کوښښ د ځان په رضایي کړه
 ۸م مخ [عاشقي نه ده ا سانه زما جا نه
 د عشق او د سړي ځان و ایمان سیڅی
 راشه ست کوه د ځان په پیرازی
 عشق خوني هاتې ولاړ سره پورې
 عشق سور او ردی سړی څه دی یو لارگی دی
 ته لاړ کی په د ماغ کې د ځوانی یې
 عشق یو رنگ دی چې هیڅ نه راځي په فکر
 د عشق حال ونه وي هیڅ اما م اعظم

کیوتلی و فر ز نو و ته په پند و
 چې ای زوی د خپل پلار و ساتنه شرم
 ستا په د شهرت مې ورکه اړ و بې شوه
 ستا ځوانی به و ما را که د واره لاسه
 د پلر په ځای به بیا ماکه پسر شي
 ته به کړې کله د ای زما په سرای کې
 د زوی والی حق حاصل واره د پښو کې
 دا گټلی نام و ننگه له کور د ورکې
 له سر لري د وگړي په نای کې ه
 عاشقي تر گرا نوده لا گرا نه
 په لمو یې ځان ومان هم جهان سیڅی
 هاکه نه کوي له اور سره بازی
 هم هغه هاتې ساتي چې څه پوهیږي
 رسوا یې بې په جهان کې اور لوگی دی
 خبر د اړ کله د عشق په ویرانی یې
 عشق یو څیز دی چې بې نه شي په چا ذکر
 د عشق او د شافعی و سولم

(۱) په اصل کې (له نیستی چې هستی و ته) دی .

ی زما زو په عمل په پند د پلار کړه
 په داوخت کې که د علم طلب و کړې
 ای زما زو په د علم طلب ښه دی
 په دنیا کې که حاصل دادواړه څیز کړې
 نن به تاڅخه د سعيي قوت ډیر و ی
 په پیری کې د چالار د صورت توان شي
 خود کړي هوسره ټول د دنیا مال کړه
 هم خوره هم ورکوه د خدای د پاره
 هم مخ | تر دناشته په جهان به خوارې
 چې له دواړو لاسو لږ د چا مقصود شي
 ته په اصل په نسب مه شه غره
 ته په اصل په نسب د شاهه د غرور
 که بدرنگه ناوې را وې و کور ته
 د هر چا پسند له خپله خوش خويي شي
 ساخو و منل چې پلار دې ډیر فاضل دی
 خدای هورې په اصل ذات په نسب نه دی
 که کنعان په لوی طوفان نیست نابود شو
 ای زما جان نه جهان نه ته پسرې
 هم هملک ناز موده په عقل هیڅ یې
 ته لا وړ کې د ځانگويي روې پي
 ښځه کله وفا مینه چاسره کا

که سپړه یې ځان په علم پسې خوار کړه
 په جهان کې به کامران شي ځان به ښه کړې
 هم د علم سره کښلی ا د ب ښه دی
 ځان به هر یوه سړي سره عزیز کړې
 په پیری کې که کوښښ کړې واره تیروی
 سودیې نه شي که پسې یې ډیر ارمان شي
 دهقانې ، تجارت کسب د حلال کړه
 هم دور و ستو څه خو ، ږده د ځان د پاره
 په اخر عمر پیری ، بل نیست گاري
 په وېل دد ریغه ، د ریغه کله بود شي
 ډیر اصيل دی د مړینه و مسخره
 ډیر عرب دي د زنگي غلام مزدور
 دنیا یست نسبت یې څو که کوي و سورت ته
 د بد خوړی زو په په خوړی د پلار له لویي شي
 ولې ستاد پلار په فضل څه حاصل دی
 پر هیزگار که چواړی دی ورته ښه دی
 په کښتۍ کې یې د نوح پیغمبر مود شو
 د جهان په تجر بوکاله خبر یې
 لا د ښځو په مکر و نوکاله یې یې
 لا د ښځو له مکر و نو خبر نه یې
 په امید د هر سړي ما ته زهره کا

په ازل چې دو فاتوري اثبات شو
 هـ مخ [په دوستي کې لري خورنگه غمونډه
 که غیرت ورسره وکړې سړي درده
 ښځې تل دي مشهورې په سکرو نو
 ښځې سلومې په فریب په غمازی دي
 ښځې واړه دی پیدا له کین چپ لور
 ښځې ځکه به وښا را ستی دي کې
 په داد هر کې چې کښلې دلرې دي
 د وفا مپوه په باغ کې د دوی نشته
 که بې وصل ښایسته لکه خراغ دی
 د اخیرې دي د ښځو په ملک سلومې
 په دنیا کې هېڅ څوک خلاص نه دی له ښځو
 ز وېمه اوسه غاږ د دوی په مینه
 د وفا طمعه ترې مه کوه مجنونډه
 دڅښتن که په حیات ځان ولځي گروي
 هغه ښې کښلې د لبرې چې زیبا دي
 هـ مخ [تورې سترگې بې بلادی چې سم گوري
 عالم واړه شو مقتول خراب دسترگو
 تورې زلفې چې د واړه په مخ ښوري
 ای زما زوېه په دوی پسې مجنون شوې
 خدای درکړې دي و تاته سترگې تورې

چې بدنوم د ښځو راغی قلم مات شو
 په بلدی کې دسړي خوړي سرونه
 که غیرت ورسره نکړې نور نامر دده
 سرتړ ښودې واړه پورې په سکرو نو
 څو کڼوا قف خبرد ښځو په بازی دي
 دا خبره د کتاب ده کور په کور
 غوندې هم نه ځي له کټه لاسه سمې
 یوه نه ده همه واړه بې و فادي
 دحیا رنډه خراغ کې د دوی نشته
 و عاشق ته یې بیلجون په سینه داغ دی
 تورې-تورې بومې، سپینې-سپینې لومې
 خلاص دی څو کڼې په اخلاص نه دی له ښځو
 په سا به د اور وڅوکه امید لرینه
 په ښوړه زسکه کرل نه شي گاونډه
 خو چې پر شي بیا به فکر ددیگروي.
 یا د یوانې یا پیزی یا بلا دی
 تور وي دعا شقا نوطالع ستوری
 د غمزو تیغ یې ورکړې آب د ښوړو
 وړانوی پرې دعا شق دخوښی توري
 دخوښی له ملکدو وټې بیرون شوې
 چې پرې ښه اوبد د خلقو واړه گوري

د ښوونځو چا رې دار ننگ وگڼه
 راشه نور له زړه بدرد عشق سبق کړه
 محبت سره هنر هو ښا رکوینه
 که زلفي په خاطر د لارام کړې
 که دې چا ته له چشمانو نه فريا د شي
 که دې ياده شي ديار له تنگه خوله
 زه دې پلار يېم ما غليم مه گټه زويه !
 لیلی نور له زړه نه و باسه يکه اخته
 ته په عشق کې د ليلا خسته زبون شوې
 لیلی ستاله اشايی عا ر لرینه
 ۲ مخ [ستا چې اوښې په طلب دليلي ريز کا
 ستا ديشته تل په خرابه خرابه وی
 ته چې بيل يې د ليلا مينه دېل ده
 راشه لرې کړه لیلی نور له دله
 هغه کس چې دې بدې غواړي له خدايه
 که دا وتبتي ته سکره رمان لير
 ته هوس دليلی پر یرده خو بان ډیر دي
 ستا هم خپله قبیله وواسته (۳) ده
 دښا يست يې په عالم کيږي خبرې

بده لاده په افعال تر خه مينه
 سبق يا د له خپل استاده په وړق کړه
 هلک نه پوهيږي هېڅ په مهر مينه
 بويه دا چې زړه خشنود په لالام کړې
 ورته وگوړه چه مينه دی په صا د شي
 ورته گوره تر ميم نشته تنگه خوله
 په داپند په نصيحت مې عمل بويه
 آزار مه اخله دسورد پلار نيک بخته
 په نوم ياد په درست جهان کې دمجنون شوې
 ته مين يې داپه تانه لري مينه
 ستا ترا وښوونه پخوا هغه گريز کا
 دا له بل سره په لاغه (۱) په لابه وي
 هغه نا سته په نهالی د بخل ده
 چې دامينه په اخلاص نه کاندې گله (۲)
 که دي ورس دريغه دريغه پرې مه وایه
 ته خشنود او سه چې نشته ياران لير
 که ته غواړې ښايسته په جهان ډیر دي
 په ښا يست کې مشهوره ښايسته ده
 په ښارونو يې هر څوک وايي سندرې

ته يې غوره کړه چې کومه ده خه نومي
 هر ساعت يې چې ته ياد کړې رادروسي

۱ - «لاغه» - (لو به، ساعت تيری) لابه = التماس، هيا، تمنا) په (۱۰۲) مخ کی هم راغلی دی.
 ۲) په اصل کې (چې دامينه په اخلاص کاته کا گله) دی (۳) همدا سي ليکل شوي ده

سجنون وېلارته ځواب کاوه

سړبې پورته کړ له شرمه خوار خسته و
 چه ایستل یې تر دهن در شهسوار
 هم په پوهه کې حکیم دزما نې یې
 په دوستی په خوښی د تاج د دی
 لاس په سر در تهلای په صورت خم دی
 دا خبره د شهرت ده تر ابد ه
 چې راضی د ځان په بد د ځان په غم دي
 څوک په قصد در ست وکړي شرمندگي وړي
 چې به تل د ځان په بد چار راضی وي
 په هر لوري د عالم پیغو رځندا شم
 د فراق په بیچارۍ ضعیف په تن شم
 څیره زړه، گریوان څیرې، زړه افکاروی
 راته زهرینې گولی د طیب شوي
 څوک به او کاږي داوښو سیلاب وړي
 چې په زړه یې دی زما ننه پرهار
 ته ودر و نه زما هیڅ مه کوه غم
 روغ به نه شي د صندل په مېلو سر
 په قیامت به ځان له خپله خدایه رد کړم
 ولې څه کړم زړه یې لاړ شول د درونه

خوار سجنون چې خراب حال و شکسته و
 بیاله پسه یې ځواب ورکړ وېلار
 ته د انا د قبیلې د خیلخا نې یې
 بادشاهان چه همگي د تخت و تاج دی
 هـ سـ مخ هر چې لوی په قبیله کې د عالم دی
 ته په عقل په دانش کې یې پیچده
 ته پوهیږې چې په ملک کې هغه کم دي
 چې د عشق د غم بارونه په تندي وړي
 هسې کله څوک په حال و په ماضي وي
 څوک به نه وایي که زه په ملک رسوا شم
 څوک به نه وایي که زه په چا مین شم
 نه مې خوب نه مې آرام نه مې قرار وي
 در هم واره زما غریب په نصیب شوی
 اوس مې وېځېده رسوا شوم په وکړي
 زه چیچلی یم د زلفوسیه مار
 روغ به نه شم د پارو په افسون دم
 درد سر لرم په عشق کې زور ور
 که و نه منم پندونه واره بد کړم
 ای پد ره زه خو اورم ستا پندونه

م. م. مخ [محبت دلیلی یورو په منگولو
 ته چې کړې راته پندونه زه پوهیږم
 نه زما خسته خاطر شته په گوگل کې
 لکه لار زماله لاسه نه اختیاره
 اوس وما و ته د پند خبرې مه کړه
 هغه سترگې چې خدای کورې په ازل کې
 و په نه شي د هغه دسترگونو ر
 ته تل ښی و ما ته بهبودونه
 عشق و هلی د دوسته په لاس په سریم
 مه خوره هیڅکله زما د غم غمونه
 په سینه کې مې په غورنگه دوزخ دی
 په فراق کې دخپل ولې نه ژاړم
 نوره ما و ته بیایا نصیحت مه کړه
 ته چې ما ته نصیحت بیایا کوینه
 که دیار له لاسه کانی زه په سر خورم
 م. م. مخ | که مې زهر شي خوراک دیار د لاسه
 که د سپیو پل مې چیرته نخښه وینم
 په نظر که زه د یار د سپیو پل کړم
 چې داهسی مې مذکور و کړ د مینې
 مې موجه مې مخ زېر لکه زعفران شو

زه مې زړه گرځم په شهر په ځنگلو
 ولې زړه راوړم له کومه چې گرو هیږم
 نه د تا نصیحت لځای وکړه دل کې
 د علاج نه مې لاس ونیسه اوس پلاره
 اوس زما له هوښیاری لاس بسته کړه
 که رانجه مې پیر په سترگو کې ورتل کېږي
 که عیسی مې په دار و وکا ضرور
 ولې نه شي ستا په پند زما سود و نه
 لیونی په سترگو وروند شوم په غور کریم
 کم به نه کړې په پیر خښلو لوی سیندونه
 لاس مې خولې ته کړه چې څرنگه تو د برزخ (۱) دی
 زه رنځور به په زار زار ولې نه ژاړم
 زما رنځ دی لا دارو مشقت مه کړه
 سړه او سپنه مې لځایه ټکو بڼه
 وایم زه به قند نبات شیر و شکر خورم
 د نبا تو تر حلو او یی د پاسه
 په ارزوبه مې د گلو غونډې جینم
 هغه پل به مې په خوله، په شونډو ښکل کړم
 په حضور مې د پلار او مې راغلې وینې
 له لستونې مې د وینو و دروان شو

(۱) د (برزخ) په لځای (برد) لوستل کیږي .

نورسجنون پەزمكە پريوت ناقرار شو	ناقرار يېيى هم لەدرده پە غم پلار شو
ويي پلاره لە مالري شەدارسە كپە	تە پە داوینوگومان دازارسە كپە
هەرسە ی لري دخان پە صحت مینە	بەچە تويە شوە فاسە توره وينە
دایلی بەرگ جراح نشتەرگوزا ر كپ	چە لەرگە يې روان دوينودار كپ
چە ددې لە رگە تورې وينې تللې	پە صورت زما هم وينې بهیدلې
پە معنی كې دوەبد نە یو بدن شي	پە مەذب دعاشقا نوھسې فن شي
كە يې يارچير ي پەبل لورې يیمارشې	پە هەغې بيماری دی دلې ازارشې
دایي ووي نورېي خان پەیدیا كپ	د عالم وودا نیوتە يې شا كپ
نە يې خوب نە يې خوراك نە يې ارام و	گرزیدەلە دژدوغم سەرمەدام و
يې وطنە گرخیدە كورېي هير كپ	زما نې يې پە مرادكلە یو پېر كپ

٦٥٦ مخ [گنەپلار تە ددە حال و چاويلی

دە پەخپلو سترگو ولید زویە کسبلی

د مجنون پلار په طلب د زوی د علاج

له کوره روان شو یوه از موده کارآه

خسته حال چې په لیلایې مجنون ؤ
د عالم له اشنا یی رسید ه ؤ
د خپل پلار له پلار والی و دی تشی (۱)
پنې بر منډې سینه ماته گر یوان چاک ؤ
سکه را وړی یې له عشقه د ابرات ؤ
د درست شهر په دیوار کې چې رخنې وې
د سینې سوز یې په شان لمبه دا ورشو
چې یې و خور په سینه د فراق سنگ
چې رو دونه یې دا و نیو په مخ تلل نه
تل یې د اوې په فراق کې آه لیلی
لکه اوسپنه ستاز رده ی په کوکل کې
ستاز په سخت وینم تر کانی تر سندانه
د فریا د غشی مې تیر شو تر فلکه
هـ یخ آب و تاب راڅخه پا تود هجران شو
یوه خدا یه ! ته بینایې ته مې وینې
د مجنون غریب د سوز په فریا دونه

همیشه یې په ژاره ژرا محزون ؤ
د فلک له وفا یی نا دیده ؤ
خو یک لخته ؤ د یارو غم ته خوشی
د لیلی د جدا یی په تیغ هلاک ؤ
چې یې مخ په کانی شین و سړې مات ؤ
د مجنون له نام و ننگه پیمانې وې
همدا اوریې افتاده د ننگ په کور شو
هغه سنگ کړه شکسته شیشه د ننگ
له روزگار یې په دواړه لاسه ولل نه
ستا د مخ له جدا یی وا ویلی
زه دې اوسپنې ته زار لرم په دل کې
لکه هېڅ نه شو خبر زما له مخا نه
ته پرې خوږ نه شوې هم ستاسینه ده کلکه
اوس ژوندون زما په غاړه لوی تاوان شو
چې دیار له غم ژاړم او بې وینې
له گردونه شول بیکاره اوره گردونه

(۱) - تېښی = تېښېدلی .

په لريادو په نارو چې تل غمناک و
 شب ورو زېږېدې له درده وې خو به
 سپوږمۍ درسته شپه دده له غمه و یرکړ
 خورشید هم دده دغم په آتش سور شو
 فلک هم دده له غمه سرگردان شو
 هر یو کله چې مالامال دی له شبنمه
 چې بې عشق کړه خزانة عقل ورکړه
 نه لهر استه نه له چپه نه خبر و
 همېشه به په ژړلو په نارو و
 خوارېد رېږې په طلب و بیچاره
 بودا نا د زما نې په عمر سر و
 یایې خپلې و د عشق د میو جام و
 ۸۵۸ مخ [په بېوه د محبت مینې کامل و
 یوه ورځ پرې پدراغی د مجنون
 ای چې پوهې په مذهب دعا شقا نو
 زه فرزند لرم په بې کلیو پسې دی شو
 هاله دی و سر دفتر د فرزانه و
 خو درست غم شوه د خدا کړه فراموشه
 و غمونو ته یې تل کړ صبح و شام مخ
 په لمانه پریر دي جامه او بسا ته (۱)

قراري آرام یې وې له ا فلاک و
 په لرياد نارې و هلی توبه توبه
 وروسته زېږه شو چې ډیر یې لمان زهیر کا
 چې له مخه یې بېکاره د عشق تنور شو
 قراري یې شب ورو ز نه شي گردان شو
 اسمان درسته شپه ژړل دده له غمه
 نه یې پیژانده اسمان نه کوزه زمکه
 په روزگار د زما نې نادان اېتر و
 لکه گوته بر منځناست، گریوان پاره و
 له هر چا نه یې غوښته دده چاره
 په بېوه د عشق هر گوره یې نظر و
 په عالم کې یې شهره د مینې نام و
 هم د عشق په تجربو کې یې حاصل و
 تو یولی یې له غمه او ښې خون
 سر حلقه یې د همه سینه چاکانو
 زړه یې بایله یې اختیاره لیونی شو
 اوس هم دی شو سر حلقه د دیوانه و
 شب ورو ز ژاري یو درنگ نه دی خاموشه
 وې نه لیده په ملک کې د آرام مخ
 تر داحده بر منځناست وی لکه گوته

(۱) بسا ته - بیستی - خامتا .

همیشه دېاوله غمه وي غمناکه
 بل روزگار ورغغه لار خو ژاري ژاري
 په صحرا په غرو نوگرزي سرگردان وي
 نه بې فکر د روزگار نه اندیشه کا
 سوږه واره پورنغور چې دی رنغور وي
 کار بې وجهه و ماو ته هوښياره!
 هه مخ ورته وي ودانا عالي منظر
 زه به و بهيم و تا و ته غوچا ري
 نوره منع د جا سوله غيړول شي
 ته زما په دا ويا و باور و کړه
 اول راوړه دليلی دغولي خاوري
 په دا خاورو دده سترگې تورو بې
 بيا پوتار ورته چې زه وایم پيدا کړه
 که هغه تاري بې په غاړه کړيان شي
 چې بې پلار و همیشه په زړه ملال
 چې بې خاوري کړې دده په سترگو پوري
 چې بې بنده د ژرلولار په خاکه کړه
 بې د سترگو له منته توپيد لي
 چې هغه تاري بې دا خل په کړيان شو

افنگي بې تل په اوښووي نمناک
 په اوجا ره کې اوجا راوژاري ژاري
 دواړه لاس بې په ژړاو په کړيو ان وي
 آه فریاد دلمان سره په همیشه کا
 غم همیشه وي راسره راحت مو دور وي
 چې نور نه ژاري نه بيا کا جاسه پاره
 چې ته سوي بې په مهر د پسر
 چې بې د بنه علاج نشته ددې لاري
 هم به پاتوله ژړاا وله ژړل شي
 زه چې ووايم به ده هغه چروکړه
 درنجو خوندي بې جوړ کړه که بې اوري
 نوره نه ژاري په اوښولوی لوی
 د لیلی له کمپسه نه بې جدا کړه
 د کړيو ان د غيړولو په امان شي
 په داکاري عمل وکړدم درحال
 نورو نه ژړل مجنون په سترگو توري
 نور مجنون خپله سينه په ناخن چاکه کړه
 له سينې بې په لمنې بهيد لي
 د کړيو ان د غيړولو نور امان شو

٦٠ مخ [هغه رنځ چې لادواشي دارونه شي ٦١ خبره به هر ملڪ به د با ر شينه
 ٦٢ هر چنډسمې کوشش هغه محتاج کړ ٦٣ هغه چې نه و له من ، محولې به ره
 ٦٤ زړه چې خوږ شي مگر خدای يې رغوينه ٦٥ د خپل زو به يې درنځ واره علاج کړ
 ٦٦ خو اړه مجنون له ډېره غمه چې نابود شو ٦٧ د ډېر په نصيحت يې کله سود شو

* * *

تعريف دليلی دقېېلې ددوی دمالو نورسره

په یوځای میشته استوګه دلیلاوه
 قوم یې واړه په خوښی په نشاط و
 په کې هم وې ښایسته جوړه نو خطې
 په کې کښلې ښایسته زلمی نو خط وو
 زر زړې جاسې، کړې پګړی یې ایښی
 په پيالو هسی خراب د زلمیتوب وو
 لبال بهد پیا لوسره او ده وو
 درسته ورځ به یې کول په ځان ښکارونه
 نه په دین نه په دنیا نه په اولادوي
 په فرمان دهیچانه وې له خدا یه
 میریزونه یې وو هوسره یې عدد
 ۱۰ مخ [اوړی ژمی به یې هوسره شیرخواره وو
 سر په سر به وو ولاړه خو فرسنگه
 هر سړی یې وس محفوظ په شودو شیر و
 کوتې کوتې یې په هر طرف وړی وې
 دا خبرې یې په ملک په زمانې وې
 چې لیده شوه په اسمان کې اوړسکی
 قطارونه یې اوښان لکه غر غرو و
 کجاوې یې ښکارېدې، لکه په غره
 هم دنجده پیدان دغره ترخوا و
 په میدان یې غوړولی خپل بساط و
 په دین به یې بلبلې شوې غلطې
 په قوت د خپل بازو واره غلط وو
 تنستی یې وې د سلوکا لوانی
 که به ویش ورسره ناست وو هم په خوب وو
 له مستې هېڅ له حاله خبر نه وو
 ورسره نه و د ملک، د مال غمونه
 د ښکاري سړي په ښکار کې کله یادوي
 مال دولت یې لوت او ه شوځای په ځایه
 درست میدان به یې کړ سپین لکه نمد
 چې عاجز به یې له شمار په شمار وو
 په سړیو به وه لار د تللو تنګه
 گویا میندې وې د خوارو دیسرو
 چې خیرات یې په درویش نمد شړی وې
 په اسمان کې ستارې د کورت دلې وې
 اسمان غوښتی و له دوی په نمر څکي
 نام بدل به له مستی لکه کند گرو و
 نا گها نه راښکاره شي سپین اوره

کجاوه چې پکې وده د هغې کبلي
 ښکارېدې يې په ميدان کې د څرګاه
 هميشه يې خپلخا نه په شاد ماني وه
 قوم يې واړه په خوښ او په سرود وه
 نور وژونو که بېتونه ووسندرې
 ښايسته واړه څي شونډې په سينګاروې
 چارچا پيره تر ليلې نه چار وتلې
 ۲ مخ لاملاناسته په پرده کې دخپل صنف وه
 تورې زلفې که د نورو پېچ در پېچ وې
 سېمي تنې سروي قدې گلر خسارې
 په نظر د سترگو واړه وې دل کېښې
 چې په دوی په خپلو لوبو کې سينګار کېږ
 چې په دوی په لاررواني په خيال خيال شوې
 چې په دوی په غاړه اوې کړلې بدلې
 چې په دوی په صحروا خيستل ګامونه
 چې په سړوختو به ووتې له کوره
 چې په دوی له باغ تېلې و خپل کور ته
 چا پيلې په اور بل باندې غوتې
 چا په ګوتو کې غښتل دور پېښ تاره
 که په نورو تل خبرې د لباس کړې

تمامې دنازه و با ستووه تېلې
 لکه وريکې د بهار تورې سپاه
 په خوښۍ يې تل څيره ارغوانۍ وه
 دا همجه هميشه ددوی په دود وه
 ليلې نه کړې له غمې قهره خبرې
 څو کړې مستې په پيالو څو که په خماروې
 په سوارۍ په پلي توب دې سره تلې
 قبيله ور نه چا پيره هر طرف وه
 په ښايست دليلې واړه لکه هېچ وې
 اووچشمې، شکرلې، خوش گفترې
 په خپل حسن په ښايست دواړو خوښې
 د زاهد زهدکو و نه يې ناتار کېږ
 د زاهد د زهد څو نې په پيال شوي
 وېلملو ته به هر چا کړل چې غلې!
 را بېدار به يې له خو نه کړل ګلونه
 ننه اړچيان به يې همه او سولې اوړه
 سړو چنار به له ديواره کې سر پور ته
 چا به کښوې کنارې زري ټټې
 سازو له به يې رو مال د بار د باره
 زر ليلې به باندې ګلې دې دې لاس کړې

که به دوی وارو خبرې دجا کړې
 ۳۳ مخ وارو خبرې په پښو د خپل سترگاوې
 له دوی سښې او بې په مخ تللې
 همیشه به په لږ باد و په ژړاوه
 چې همده وه له درده له فراقه
 لیلی درسته شپه په غم کې ژریدله
 یو چاواخیسته په خوله نوم د مجنون
 نوم یې نه را ته د بل سړی په خوله کې
 چې په نوم یې د یار د پره تسلی شوه
 لیلی و ویل همزولپوته یو لخله
 د چالو په (مجنون مجنون) وې ساهه
 چې د زړه یې تسلی په د ا مضمون وه
 په د ا شان یې و غو و ختمه مشخولا شوه
 چې یې دا خبرې تېرې شوې په غو و کې
 وې یې ای خدایه له غمه چون کړم چون کړم
 نه طاقت قوت په رنځ کې د هجران شته
 زه دا رنځ د صورت و وایم و چاته
 ۳۴ مخ نه یو هیڅ چیر ته کړم چیر ته در و م
 نه یو هیڅ چیر ته در و م چیر ته کړم
 نه یو هیڅ چیر ته ورشم چاته ژاړم
 ته توانیږې باد له کوه سستی

زړه دې ور باندې کله دې دولا کړې
 د لیلی سترگې په لوري د خپل یار وې
 سر غلرې یې په تار باندې پیاوړې
 په خندا د درست وکړې په خنداوه
 تل به نا سته وه لیلی له خلقه طاقه
 لکه شمع په لمان سولو بلید له
 زړا باغیده له لمانه چې چون چون
 یې مجنونه یې نور هیڅ نه و په زړه کې
 و همزولپوته په داوینا لیلی شوه
 قاسی و وایې مجنون مجنون غو لمانه
 نور هغه ده په تو لې زموږ سا هه
 داوینا پرې قند نبات مجنون مجنون وه
 بها له پسه لیلی کله به ژړا شوه
 نور یې نوی شول دسترگو در په غو و کې
 ز مجنونه او سر لراق غم د مجنون کړم
 د مې لمان غم د صبر قوت توان شته
 چې دا رود رغید و را کا و ما ته
 خپل مقصود د به او من له کوه در و م
 خپل مقصود د به او من له کوه در و م
 خپل دار و کولی له کوه سړي نه غواړم
 دا پخا می و یار و روړه په چستی

چای یار منی دگر ایله! خود ستایه!	دسلام له پسه دا ورته ووايه
ستا په عشق کي راته پاتو یو رمق دی	دا کلام زما باطل نه دی به حتی دی
شبه داوړې شوه به ما شب بلدا	نه تیریري به ما بې له تا جدا
ته بې غمه بې ما خوب کوه واه واه!	درسته شبه به ما تیریري به آه آه
ز مکه کومه ده تو دڅچې او رېړې بل دی	بښه ویلی به ما لم کې چا متل دی
آه فریاد بیدار له چانه غواړم داد زه	چې احوال دي په خاطر کړم چېرې یاد زه

راز د زړه د خپله محانه سره بڼه دی

هو مریښه دی چې لاڅو ککېرې خبر نه دی

* * *

دمجنون پلار په طلب د لیلی دغو بنتو

دایلی د پلار کره ورغی

چې پې غو بېتله لیلی دمجنون پلار ؤ
چې مجنون په عاشقی کې شر آشور شو
چې سپین ږیری داو لښ په دغه دور
چې لیلی راشی په رسم په دودونه
هـ مخ [راشیء پاڅی اوس له کوره رایرون شیء
دتې تې سپین ږیری ملکان وو
د لیلی قبيله هم واره خبر شو ه
په دانیت دی راوتلی له اولسه
دوی هم واره وروان په استقبال شول
نهمه ورځ نه حسه گړی و ساعت شوم و
ناست ددوی کره په قدر په حرمت وو
چې پې ډیر ضرور پېغلی ؤ دلرې
چې پې ولیدل خرگاه لکه اسمان ؤ
بیا پرې راغی د لیلی ډرله پسه
په ویل (۱) وچولي پې ووی دوی سره
د حشمت دجاه پې خودرته صفت کړم

بود بل سره پې کړی د اکفتا رؤ
افتاده په غا مریانو دغم اور شو
اتفاق پې سره ورکړ په دا طور
و مجنون وته پې ناوې راولونه
په دارو په علاج واره دمجنون شیء
د لیلی و قبیلې ته ټول روان وو
چې رضا دعا مریانو په دا چر شو ه
راشیء مخې ته پې پاڅو له مجلسه
ورسره غاړه غړی ډیر خوشال شول
چې طالب په خپل مطلب پورې محروم ؤ
په پوښتنه خو بش د خیر او خیریت وو
د خرگاه تر سایه کې بنیاستل پې ویرې
چې څکولي پې له عرشه سایه بان ؤ
د واره و نیول لا سونه له هوسه
راشیء را شیء هرکله ز ما کره
یاد ډیر و خزانو دشان شوکت کړم

۱- ویل = وېر - روڼ، پراخ .

رنگارنگ خوانونه راغلل په نقشونه
 شنې چينې وې واړه کي په طعام
 په خوالونو کي يې راوړه طعام ډير
 ٦٦ مخ [که عرب و وکه عجم و و ورسره
 چې داهو سره ډير خوراک يې رنگارنگ و
 له اسمانه په دادور چې گردان و و
 چې سپين ډيري هوښياران و و داوولس
 حکايت به يې وايه دهر هر لور
 چا خبرې کړې د زرو د مالونو
 هم د دواړو پدران چې و نیک خويه
 هغه بزرگ د عاسريا نو په قریب
 که دا چار ورته هر گوره وی نا دره
 دا يې وويل په فکر په زاری
 که زما د بهر پانې ته په وخت کړې
 هم زما دخوښی پانې سترې پلنې
 زما خوارو عاجزی و ته و کسه
 زه په کور کي لرم ډير زړو زبور
 زه زنگی هلکان ډير له دې طفيله
 ٦٧ مخ [زه به واړه غيله غوا او ښان قطار کړم
 زه به ستا د باره راوړم لعل دره
 زه به در کړم ښه قماش (۱) تحفه تحفه

په مجلس کي ښکارېدل لکه گلونه
 په ليدو يې روح تازه شو خوږ شو کام
 ورسره و و نور خيزونه تر حد ډير
 له همه واړو يې تېره وه سفره
 نحای د پښې د کيسونه و، دربار تنگ و
 په مجلس کي ښه نکي يا نمکدان و و
 رنگ و دود به يې وايه دهر اولس
 گاه د دین گاه د دنیا گاه د سپين تور
 چاستا يې کړې د حسن دخالونو
 افسانې به يې کولې له هر سويه
 د اخبره يې کړه جوړه په ترتيب
 په خبرو کي يې وکړه د اخبره
 چې راوړی مې سرتاته په زاری
 هم په مهر يې پيوند په خپل درخت کړې
 که پيوند يې کړې دخپل بهر په ونې
 زما زوی په خپله خوا پورې ونسه
 همگي به صدقه کړم ستا تر سر
 و تاد کړم په شماره له خپله خپله
 همگي به صدقه په دغه چا رکړم
 د صحرالن به درسته کړم ترې پره
 په داکار و په سرو مال نه يم صرفه

۱- قماش-توکر، رخت.

دا خبره ز ما خوارته ومنه
 هسې نه وایم چه ستاغیز درگ دی
 خه دی سپی خه ده دسپی کنده لکی
 که لایق خودې زه نه یم د دوستیو
 اغزی کیښوی شي په سرد دیواله
 کوم اغزي که افتاده په گزرگاه شي
 دا خبره را شه واوره دکمین
 که ډېو ه دچاپه لاسوي شب افروزی
 په ویل د لیلی پلار په پیچ و تاب شو
 ورته داوې هغه داناعا قله !
 درته وکړم خو خبرې که یې ننویري
 چې فرزند د تا هرگوره مست بد خودی
 ۴۸ مخ هر سپی چې کا لده سره یاری
 هر سپی چې یې خوورې ورسره
 هر سپی چې ورسره کا مجلسو نه
 که وصال یې ښه دی تاو ته هرگوره
 که هر خوښه دی د سرو زرو خنجر
 که هر خوز هر مهره لري په لاس کې
 را شه وروره خوښي مه گنه ته سهله
 ډېر بلدی وینمه ستا دکار په شوه کې
 په دوستی کې دې ډېر قهر راښکار یري

په ښه کا رکې (ښه، ښه) ښه وي بدوی (نه)
 مجنون ستا ددرله سپونه یوسگ دی
 ولې بد نه دی په شپه لري خوکی
 ولې مهر کې ه کم نه یم تراغزیو
 لا ره بنده شي په هرلوري د غله
 هم په پښو د سپي خرخ خرخ بیگاسباشي
 چیرې نه درخخه پرېوزي په زمین
 چې له لاسه د چاپریوزی خانه سوزوی
 وهغه و ته گویا په د اخواب شو
 ای دانا د قبیلي د قبا یله !
 په رشتیا ویلونه چې وقهر یري
 لیونی دی، دیوانه دی، یاوه گوی دی
 زړه و وینی هغه د ملک خواري
 ز رهغه یې دو گري مسخره
 هغه کس به شي رسوا په اولسونه
 هم خوبوید چې ځان وژ غورې له اوره
 هم خونه بویه چې خپل وهي ځیگر
 عاقلان وی بیا له ماره په هراس کې
 لیونی دی ستا پسر، نابود، نااهله
 زهر جوړوینم پراته ستا په خواړه کې
 په حلوا کې دې هم زهر را ښکار یوي

دى هرگز په لويه چارنه دى راغلى
 په درست شهر کې په فحش و په ښکښلو
 په عالم کې يې خپل نوم په بدس لوم کې
 په درست بهر کې په بدو يل فحاش شو
 دمجنون پلاردا ووي نیکو کاره
 زه پوهيرم چې مجنون لعل پاره دى
 ۶۹ سځ دايې واره تقصيرات دخوردسالى دى
 که ښکاره يې وعالم ته نادا ني ده
 دسړي د عمر و نه څلو يښت کا له
 خويې عمر رسېدلى ترچل نه وي
 تر څلو يښت کا له چې تېر شى نور يې خوى شى
 که څو کک وايې چې غور و غى غره ته
 که څو کک و وايې فلانه دکالو چل شو
 د ا خبره هرگز نه مننه اى وروړه
 بارې ستاسې په حضور يې زه طلب کړم
 چې دى څه ددانا يې خبرې کاندې
 نور مجنون يې نشانده هغه ساعت کې
 يوساعت زمان دپلار په څنگ کې ناست و
 هغه سې يې و په محان د هغې يارې
 په تلوارو څخا سته سې ته له مجلسه
 کېلا وه يې سې په نوکو په تليو

دى د عقل په صورت نه دى بيا غلى
 هېڅه يې کېد نام اسم دخپلو
 حېڅه يې په عرب کې دپلار نوم کې
 له او با شوسره گرځي ، انداو باش شو
 اى دملک دزمانې دا ناهو پياره
 هسې مده و ايد نابود و هېڅ کاره دى
 په شرا بودخوا نى متوالى دى
 نادا ني په سبب د جواني ده
 ميوه ونيسي تر څه خوړه کما له
 هره ورځ يې وى خوبونه نور بل نه وي
 خو ژوندى وي دايې خوى شي دايې بوى شى
 ډېر نژدې ده که د او غور ځوي زړه ته
 په پنځوسو خوى د چلو يې بدل شو
 دخلو يښتو کالو خوى نه ځي تر کوره
 راښکاره يې واره خوى فهم ، ادب کړم
 که دى بدوى هاله بدوايد پېرې باندې
 نشسته يې پلار په څنگ کې په حرمت کې
 سې يې وليده يوتور کوته په څغاست و
 د هلوکوسره څغاست په هغې لارې
 نه يې ډار شونه ئې شرم له اولسه
 پښې تلي يې مېنل په مخ په بستر غليو

وي بي ستا تر لمر سپو ږمى كښلى مخ دى
 ۷۰ مخ او رسره غاړه غړى غوړپه غوړ شو
 وي ته چې غړنارې هر سحرې كړې
 د فقير سره په دا خبره جنگ كړې
 زه راضى يم كه د درست كلي خندى شواى
 چې پد رد ليلي دا حال وليد نه
 وي بي دا كه دى يوه زړه په هوش وواى
 دا خو يونه به ترې لار نه شي دازده كړه
 (دا) كيسه كه د مجلس واړه وقوع شي
 زه لرم غليمان ډير له خپله كوره
 زه نابز ده د مجنون په نام ليلي كړم
 وس بايد دى چې زما په رضا و سپي
 هغه بزرگ د عامر يوبنه يي نوم و

خو يي ډير ډير كښلوم هو سره مې سخ دى
 په خا رښت په گرو ل د سپي د غوړ شو
 د غلط كاروان په شپه كې رهبري كړې
 چې دا هو سره دخپل نس لپاره ننگ كړي
 ستا لكى زما د غاړې غړوندى شواى
 په هر لورې نظر كړ، و خنديد نه
 د تور سپي سره (۱) به كله هم اغوش وواى
 نور تكليف راته بيا بيا دوباره مه كړه
 د بدخوا به د پيغور افتاب طلوع شي
 خداى مې وژ غوره دواړو له پيغوره
 ولي څه رنگ د سيالانو تسلى كړم
 په ستنه كورته د ځان مدعا يوسې
 په ستنه كور و ته لار په ځان محروم و

د لگير پاڅيده روان په خپل اولس شو

په زړه خو ډېره تنر نغوړ ددې مجلس شو

(۱) په اصلې كې د (به په ځاى هم) راغلى دى .

صفت دمجنون په جدايي کې دليلي

خوار مجنون چې ليونی دمحببت و
ليونی ورته مه وايه زماوروره
په خبره فهم نه کاوه جا هل
دی سالک د عشق په لاره کې کامل و
چې په زړه کې د عشق د لمبو تاوو
چې په زړه کې يې د عشق د لمبو تڼی و
چې نجه يې خرقه با ندې زينت وې
په داغونو يې زړه هسې ژړو ښان
دی سرخیل و د همه و غمناک نو
دی معمار د ملامت د عمارت و
په دنیا کې وې کوره يې بنیاده
بادشاهي يې کړه په ملک کې د غمونو
بدنام کړونی تل د ننگ نیک ناستی و
په هر ملک کې د اهو نو دهقانی کړه
دی راضی د خپلې خوښۍ په سوختن و
سخا همیشه وې خادره، بې دستاره
چې توانیږي څوک بربنډ پښې په خاړو
څه د بل څرمن په پښو باندي دوخته کړي
دی په خلق په عالم نه شو خوشنود

ليو نتوب يې و عالم ته هدايت و
چا چې ووي هغه وسونه، بې اوره
دیوانه نامه يې کښوه د عاقل و
پرې گومان د ليو نتوب مه کړه عاقل و
په سرواښيو به يې مخ ځکه ناوو
په داجوش يې ځکه تل دشونډو کف و
پرې اوربشې اچولې محبت وې
لکه ايښی په اوزن کې وي ټا بدان
سر حلقه و د همه سينه چاکا نو
وراناوه يې هغه کور چې سلامت و
د جونگرې له سازو لوؤ آ زاده
چې په زړه يې وو غمونه لوی تر غرونو
تښتېدلی تل د ځان له آرامۍ و
دهقاني يې هم په ملک دويراني کړه
دی بې ختور ضامن چې بربنډ تن و
فراغت و د اوږو، د سر له باره
غم په څه کاد خپليو د پايزار و
ستاد پښو څرمن هم شته که يې پخته کړي
وي نه لیده په خلقو کې بهبود

صحبت کي دپه عالمو درد سرو
 ليو توب يې و خپل خان و ته توبه کړ
 که ته يار غواړي چې تل په سينه (۱) صاف وي
 که ته يار غواړي چې صاف لکه او به وي
 ددې دهر، سړي واره ورته بدو و
 هم بې نمازه بې گانه، هم بې شکانه
 چې شيطان به د شهوت اغزي کرل نه
 دی د خلقو په جفا کله خبر و
 که هلکو به په کانونو تل و پشته
 چې باران غوندي يې او بې په مخ تلای
 چې شيطان به غني جوړې دگناه کړي
 ۷۲ مخ - خدای و رکړې و ده ته د الوبي و
 که هوښيار و که عاقل و خو همدی و (۲)
 چا چې وڅښله د عشق د می پیا له
 راشه غوړ با سه پرې بڼه و کړه نظر
 بې و طنه مسا فر هغه غريب و
 سړي تل ايښی د خاورو په بالښت و
 دخپل خان له اسایشه و دی تشې

خان يې ځکه لیونی کړی اېتر و
 په صحرا يې له عالمه خان گوښه کړ
 که څو ک و ابي چې داشته واره خلاف وی
 چې طلب کړي په جهان لري، دانه وي
 په صورت و و دسړيو، په خوی ددو و
 دی خونه و بې روژي نه بې نمانځنه
 ده به واره په لمبه د آه و سول نه
 په پیغور خندا د چا کله خبر و
 په خاطر يې گراني نه و یو و پشته
 پری يې تل د گناه تو ری جامې ولې
 ده به واره لولې په یوه آه کړي
 نیک خو يې يې و عالم ته بد خو يې و
 چا چې بد وې هغه خلق لیونی و
 تر قیامته پورې اوسي متواله (۳)
 چې پېیم د عشق په مزی درگوهر
 دی د خان له کامرانی بې نصیب و
 د عالم له جفایي په نالښت و
 خویک لخته و دیار و غم ته خوشې

(۱) په اصل کی (په سينه سباوی) دی .

(۲) په (۷۳ مخ) کې حضرت نوح خان «په نامه یو مهر هم شته».

(۳) ددې بیت وروسته دیو بیت ځای سپین دی او داسی معلومیږي چې کوم عنوان به وي.

خوارخسته دغم له لاسه په هر لورو
 همیشه په بحر ویر هسې گردان و
 تر پروانه به لاسختن پرې لاوه
 لایوغم به ترې لار نه و، بیا به نور و
 ناست و لار یې همیشه و په اغزیو
 نه یې لار و چې ورتلای دیار دیار ته
 په هر ملک ورتنه دخلکو ملا مت شو
 ۳ صخ [خپل بابا یې وپه حال دېر یشانو
 له هر چاپې کړه د پیر کامل پوښتنه
 ورتنه و وې چا فلان نه خای بزرگوار دی
 مستقیم په شریعت د پاک الله دی
 درست حاجت یې شي پوره چې سړی وړ شي
 همیشه د دین په ملک کې پادشاهی کا
 لوی بادشاه دی و لې نه غواړي خراج
 په زمین کې د گوښې د قناعت کا
 تل چشمې لري چشمې په صخ جاري
 په بحر اب کې لکه سترگې ناست دایم وي
 په خوړو یې دنس خوله نه کړه خوړه
 په شکم یې کړ نعمت د جهان زهر
 تل دانی کیږدي دگو تو په سرونه
 د تسبیح مزی جوړ لکه کمند کړ

خان یې سوی لوغړن د عشق په اورو
 لکه باد په هر لوري سرگردان و
 په پلا به یې لا بله کړ بلا و
 همیشه ورتنه و لار په هر لورو
 په صورت یې ویشته نه و وې اغزیو
 نه به چاپر بښ غریب و هغه یار ته
 ورتنه او رده رجا پند و نصیحت شو
 په طلب و سرگردان د درو یشانو
 په صحرا په بهر سرو په غوښتنه
 په عزت نه ساکن دیو غار دی
 طریقت په حقیقت و اړه اکا دی
 کشاده یې په دعا د مقصود وړ شي
 دقیق په کشور ناست عالي جاهي کا
 ترکه دنیا لري په سربارک تاج (۱)
 په او بوداود سونوز راعت کا
 پرې او دس کا، نفل نمونخ پرې گذاري
 د فریتو غونډې خورا که نه خوري صایم وي
 تیر وي عمر په نفل په روزه
 بل به نه وی لکه دی صایم ددهر
 د تسبیح چې په جنت کړي گلونه
 په کمند یې تورسنگ د شکم بند کړ

(۱) په اصل کې د (تاج) په خای (باج) دی .

ورځخه یو لوی مسواک لکه لرگی دی
 مخ زړه یې صاف کړ په سهره شیشه دصبر
 د هقانی کا د رضا د توکله
 که جنډره وي دمقصود دسړي نښتې
 هر سړی چې سړیدشوی په اخلاص دی
 دی په تخت د کشور ناست دحقیقت دی
 چې مشکل دسړي پر یو زور ته ورشي
 راشه ورشه که په زړه کې حاجت ستادی
 راشه ورشه هغه بزرگ دزمانې ته
 گوندي هو رته وسیله دناخلاص شي
 گوندي درکا ندي و تا د دعاتار
 فضیلت یې حاصل شوی دعلوم دی
 چې ترغوړی شو دثوم دبزرگوار
 چې یې زویه په عشق سوی سپلنی و
 زورسړی وگرځیده په قامت ټیټو
 ه مخ گرځېده په صورت کور په پښو سپک
 مخ یې زیړ و په غوښتلو لیمه سره وو
 نجد نوم د یوه غره ولوی څرگند و
 اکثر کانی پکې تور لکه اسودو
 په لویې کې ترا سما نه سرفرازو
 چې په سر به یې بریښناو هیا تور ابر

له لرگیه دهوس دسړي مرگی دی
 واره حال و ته ښکاره دی کور دصبر
 باغ یې روغ کړ په بهشت کې یې کرله
 ښې کونجې لري دی ددعا گوټې
 دشیطان له وسو سو نو هغه خلاص (۱) دی
 دی بلبله په چمن دطریقت دی
 لایې نه وي لاس نیولی کار یې سرشی
 په درگاه یې دهر چا حاجت روادی
 په اخلاص یې کیر ده سرو استا نی ته
 خوار مجنون له دردو غمه، رنځه خلاص شي
 چې پرې وگنډې دخپل زویه پرهار
 نوم یې پته نه دی، څرگند دی، په ملک سلوم دی
 هدیه واخلسته په لاس دمجنون پلار
 پلار یې هم له ډیره غمه لیونی و
 یا په باریې دغمونو صورت ټیټو
 لکه څو ک غوازي په خاورو کې څه ورک
 گرځیدل یې سم په سمه، غره په غره وو
 په لوړوالی تر اوړه نه ډېر بلند و
 په د اغره کې نورڅه نه وو دام وددو و
 دتهمت د ملامت له کانیو سازو
 سره بڅري وود آه، لوگی دصبر

(۱) په اصل کې (خاص) د (خلاص) په محای لیکل شوی .

پکې باد و دا هونو گرځيد نه
 چې د پلار يې وې په غم ختلې سترگې
 دې دونې تروېغ ناست خسته زبون و
 د جهان له نېکو بدو و، دې تنې
 بې له غم بل محروم ورسره نه و
 پلار يې ټيټ شو خو له بې کبيله کړه خوږه
 و مجنون و ته يې جوړې دالښې کړې
 تده خو په داصحر اکې تگا پوی کړې
 تما م عمر به په دا ونکه گزران کړې
 ۷۶ مخ [حبطه در غځه عمر تما مي شو
 تمام عمر دې کړ تير به ویرانی کې
 هر نفس دې قيمتي گران بها دی
 حبطه در غځې دروسي را بگان
 عمر درست په لیو ن توب در غځه تېر شو
 هسې کار کړ چې دخلکو خندی نه شي
 که دې تل نه شي را تلل د پلار و کور ته
 همیشه يې ته له حاله بې خبره
 که دا دور د لک مې کافاني
 په لمان مه پسنده خواری بې اراسی
 خوار مجنون شکسته حال و غمزده
 وې يې پلار له ماوتره خپل رخت
 په علاج چې زما بېني ته رنځوي

هم با ران پکې دا وښو وړ بدنه
 زوی يې وليده يو لځای په خپلې سترگې
 سر يې اېښی بيا د فکر په زنگون و
 په محنت کې د غم ناست و خوشې گوښی
 بې لړ ياده غوک همدم ورسره نه و
 په قد کوې لکه زړه و نه کړه
 چې په غو ته د جهان خواری غصې کړې
 ته به غوړ باد نارې په های هوی کړې
 که به غه هم دخوښی سروسامان کړې
 حبطه ضایع ولاړ په کار خا مي شو
 راهبان در غځه لار په نا دانی کې
 نن و تا و ته در کړی خدای وړ پادې
 بيا به نه وي که هسې وشي ارمان
 شفقت د پلار د مور در غځه هېر شو
 لمان دې هسې شوزبون پيژندی نه شي
 کله کله ديدن وړه و خپلې مورت ته
 کله کله کور ته درومه ای پسره
 ته کوه زما په لځای زند گاني
 چې در کپړی لمان ماته له بدناسی
 په ديدن غځو د پلار شودم زده
 زه له لځایه هم را غلی سیه بخت
 روغ به نه شم ته خپل زړه مخه رنځوي

په دارو چې د ماخوار رنځوروي پښې
 ای زما صاحب قبله پشت وپناه
 ۷۷ مخ [هم حکیم د زمانې هم صاحب هوښیې
 خبردار د درست جهان په دود دستور یې
 دریغه ته د چا د مینې گرفتار وای
 که په تا باندې غم راغلی دیلتون
 که په تا پورې وای او رد عشق د مینې
 تاته نه دی حال د عشق واره ضروره
 چې بې سوي لاس وپښې نه وي دخپل لځان
 چې بې مات نه وي په پښو کې وخارونه
 لځان نور مځخوره (پلاره) کله زه پندیم
 وکانه ته د حکمت کله مذکور شي
 په دغو لځله دې په ډېر ډېر خواشونه
 ولې بیا خوستا د زړه مقصودونه شو
 کله چاواخلي شری توره په مینه
 زه له لځایه سیه رویم که مې وینځې
 القصد چې را روان کېد پرینه
 ۷۸ مخ [نور یې وینه تر لاسو مجنون پلار
 شیخ د ننه په خلوت کې ننه نماست و
 خویې نه ولا د رویش وایر لیدلی
 وې یې ای زویده داشیخ ولی الله دی
 وې یې ای زویده داشیخ چې سړي کسې

د منت توري ز ما په سینه کښې
 ای ز ما کعبه قبله او کارا گاهه
 هر غه تاو ته ښکاره دي پر ده پوښ یې
 چې په ما با ندي وایې مقدور یې
 چې په حال غه خوز ما هم خبر دار وای
 تابه هم وې تل چې گرم نه دی مجنون
 تابه هم ژړل زما غوندي سړي وینې
 لځکه نلري په عشق کې مامعدوړه
 خبر هیڅ نه وي که سوزی د بل لځان
 خبر هیڅ نه وي دېل په پرهارونه
 په کمند کې او سد عشق د مینې بندیم
 په تو تیا هم درانده دسترگو نور شي
 وکړل تا زما په کار کې کوششونه
 ستا په سعې زما نفع سودونه شو
 دابه نه کړې په او بود زمزم سپینه
 سپین بڼه شم که مې خو په او بو وینځې
 په الماس یې دوه بنده کړه سپینه
 هغه بزرگ و ته یې وروست په تلوار
 مجنون ورچینه په تمه ورته ناست و
 پلار مجنون و تهو دا نصحت کړی
 دهرچا حاجت ر واده درگاه دی
 ددعا په لومړه باز د مقصود نسي

ای زما زویه له د نه دعا غواره
 ای زما زویه په کاردا خلاص اوسه
 مجنون نه ووت شیخ ته په ناکام شو
 لاس یې کښل کړل هم یې کښل کړې تلې پښې
 پلار یې ورچنه ولاړ ورته طامع و
 شیخ په سینه په تپاک و زویو په غیږ کې
 خوار مجنون د عشق خوړلی بدگوزار و
 وې یې شیخه زه یو ستا کهتر بنده یم
 ماته پلار وایې چې مکره د عشق چارې
 ماته تل وایې له عشقه دی توبه
 ۷۰. [مخ] که په عشق کې یې و پلار ته گناه یې ده
 چې د عشق اوبه له محابه راو رغښتې
 عشق زما په محان کې گرځي لکه ساهه
 عشق زما په دواړه کونه کې مراد دی
 زه به هېڅکله له عشقه نه جار و زم
 ای زما مرشده! زرو کړه زاري
 ستا د عاکا د هر چا کا رکشا یې
 پورته لاس کړه او بیا ته به رخسار مخ کړه
 ته په سر په سجده ولگوه پیر!
 چه مجنون له غمه اوړي لټ پهلټ

شب و روزه در کې رږه و رته زاره
 خود رشي د عشق دا ور په اخلاص اوسه
 په خلوت کې په تعظیم و په سلام شو
 دواړه پښې یې په مخ په سینه سښې
 په خبر و د مجنون د شیخ سامع و
 مجنون دا مذکور کاوه د شیخ په غوږ کې
 زرد روی په صورت کې جوړ پر هار و
 په دربار دې په اخلاص سرافکنده یم
 زه خونو و ښم له عشقه نورې لارې
 بې له عشقه له نو ره رځه هی توبه
 هم توبه کول له عشقه گمراهی ده
 په دماغ کې یې زما خاورې و رغښتې
 کشکې زه په ساهه و پا یم ای شاهه
 چې عشق نه لري د خدای په بل دریاد دی
 سپر نه یم که له عشقه و جار و زم
 گوند یې ستا د عاقبوله کا باري
 ما ته پښې دی مشکل کار د جدا یې
 په دعا راته ښکاره د ښه یار مخ کړه
 دا د عا زما په کار کوه په بحیره
 خدای یې غمלוه لیلی سره په کت

که په لمان کې زما خور د ژوندون دم دی
 هغه دم مې د لیلی دمنې هم دی
 په قیامت چې پاڅي ډېر عالم سره
 ما خدای پاڅوه د پارله غم سره
 زه په عشق کې د لیلی هم ډېر راضی (۱)
 وایې کښل در کړم په مهر د لاسي
 زه په عشق کې د لیلی هم ډېر محفوظ
 غوک به وړان کا کښلي توري په محفوظ
 پلار چې واورېده د زوی په دخولې قول
 په توبه، په استغفار شو، په لاهول
 ۸۰ مخ [نور یې پلار له زوی والی طمعې پرېکړې
 به ژړل ژړل یې دواړه سترگې سرې کړې
 بې اختیاره یې زړه پرېکړله فرزند
 هم یې سور شوزړه له نسله له پیونده
 اوله شیخه یې غوښتل د زړه دارو
 شېبې یې زړه کړ هم له دې غمه جارو
 هغه زور شکسته حال په زړه ناتوان شو
 به ژړا ژړا وکورو ته روان شو
 حال یې واړه دخپل زوی په زما یاره
 په رنگ رنگ یې کړ دوستانو ته اظهاره
 که هر څو ورته د پند کوی نڅونه (۱)
 دامامی به څوک راواخلي له سندونه
 که هر څو ورته حلقه لوبه د پند کړې
 داسرغی به په دالوم کله بند کړې
 دی په عشق کې د لیلی نور هسې رد شو
 په د ا و ینا ده مشهوره په ملکونه
 د معجون په باب یې وکتبه رسوا یې
 هغه خدای چې پیژانده شي په خدا یې
 د معجون په باب یې دارنگ از میشت کړ
 هغه ورځ چې یې په لوح کې نوشتت کړ

(۱) د (راضی) په لمان (غازی) لوستل کیږي.

(۱) نڅونه - نڅو سونه .

نه په خداي نه په کتابه دی نه په دین دی دلیلی په خط و خالی یې راست یقین دی
 و چې پانې وچ وایه په نوښت رکه بیایي وړ چېنې یو لځای انبار انبار کړه
 شته نه شي که بارن وړ باندې وړي هوک په وړان کاد ازل د قسمت توري
 په عینک که د لیدلو درست مدار دی درانده سړی په پوزه باندې باردی

۸۱ مخ [په دنیا جهان را غلی گویانه و

کوپا دی له پوره پلاره پیدانه و

* * *

ابن سلام لیلی وزوی ته غوښته

په ۱۰۱۰ د یې راوسته

مشاطه په صورت ښخ شوه دده ناوې
هغه کښلی ښایسته ددرست جهان وه
دسمن تر گل یې سپین دواړه رخسار و
په تورو الی یې وې بدې بلاسترکې
چې دزلفو یې په ښخ باندې خلقي وې
په سپین ښخ یې چې دزلفو دام څرگند شو
د سبا با د یې دښخ د کلو یوووړ
په دهن کې دهرچا د احکایت و
ابن سلام چې په اولس کې ډېر نامدار و
پو هلك وړکړه ډېر په ښه صورت و
سر دفتر و د همه و خوب رو یا نو
چې همز ولی په ترې نامت چاپیر چاپیر وو
په ننگان په ترې چاپیر و واکثر جمع
۸۲ مخ [لایې نوی رسیدلی پر مخ خط و
پرې عاشق د دنیا خلق تما می و

و هر چاته یې وښته پوښته یې داوی
چالید لی په جهان کې په داشان وه
تر وښتو یې مسخره ښک دتاتار و
په بلا یې کړه با لا په شهلاسترکې
په د اد ام کې نښتې ډیرې خلقي وې
په دا دام کې یې مرغی دزرونو ښو
دنيا سیت ثنا صلت یې په هر سو وړ
په ورق کې د هرکس دا روايت و
هم په خپل کې د عربو ښه هوښیار و
هم یې جوړ دښه صورت سره میرت و
سر حلقه و د همز ولیو، د یارانو
د دواړه علامت لکه دنمیر (۱) و و
ښکاریده په توره شپه کې لکه شمع
چې پرې محیر شوی یو یو حرف غلط غلط و
په ښایسته یې کښلی خط دغلا می و

(۱) نمیر - نمره. په چاپی کې دا بیت داسی دی :

په مجلس په ورته نامت واړه چاپیر و و - نور به واړه لکه ستوری دی په نمیر وو

دده هم په سر کې سينه د لیلی و
 لمان په هوښي پوخيال خو د لیلی و
 زړه او لمان يې درست په سينه کې کړې و
 ده يې هم په خط وخال و زړه ور کړی
 چې يې عشق کړه سو و قد هه زړه نهاله
 بنده عالم يې خبر دار په دم در حال کړ
 خلیحانه يې و اړ جمع تار په تار کړه
 و هر چا و ته يې دا ويل محتاج
 هر چا ور کړه و ده داد و تسلی
 ترو داخه شو چې ستازو په لیلی غواړي
 و اړه ول و هغه کار و ته روان شول
 چې اړزو يې و هغه که دا در ناست کړ و
 اراسته يې کړل په طور د لور (۲)
 ۸۳ مخ [هر (۳) زنگي غلام په سرو جامو کلنگونو
 دیر سر یو نه و سره په تور کې خونو و
 و سره وې يې دلبرې که خو کلنگو بیری
 چې تنمې يې د آسمان وې په کمر
 و سره دیر قطار و نه او بیا مست و و

چې موندلې يې د زلفو بڼه سو داوه (۱)
 په سينه يې کښلی خال خود لیلی و
 يې لیلی نه شب و روز په نار و گډو
 په کمند کې يې د مينې و سر کړی
 نور پدر يې شو و اقف له دې احواله
 و رښکاره يې د خپل زو په قیل و قال کړ
 و رښکاره يې د خپل زو په هر چا کړه
 چې اوس و کانې دده درنځ علاج
 سو په و ریشو و پلار ته د لیلی
 ترې به راو لولیلی خا ندي که ژ اړي
 په خواش د هغه رسم په درمان شول
 یعنی طاق گوهر که دواړه سر محبت کړ و
 یو غوښه کښلي مریونه ماه پیکر
 و سره و لکه کسی غرق په وینو
 چې بار خو يې لکه زلفي تور چون چون و و
 نوې میاشت يې و هر غوږ و بر غوږ ي
 پتاوه يې په شغلو کې نور د نمر
 و اړه لښلي د د لبر و په بر بست و و

(۱) په چاپې کې دا مصرع: چې موندلی يې له زلفو نه بېلاوه.

(۲) — د چاپې (دولور) په لمانی په قلمی کې (در، گوهر) دی.

(۳) د چاپې (هر) په لمانی په قلمی کې (هم) دی.

ورسره هم زنجیرونه هاتیان فیل وو
 دشکرو تر بارلاندې او بیان لنگه شول
 چې ښکاره یې و عالم و ته نیا ت کړل
 هوسره زیاته و عالم و ته خوړه شوه
 دا آسمان چې ډک په ستوریو په اختر و
 په داهو سره ډیر سامان په چارې لارې
 د لیلی پدريې راغی استقبال ته
 راغی مخې ته یې سیمک په ښه اتمام شو
 په گوښه کې سره کېښاستل خوشاله
 ابن سلام ورته یې خبرې وکړې کېښلی
 ۸۴ مخ [دا جواب یې ورته وکړ ا هسته
 زه خواشلم کله ته یې په اخلاص کړې
 هسې نه وایم چې ستاسیا ل یاعزیز دی
 په جواب یې ورته ووی خبر دمنده!
 متافر زنده چې په ښا بست کې مشته وردی
 لونه کله چا ساتلی په خپل کور دي
 که دپلار کره وي تل په حجابونه
 متافر زویه نه بهتر د عرب کوم دی
 چې هغه مبارک را یې ښه را ضی کړ

د دلبر و تر ز یو ر لاندې ثقیل (ه) وو
 د بارو نو په کښه ښو لو غوالی تنگ شول
 په خوراک کې یې درمست جهان سرونه مات کړل
 په لیدل یې د حرص گیده مړه شوه
 دنکاح په وخت تباخ و ډک په زړو
 خواهنده راغی و کورته د نگارې
 ډیر عزت حرمت یې ورکړ و خپل میال ته
 منت باریې په را تلل ابن سلام شو
 بل محرم ورسره نه وېې مشا له
 د لیلی په رد زړه په تخته کېښلی
 ای په عقل په دانش کې ښا بسته
 دافر زنده زما د اخل بنده خاص کړې
 دایو مست ددر په خاورو کې یو خیز دی
 لور زما شه صدقه متافر زنده
 دسر تاج دی هم زما د مترگون وردی
 خو چې لویه شوه په عمر دبل کور دي
 هم ښکاره یې تر حجابو ی عیبونه
 لاد مایه سر لویې چې زما زوم دی
 په مجلس کې یې حاضر دوخت قاضي کړ

۱- دجاېې (ثقیل) په محای په قلمی کې (ثقیل) دی .

درست سچاس خبره و کړه په صلاح
 فلک ته نور ددوی په چارو ریشخندي کړه
 دا احوال چا و لیلی و ته ښکاره کړ
 نور شوه پها توه د همز و ليو له سروره
 په دفر یاد فر یا دې سړې سترگې ژړلې
 ای فراقه! زړمې بیایه که به ښه کړې
 ه ۸ مخ که مې خو که په توره تو یې کاندې وینې
 زه یم جفته که لیده شم خېشي طاقه
 په یوه بهسل کې نه وي دوه لاسونه
 په یوه سوزه کې خای کله دوه پا وي
 داسل دی هو ښارانو ښه ویلی
 زه په عشق کې یم دیار په خان رنخوره
 زه په حال شوم د مجنون لکه ملنگه
 دخپل خان سره یې دارنگ حکایت کړ
 سوری وویل و دې ته چې ورشه
 د ښایست زیمبوز ښت یې واره ورکړه
 چې مې کښنو له پا سه په پېړی
 هر یو خال به یې چې جوړ په مخ تابان کړ
 وې یې خال بده په هغې چې مخ یې لالوي
 خال نه ای په هغې چې مخ یې سوروي
 که سرخې به یې په مخ کړه مې پورې

چې یې و تړی همد ا زمان نکاح
 چې لیلی یې د نکاح په تار بندی کړه
 له غوښې ته یې کښېس، گر یوان پاره کړ
 مینې و و ښته له شرمه له پیغوره
 په ژړا کې به یې دا وینا ویلې
 ای فلکه! تاخه چارې په ما وکړې
 زه به نه واورم هرگز دیار له مینې
 یې مجنون نیوم په بل باندې طلاقه
 دیوې ښځې رووي دوه سپرونه
 دیوې ښځې به دوه څښتن رووي؟
 په دوو سزو کې یو دردی چاپلای؟
 هی تو به تو به دخلکو له دستوره
 هی تو به شه د جهان له دوده، رنگه
 و هر چا ته یې له بخته شکایت کړ
 به ښایست دهغې ناوې دزیو رشه
 په دارنگ یې درسمو نو ښه خاطر کړه
 جوړ او ه یې خال په مخ، په سردری
 په نو کونو به لیلی له هغو وړان کړ
 زه تو رسخ یم په توره رکله زب دخالوي
 زه تو رسخ یم توره توره رکله منظوروي
 دې به پر یو له په ژړا دسترگو توري

۸۶ مخ ويې داچې زه جدايم له سجنو نه
 اوس سرخي زما په مخ کله جوړ يري
 ليلی بيا په سفیدی نه کړ نور مخ
 آينه يې په لاس ورکړه صفاديره
 ويې څرنگه گورم مخ په بيلتا نه کې
 اتا ده په بهوشی شوه له خوکی
 مشاطې يې چيلمچې دباندي پرېښود
 ويې واخانيء په لاس کې چېرې لوی
 خلقه که په بيا دی د ليلی بيا دوه
 له غوصې يې مزی پریکړ دگوهرو
 گه گهي چې يې مخ سر کېښودل په زمکه
 توربانې يې وهل خار په نرگس پامه
 له غوصې به يې په کا نې سړواهنه
 مضطربه په غوږو کې د ياروه
 چاپې سړکړه په داحال باندي خبره
 ۸۷ مخ ليلی داوايي ښکاره نه چې پروم
 هغه ورځ چې دازل حصه وېښه شوه
 نور يې سور په داو يلو شوه بې تابې
 ويې لورې! راشه واخله نصيحت
 که راضي نه شې په دارسم آيين ته

زه خپرلرم په سر واوښو لمگو نه
 په سرخي باندي سرخي کلمه ښکار يري
 ويې ښه دی بې اشنا نه زما تورمخ
 ويې گوره پکې مخ زلفې برسېره
 زما سرگي دی هميشه په زنگانه کې
 شو کاوه يې تور او ربل د سر کوخي
 ليلی راوړ زړ يې بيا دواړې کښود
 په داتش کې اوس زما کړی ؤ وينې توی
 دا خسته لکه وينه ديار په يا دوه
 توييدل به يې له هر بانه له سر و
 له غوصې يې ښکته غږ کېښودل په زمکه
 په وهل به يې خا کړل دواړه لاسه
 په ژړا به يې تندى ؤ تهورا هڼه
 تا ويده لکه په سلا وهلې ماروه
 چې ليلی محبت نه کا له شو هره
 زه ناسزده په ازل کې د سجنون وم (۱)
 د سجنون سينه زما په زړه وکشه شوه
 په غوصه راغله ليلی ته په شتابه
 سور هم ښکړه فضيحت ځان فضيحت
 عزيزان خويښان به واره کړې غمگين ته

۱- يادونه: ددې مخ په حاشيه کې دغه بيت راغلی دی: بل دويم شاه پسر و- سرانديب ته به سفرو.

گنده خوله په دا و دلو کي گنده کړې
 لیلی وار وید لې دا خبرې زهر
 په داباغ کي چې بلبلې په فغان دي
 یو بې عیبه سړی نشته په هیڅ ځای
 عشق زما په ځان کي هسې رنگه گوښه
 عالم خوله زما په حال شریږي
 پلار زما سره څه کار لري نیکه خبره
 زما څه غرض دخور له غم سره وي
 موري نه لرم له هېچا سره کار خپل
 نه د چاپه حب آئین نه په مذهب یم
 ۸۸ مخ بې اشناو رخه لار انام له سترگو
 ټول یې په سمن باندې گلاب تل
 خوانا خوا بې بې رضالیلی واده کړه (۱)
 ورځ پرې تیره په داسان شوه راغله شپه
 لکه ناوې ته همزولې راغلي جمع
 ځای واړه په غنبرو معنبر کړ
 په مجلس کي بلیده شمع کا فوروه

خپل پردی په اولس کي شرمنده کړې
 خپلې مور و ته یې وویل په قهر
 وایي دا چې څو کڼه بې عیبه په جهان دي
 هر سړی لری عیبونه مگر خدای
 هم مې ځان شری هم مې گوشت هم مې پوست هلو شو
 هر سړی په مصلحت د ځان پوهیږي
 کله چې رنگه کڼیني یو درنگه په خپله هو په
 کله دوه ورځې یو ځای یې هم سره وی
 په جهان کي هیڅو کڼه لرم بې یار خپل
 زوله ځای په د سجنون په دین مشرب یم
 غم پیدا شوه سینه با دام له سترگو
 په سره اوری یې پور و هل د سترگو آب خپل
 په ژړایي رسید ه د خسر سره کړه
 د غم د هر یې مخ شین کړ په چپه
 هسې راغلي ورته ټولې لکه شمع
 درست عالم یې په بویو نومو معطر کړ
 لکه دروني په شب نو خط کي درسته نورو ه (۲)

۱- په چاپي نسخه کي (واده) په ځای (سوره) ده :

۲- داسی لوستل کيږي (لکه زور په شب...) خو په هر صورت یې معنا ښکاره نه ده.

نور زلمی و خوت په کټه هغې کښلې
 چې دی و خوت په پالننگ دنا وې پامه
 نور له قهره لیلی و ژړل ورت ورت
 وې یې په خوره د اداوانه لرې کومې
 وې یې دې سپوې ته مه گوره گستاخه
 د حیات او به هم خوکه په تلاش سومي
 په داتحت باندې ناستی دی د تاجدارو
 زړو زړو سره کور ته پخوان سره نڅو ته
 ۸۹ مخ که جهان دانته رانه کړې لو مه لو مه
 بې هو ده لاسونه سړې سینه سړې
 که در ست عمر په داسې تلاش تیر کړې
 راشه درو مه بې هو ده په داهوس یې
 دهقان وکاندي محنت کوښښ په باغ
 که هر چند داسې تلاش دهغه سر د شو

کښلې ناسته په پالننگه ده مخ پوښلې
 په بازي یې ورا ورده کړل دواړه لاسه
 لټ پلټ یې په خپره کړ په کټ
 ولې یې مه یو یوه گل ته لرې دوسی
 داسپوه پرېکړې نه ده چاله ښاخه
 بې نصیبه په خوکه گوته داوگرې شو مې
 دا خطبه ده په ناسه د شهریارو
 زړه په دا سکنجه کې نور مه سکنجه ته
 داهو ښیار سر غی په بندنه کړې ای شو مه
 خوله به در نکړم که اوس و سړې له لوړې
 دامقصد به حاصل کله لرو پیر کړې
 په عبث چارو پسې عبس عبس یې
 سکه سپوه دې رایگان وخورې د باغ
 ورکې یې کله به دارو د تلاش در د شو

چې حاصل یې ځنې نه شو خپل مطالب
 عاقبت یې طلاق ورکړ په غضب

سجنون خپه شو چې لیلی یې واده کړه

دیو خط په کتلو د لیلی زهیر شو

چې منشي د کتابت يې خدای بيلتون کړ (۱)
 خوار غريب له ملکه تنبی په هیوادو
 یوه ورځ له خلکه تنبی په زړه تنگی
 باندې راغله یوه بڅه په قد خمه
 هم په عمروه تر سلوکا لوړه
 دا په ژبه وه ترخه په زړه کړه وه
 بیا همزولی د هغووه چې زاړه وو
 ۹۰ مخ [چون چوڼ وچولی هیڅ نه و پکې صبر
 په دیدن په شنیدن واره ناسازه
 مکاره وه، سسغره وه، یا وه گوی وه
 مخ یې درست نالې نالې وگونځی گونځی
 لکه څوکه چې غمزه وی زنگیدله
 دخپل لځان سره له مکره چې ژاړه
 دریغه دریغه عمر تیر کړای تنها گوښی
 د ریغه د ریغه د فلک له نیرنگی
 ناروا چا رې چې وینم له جها نه

سندرج یې په داخط کې داسموند کړ
 په هر لځای دخوښی هیر و، دغم یاد و
 چې له خپله توره بخته نه په جنگ و
 غاښ یې نه وو وخی له یې ډکې وه له غمه
 دروزگا ریوه بلا په تندي تیره
 په ظاهرباطن کې تل کړه وړه وه
 په خبرو یې د لړل کړل غاښ یې نه وو
 په مثال لکه هوا وه پکې ابر
 خوله یې توره دلید غونډې وه وازه
 خوله یې ډکه واره خوسادفتنی بوی وه
 توئیدې د فساد سپرې له ږمنځې
 د سجنون غریب په خنګ کې گرځېدله
 په ژړا یې داویناو کړه په غاړه
 په صحرالکه هوسی له خلکه تنبی
 مصلې وکړای په لځان د ملنگی
 ولې نه اوري شنه کانی له آسمانه

۱- داسموند په چاپي: (دی راوی چې د سجنون بیان بيلتون کړ) دی.

دا دېدو خبر ما و ته نن چا وي
 دا خبره په دروغ نه دهر ښتيا ده
 خو ارسجنون ديار په غم كې و زبونه
 وي يې څه غواړي داڅه ژاړي اي ښځي
 په كوم ملك لري استوگه، چرته خو نه
 وي زما دليلي كور سره يو څنگ دي
 ۹۰۱ مخ [نن وماته يوه كس خبره وكړه
 څرنگه نه ژاړم په ځان لكه او ريځي
 اوس به زه د كوم سړي سره پيو وركړم
 چې ليلي په مخ ډېو ده د كل عالم شوه
 وي يې ته څو كې يې بيديا كې ديوانه يې
 ځاي دي كوم، ملك دي كوم، كور دي كوم دي
 وي يې مه پوښته ما خو ار له اصله نسله
 خويو زړه يې دليلي په مخ مفتون شو
 ښځي ووي هيڅ خبر يې ليونيه !
 چې ليلي پرون واده لاره سوره شوه
 ستا استوگه يې ليلي په خرا بي ده
 چې له تاسره يې اوى يايې سوگند كړ
 اوسنى يار يې په لاس كې لكه جام دى
 ته د دې له غمه پروت په سينه سوي
 ته د دې له غمه درست دمپه په خير شوي

چې پرون يې كړه ليلي و بل ته ناوي
 په سرا د زما نه كله دهر چا ده
 سړي پورته كړ د فكر له زنگو نه
 له كوم ځايه يې راغلي چيرته ته ځي
 ستا په منځ ولي دا و ښوځي وړخونه
 ملاقات مو هر ساعت په هر درنگ دى
 چې ليلي يې پرون وړځ چاته واده كړه
 چې ليلي يې له مايو وړه پرون وړځي
 بې ليلي به او رپه بهر هم په كور كړم
 بې ليلي نه رن او رځ په ماتو رتم شوه
 خو اړخسته ژوليدو پروت په ويرانه يې
 پلار دې څوك، اصل دي څه، څه دي نوم دي
 زه خبر نه يم هرگز له خپله اصله
 هاله نوم و زما قيس، اوس يې مجنون شو
 د ليلي په غم كې سوي سپينيه
 په تاشپه شوه دا ډيوه د بل كره شو
 داد بل سره په كټ كې هم خوا بې ده
 له تا و شليده له بله يې پيو ند كړ
 دې په خوله پورې نيولى صبح شام دى
 دې نيولى دى په خوا پورې يارنوى
 لكه مړ شي دچا هير، هسې يې هير شوې

۹۲ مخ چې داشان خبرې وکړې هغې پیرې
 چې مجنون یې شنیده واره قصی کړې
 نور له سوخته یې د زړه کړه خامه سا زه
 د مجنون قلم عجب په خرام راغی
 وې یې ای یاره بې سهره بې وفا شوې
 یاردې و زیو په غیر کې په خرسکه شه
 څرنگه هر شول ستا پره زه کې سوگندونه
 که دې قول سوگند مات کړ، بې وفا شوې
 لاس خوسه خله د نوي یار له دوشه
 بیا یسته که په بیا یست کې لکه گل وي
 ستا په غم کې می خوارۍ کشیده کړې
 ما د ا و بیو په اوبو چې لویو له
 ستا په عشق کې زما کور واره تا لاشو
 ستا و عدې واره په مکر په لباس وې
 ۹۳ مخ څو که به څه اعتمادات په یاری کاندې
 که په تا کې بې جفا نه وفا نشته
 که دې پټ کړ خال زما له سترگو تورو
 هغه خال و چې زما په سترگو حک شو
 زه خوستا له غمه خورم د ځیګرو ینې
 ستا په غم زما د خوار سوې مینه ده

بیا مجنون و وې ای پیرې بلا پیرې (۱)
 د بدن یې خټې خیرې له غوږې کړې
 ناصبور په داسم خون کړه نامه سازه
 د غوږې په لاره دی چې په گام راغې
 بدقولې دې له ماو کړه یارد چاشوې
 ای دلبرې! نوي یاردې مبارک شه
 څرنگه و شلیدل د سهر پیوندونه
 ترو په حق دنگ کې ولې ناینا شوې
 زوړ یار هم قدیمی مه کړه فراسو شه
 ورسره د جفا خاړو خس چغل وي
 طعنه ها مې دوگرې شینده کړې
 ستا دو نې بیوه نورو و خوړله
 ستاد مخ و نندار و ته بل پیدا شو
 په دروغ دروغ سوگند په زړه د پاس وې
 اعتبار د سړي شته په عمر باندې
 په د ا هم شنکر د عمر بقا نشته
 بیادې خال کړه په مخ تور کسی دنورو
 په لیدو دنورو و غیر و مردمک شو
 ته شرا بڅښې د بل یار سره په مینې
 ستا په زړه کې گوره خوړنگه کینه ده

(۱) و روسته څه کم بود اټکل کیږی.

ستادشونډو په بوسه که خوښي نور کا	زما زړه ننه کباب دفراق اور کا
زه هم ستاله غمه پروت گوښه کناره	ته له بله سره کړه بوسه کناره
ماو تابه داجهان په زمان هيڅ کا	عاقبت به داروش دجهان هيڅ کا
چې مې وليده جفا هرگوره زيا ته	داکيله مې ځکه وکښله و تاته
زاړه يار سره که نه کوي و فا	داهم ښه که ورسره نه کړې جفا
دسخ خال په زړه زما هم تور يو داغ دی	په تور تم کې راسره لکه چر اغ دی
يايې زړه په لاس کې بند دا کاغذ سپين کړ	په سرو او ښو يې تمام سره رنگين کړ
پرې يې وکښل دليلی دپيغور توري	پرې يې کښيو ول دغم ټکي لکه ستوري
معطر يې بيا د سبکو په ناهه کړ	په ښه شان يې بيا په مینه لافاه کړ
۹۴ مخ [يوسړی يې کړ رخصت د شوق په آس	وې يې ورکړه د مکتوب د يار په لاس
چې لیلی ته شو ښکاره د خط مضمون	په خون خون به يې ژړل دي په چون چون
وريتيده لکه په اور کې سيڅی سپاندې	نور ديوات کا غذي کېښو دل دور اندې

لکه خط له ډيره قهره پيچ و تاب شوه
و مجنون و ته د خط په داځو اب شوه

خط دلیلی په خواب د مجنون د مکتوب

ور شکاره دهرسړی د خا طر راز دی
د ظاهرباطن احوال ورته ښکاره دی
ښکاره وینه په جهان د ازل توري
د زړه حال به سرله سره کړم تحریر
بسله شوقه نه سلام زمانه تادی
لکه گو ننگ د خوب احوال نه شم ویلی
چې بې تا په ماتیر یري خدای پوهیږي
په ژړاسې خاطر درست پاره پاره شو
دا خبرې دي زمانه له حاله لرې
رحم نه کړې په ماوې خود پسند
ستا شراب دي په نورچادي وینې سړې
هغه شهد لا مگس نه دي لیدلي
وکتو ته سې دسترگو سیخ با نه کړل
ستاسو چه خوراک په ده لکه جوتو
لاسي نه دی په هیچا باندې خورولی
هر زمان چې غواړې پروت درته تیار دی (۱)
په تړل کې سې د سهر اختیار نه و
مدعي په هغه خیز کله خوشو دو

داسکتوب چې په نامه د پاک بې نیاز دی
دی بې سترگو دهرخای په ننداره دی
د هرچا فعل و عمل و ته دی گوري
بیا د پسه په سل رنگه په تقریر
د اېه خط کې مضمون کله په خطا دی
هو مره شوق لرم چې نه شم درته کښلی
خان سې و سو، زړه کباب او بې بهیږي
ستاد زړه احوال په خط کې راښکاره شو
هر چې تابه خط کې کښلې دي خبرې
ستا د خط خبرې واړه دي بې خوند ه
هغه [مخ] هغه شونډې چې په خوب کې وینې سړې
هغه درلا هیخ سړي نه دي پیلې
افسانو ته سې دخلکو غوږ کا نه کړل
که هرڅو په دا خوراک راضي کوته و
هغه خیز چې امانت دی تا سپارلی
امانت د امانته لاسهار دی
نه پوهیږې چې زمانه هورې کار نه و
هرکالی چې راڅخه د تامه قصود و

(۱) دایت په چاپي کې (امانت دی امانت لامه یادی - هر زمان چې حوری دی پروت درته (اشیا دی) .

ستاله يادومې يودرنگ زړه خالي مې شه
 په پېغور پېغور مې مېدوژنه په قهر
 راغی ستاد خولې مکتوب په پېغور پکځ
 سکه زما په هرې چارې بد نظريې
 ستا په پېشو که لېر و ډير مات شي خارونه
 که تنه که دې په پېشو کې چيرې وچوي
 که تنه کې دې هر ځای وچوی په پېشو کې
 ۹۶ مخ [چې گوزار دې هر هڅه د آه ناو کښي
 چې هميش نارې وهېنه توبه توبه
 ستاد زړه آتش زما خونه سکاره کړه
 چې له غمه دې وکارم خو خوا هه
 زه پوهيرم چې ته يار و سهر بان يې
 په ليه خبر و زړه بد کړې يې دريغه (۱)
 قهر مې کوه زه خود يم شرمساره
 خوبه ژاړم ستاد دې گيلې له تيغه (۲)
 هي فرياد ته متطلب بهانه جوړيه
 ستاد خولې سختې مې نه و هارويد لې
 غوڅول کا آه بيدا د له تا فرياد
 که هر خو په ځان کې زړه افکار لرې

خدای مې تل لره په د افکر کې خوشه
 په خوړ خوليو باندي مې خور و ډير زهر
 په پرهار باندي زما لکه نمک و
 چې له حاله احواله يې خبر يې
 هغه خار زما په زړه کا پر هارونه
 ستر کې سختې دي چې دوی په ژانده چوي
 سترگې وچوم د اوښو په وکښو کې
 هغه واړه په سينه کې زما لک شي
 دې نارودې کړې زما سترگې يې خوبه
 د آه دود دې رن او رخ په ماتياره کړه
 په آهونوسې په شونډو راغله ساهه
 ولې څه کړم چې هر گوره بد گومان يې
 ستاله دې خويه زړه لاړ، ای دريغه دريغه
 يک تنه ايم په گوښه کې يې غم خواره
 که زه مړه شم بيا آرمانه کړه يې دريغه
 خوږه خوله لرې شکرې، زهر گوړه
 چا تلخي دپاسته مغز نه ده ليدلې
 ژبه ستا ده لکه توره د پولاد
 هم خوياد تللو خپل اختيا لرې

(۱) د اعسارت په چاپې کې (په دروغ خبر دې زړه بد کړې يې) (دريغه) .

(۲) په چاپې کې (خوبه زار کړم) (د خوبه ژاړم) په ځای.

درد و غم که چاته ووا یې دخپل
 که دې پښې چیرې له کوره شي پیرونه
 زه خو ستا له غمه تل په زړه خسته یم
 ۹۷ مخ [که له غمه دې فریاد وکړم په زوره
 هم ښکته خلی راته پلار کا هم مې مور کا
 خپلخا نه شي له ما واړه گيله منه
 مېرما نوته که وایم حال د زړه
 له ضروره حاله ووا یم رازونه
 په نو کو نو په سینه باندې پر هار کړم
 چې د چاپه سرگی (۱) مړ یا پلار یا وروړوي
 زه هم کښینم له هغو سره ښکاره
 آه که وکاږم زه ستا په بیلخانه کې
 په داهو سره مېچتنو نو کې خواخوږې
 هر ساعت چې دا خبرې را ستوینه
 که مې ناچوې په اورسې او به
 افتاده ته که ورنه کړې دواړه لاسه
 په پرهاد که سرهم نه ږدې ولې بویه
 ما پرها رد رته ښکاره کړد غمونه
 ۹۸ مخ [ما خوشرحه د غم وکښه په تمام

هم به ویره د رڅخه نه وي دېل
 خو ک به نه وایې چې چرته خې مجنونه!
 په گوښه کې له خواری نشسته یم
 یاخپه شم وځم وړچینې له کوره
 پیغورونه راته خور کا هم مې وروړکا
 خیروي مې غم د ننگ ونام لمنه
 په خوځله نظرو کړم وروستوزه
 هم دې اوري که څوک ناوړي آوازونه
 بهانه کړم دا آزار، ژړا، زار، زار کړم
 چې له غمه یې ژړا کانا ست په کوروي
 ستاله غمه و هم کوک په کوک ناره
 وایم درد لرم په ننه لږمانه کې
 لایې بیاد پیغورونو په تیغ کورې
 په هر دم مې و دوزخ ته استوینه
 هم خومه سیخه په اور باندې واښه
 لټې مېوه ده د سرد پا سه
 چې یې نه کړې په پرها رکې مالگه تویه
 خدا یز ده تازده چې یې نه کړې پرهمونه
 اوس ترو تازده چې څه وایې والسلام

* * *

۱- د چاپې د (سرگی) په نهای په نسخه کې (زمکه) دی .

چې مجنون و ته خط ورغی له دوسته لکه زړی د بادام ووت له پوسته
 دامکتوب یې چې مرهم و د پرهار کښلاوه یې زړ یې کښیښ په دستار
 چې یې ولید و اړه غږ د لیلی څو یې لوست هومره یې شوله تسلی
 چې یې درست تر نظر تیر مکتوب دیار کړ او یزاند یې په سینه لکه تومار کړ
 وې یې دامکتوب زما تعویذ د ځان دي

له بلا اوله رنځونو پرې امان وي

* * *

د مجنون در او ستلو لپاره د سلګرو مصلحت (۱)

روح پرور، لکه دم د مسیحا شو
شگونه یې ښکارید ه لکه سپین غاش
لکه و لید شي په هو په کې بچه
تورې شېې په شګوفه وې لکه ورځې
داسرخي په ځان سور او رشوه دېبلو
هسې سرې وې په لاله دغرونو پښې
سرې پيالې یې ماتولې دلاله وو (۲)
کل درفېا نې پرې پورې جلاهل وو
خو گل گل وو خاورې زمکه دیوالو نه
درست ساغره یې په لاس کې گل دنمر شو
چې مجنون ورسره نه و ډیر محزون وو
چې مجنون ورسره نه و ډیر خراب وو
د مجنون دراو ستلو په تدبیر شول
ورته نیسود زاری منت کچکول
د فراق له درد وغمه لږ آزاد شي
زمانه ښه وه، ښه وخت و، ښه هم دوی وو

چې کال تیر شو بهار نوی را پیداشو
دوباره شو هر د رخت په خندا فاش
را ښکاره کړه شګو فې میوه کچه
سپینه ورځ به توره شپه وه په ورځې
په سپین مخ باندې سرخي پورې کړه گلو
لکه سرې شي په حنا دجونو پښې
له مستی واړه کا نې دژاله وو
آوازونه په هر لور دريژیدل وو
۹۹ مخ [هیڅ لیدل نه شول په سترگو خس خارو نه
چې ساغره په خوله پورې د دلبړ شو
پکې ناست واړه همزولي د مجنون وو
هم سرو دوه هم شراب وو، هم کباب و
واړه راست په مصلحت کې لکه تیر شول
وې یې را شیء موده واړه سره ټول
کونډې راشي د بهار په لیدل ښادشي
ښه بهار و، ښه یې گل وو، ښه یې پوی وو

(۱) په اصل کې عنوانه لوستل کیږي .

(۲) دا دوه بیتونه په قلمي نسخه کې ښه نه لوستل کیږي له چایې سم ولیکل شول .

چې په حال دخوار مجنون لکه باران شول
 په هر ځای يې له هر چا نه کړه پوښتنه
 یوسړی هم له ځنگله را ښکاره و
 دوی پرې غږ کړ چې په سر دې لوی کيږي دی
 دخپل وخت و یو ملوک که چا لیدلی
 وې يې اوس په فلان ځای کې دا ساعت
 ماله لرې پرې نظر وکړله و رایه
 ۱۰۰ مخ [نور روان و هغه ځای و ته یاران وو
 له ددانسره ناست په ډیر خوشي و
 هر سړی چې له عالمه زړه فرار کا
 د صحرا تنخري (۲) واره دده صید شي
 پلنگ شیر به په لکې ورته جاروب کړي
 چارچاپیر ورته پرانه تور سپین ماران وو
 و خوراک و ته به تل ا هونخچیر
 چې ملول به شو په غم کې یو ذره
 په فراق کې د لیلی په تورو سترگو
 چې وریاده شوه دیارد قد څو کی
 چې ژړا يې شوه له زلفوله کاکلو
 چې له و رایه ور ښکاره ورته یاران شول
 واره خو ښ راغلل څو گام ورته نیژدې
 ورته پاڅیده مجنون په جور سلام شو
 یوزمان ورسره کیناستل خوشنود ه

نور روان د بخد په لوری ټول یاران شول
 په میدان په ځنگل سرو په غوښتنه
 سړي تیب بیا دوشو په پښتاره و
 در ښکاره در ته هر لوری، هر لگې (۱) دی
 رایې و ښا یه که ننوي تالید لی
 مالیده یو سړی ناست ډیر فراغت
 دده وحشی ورسره ناست و و بې پروایه
 مجنون ناست و ورسره ددان لیوان وو
 په دهشت ور څخه کله هیڅ وحشي و
 خدای وده ته دید یا وحشي قرار کا
 بې دامونو، بې جالونو ور ته قید شي
 درسته شپه به يې و سرو پښو ته خوب کړي
 حلقه شوي د مجلس لکه یاران وو
 ورکول لکه بې زویه و ته شیر
 په بازی به خوښا وه د اهو بره
 خوښا وه اهو بره په تورو سترگو
 تسلی يې کړه د زړه په بېر بوکي
 ندانه يې په صحرا کړه د سنبلو
 تار په تار ور څخه لور په لور ددان شول
 په تعظیم شول په سلام ورته نژدې
 ورسره غاه غږی د هر کدا م شو
 پوښتیده به يې مجنون له زیانه سوده

(۱) لگې، لکه، شيله .

(۲) په چاپې کې د تنخري په ځای (نخچیران) دی.

۱۰۱ مخ [واړ و جوړ سره يک رنگ يويې آواز کې

ويې تې به دا خواړي څکوي تر کومه

ستا که او شي ځي له غمه په مخ باندې

ته يې ياره يې خراب په خرابه کې

له يې پسه دخپل ځان په شيرازي شه

پا څه وگرځه موسم د نوبها ردی

ارغوان دي شقایق نرگس سنبل دي

دچمن صحن چاندي راسپيل چنبيل کېږي

د صحرایي شوي سړې په سرو گلونو

ولې پانې لکه ژبې هم اوږدې کېږي

په د اهسي بڼه بهار کی داسجنت کېږي

غونچه تاغوندي په باغ کې وه تنگدله

را شه درو مه تما شه دنوبها رکړه

ديارانوسره تل ولاړنا ستی کړه

خو ژوندی يې په دنيا کی خرمی که

۱۰۲ مخ [په ځوانی کې هوس کړه که لږ وږي

خواړه مجنون و د فراق غشي خوړلی

د يارا نو په خبر ولکه اورشو

نصیحت يې په ورو ورو ورته آغاز کې

دا سجت انتظاري څکوي تر کومه

ليلی ستاله یاری تبتي مخ په وړاندې

داو بل سره ده لاغ (۱) و په لابه (۲) کې

خبر د ارڅه خود دهر په باز ی شه

شگفته په هرديار کې لاله زار دی

چې نظردسترگو ليگی هومره گل دي

دلاله نندارو سړې دغم لمبې کېږي

لکه و لگي سوړاو رپه لویو غرونو (۳)

په هرځای يې د بهار زيری شدي کېږي

رنځوری ولې په ځان داسجت کېږي

په دا هسی بڼه بهار و خنديد له

په بڼه کار کې سستی مه کوه تلوار کړه

په خپل کور کې مشغو لا خندا ناستی کړه

داخو ورځې عمر تیر په بې غمی کړه

په پيری کی چی ارمان کېږي و اړ به تیر وي

چی په زهر و د عشق تو بری لړلی

په دا اوړي يې ننه زړه لکه تور سکوړ شو

(۱) لاغ لوبه ، ساعت تیری .)

(۲) لابه التماس ، هيله ، واري په (۵۲ مخ) کی هم راغلی .

(۳) د چاپي (په لویو غرونو) په ځای پر قلمي کې (سرو گلونو) دی .

نرم نرم يې يارا نووته ووي
ولې زه ديار په غم کې فراغتيم
چې ليلی را سره نه وي که لاله وي
هر يوزره چې په فراق کې مشوش وي
نور عالم که به د باغ کې نرگس کسي
بې اشنامی که گز په لاله باغ شي
بې ليلی نه که و باغ ته گذرو کړم
زه چې پيل د ارغوان کړم ننداره
تاسې دروښی فراغت خپل کارو بار کړی
په سپړو کې رښتيا او حيا نشته
ماته ښه دی هغه سپی چې موافق وي
د عالم له اشناى اوس په ځان شوم
۳. ۱. ۲. | هر سپی چې د یاری دم و هی
رو برو دې صفت وایي له ضروره
د پیغور توره د هر یوه اشنا ده
په دادر کې یو هسې آدم نشته

چې زه درست په داپو هیرم تاسې ښه وي
تاسې غم کړی د جنت، زه په جنت یم
هر لاله لکه تنور په اور مال وې
کله دی په ننداره د بهار خوش وي
زه به څه کسم چې نه وي زما کسي
دواړه کسي مې په مخ لکه تور داغ شي
کسي گل شي که په گلو نظر وکړم
آه مې ځان سیڅی د زړه په شراره
مرحمت ماته د یار د خیال گلزار کړی
په د لبرو کې وفا اورښتیا نشته
تر هغه وروره، اشنا چې منافق وي
له د دانو ځکه خو ښ په پیا بان شوم
په غیبت دورو ستو سر قلم و هی (۱)
پسې شا دې سرو هی د عیب په توره
دور وری توره په لاس کې پسې شاده (۲)
چې بارونه یې په سر باندی غم نشته

(۱) د انصارع په چاپی کې (د غیبت په تیغ د سر قلم و هی) .

(۲) په چاپی کې د پسی ستا په په ځای (د هر چاپی دی) .

یار که مسره یاری که زه یی یاریم که یاری نه کا له خیاله یی کناریم
 چی یار انوته یی حال واره بیکاره شو وی یی دی په عشق کبی خوارو بی چاره شو
 وی یی دروسه اوس و خدای و ته سپارلی خوار مجنون دی د فراق لیوه دارلی
 ودانیو ته روان شول یاران واره
 خوار مجنون یی په خای پریشو دپه او چاره

* * *

مجنون ته په خوب کې د لیلی ورتلل (۱)

دا چې کورې لاجورده اسمان شین شو
 که یو گل ورڅخه پټ کړ تورې شپې
 تورې زلفې په مخ تورو بښته نري
 خوار مجنون له زمانې په شکایت و
 وېبې زه په جدایی کې ډیر ناتوان شوم
 بیلنا نه راڅخه ورکړ اغت خوب کړ
 م.م [مخ] دانن شپه شوله بیاتیره په ژړا
 درسته شپه که په ماد اړنگه تیریږي
 د انن شپه شوه په مالویه نهایت
 لکه مخ د لیلی ورک شو سپین سبا
 دافسوس لوگۍ مې تور لکه ور یځ شو
 درسته شپه یې په ژړل په تلاتوب
 بې د آله لوگۍ نه وڅوکه همد م
 درسته شپه به یې شکوه له جدایی کړه
 درسته شپه ور باندې تیره په ژړا شوه
 په سینه یې بلیدې دهجران ستې
 ده خوب ولید ه هغه بلاغو بښتونې

په تیاره کې د شپې پټ گل دنسرين شو
 بیایې ورکړې رنگارنگ دگل دستې
 پوشیده یې کړ سین مخ دمستري
 و سپور مې و نه گویا په دا ایت و
 په ژړا ژړلو درسته شپه په ځان شوم
 بې خوا بې مې د ځان لاپیر لیونتب کړ
 شپه نور نه کا په ژړا زما خندا
 نور مې طمعه له ژوندونه نه ښکار یږي
 مگر و وینم سبا د قیامت
 سپینه ورځ شوه اوس زما دخولې خندا
 مخ پرې پټ دستاره هم دور یځ شو
 او ښیو یو زمان ورنه کړ ځای دخوب
 هغه هم ورڅخه ورک شو په تور تم
 د آهونو په لمبویې رنایې کړه
 درسته ورځ و ر باندې تیره بې خندا شوه
 ولې څه خو یې سحر کړې سترگې پټې
 چې لیلی کړ راښکاره مخ تر پړوني

۱- اصل عنوان نه لوستل کیږي.

په خندا په تلطن را غله بې درنگه
 په اول بې دېوسې وعده درسته کړه
 دواړه سترگې بې کړې پورته په دې لاس کې (۱)
 ددې خوب په لیدل درست متحیر شو
 ده [مخ] دی همیش و ناقرار لاناقرار شو
 لیلی کیناسته یو درنگ زماله څنگه
 بیا په لاس کې بې زما دگل دسته کړه
 گلسته یې جوړه ولیده په لاس کې
 په داحال کې معنون درست متفکر شو
 د عشق غم ورسره ډیرو، لالا مبار شو
 گلسته په لاس نیولی پیدار ناست و
 تر سبا پورې خوشوقت انتظار ناست و

* * *

۱- د (دو لاس) په مخای په چاپی کې (باو داس) دی.

د لیلی کورته دمجنون ورتل (۱)

چې مجنون له خوبه پاڅیده سبا شو
تور و پېښته شول د شپې جوړ لکه کافور
خوار مجنون چې هرگز نه کړ مخ و کورته
د پټنگ غوږدې یې خیال و د چراغ
د آهو چې قضا ورشي لکه باد
دیوانه، د سستی په خم کې رنگ و
که هلكو به له وروستو وېشت په غونډو
دی له خپله توره بخته په مانه و
نه یې خوب نه یې آرام نه یې قراړ شو
هغه ځای چې د لیلی د کور میشته وه
لیلی ولیده مجنون څه خو، له ورايه
۱۰۶ [چې بې یاره و هڅسته په زړه ملو له
وې یې دې که بې ماتل هسې خراب وي
له پلو لیلی ښکاره په خندا مخ کړ
چې مجنون و ته څرگند جمال دیار شو
دمجنون احوال یې ولید گندم گونې

په کشور دوصال کیناسته باد شاه شو
چې په مخ یې د هوا پیدا کړ نور
په ژړا ژړا روان شود یار لور ته
خو یې و خور په سینه د لمبې داغ
د ټوپک و خولې ته ځغلی د صیاد
که عالم وېشته په کانپو څه یې ننگ و
دی دیار دیار ته ځغاست په منډه و منډو
که یې وېشت د هلكانو گناه نه و
خو یې غشی د دیدن په زړه گوزار شو
هورته پېښه دمجنون څیر هڅېشته و (۲)
زړه یې ښه شول له هسکه شوه له ځایه
هغه د زړه شوه په خندا خندا مشغوله
په قیامت سې به و خدای ته څه ځواب وي
خوار مجنون په سترگو څیر داشنا مخ کړ
په ژړا په زړه ښکاره یو تنگو نساړ شو
په سپین مخ یې اوښي تو یې شوې گلگونې

۱- اصل عنوان نه لوستل کیږي.

۳- په چاپ کې (هورته . . . خسته څیر ه و ه) دی.

دې ښکاره گلاب د زلفو تر هرو له کړل
 دا په کور کې لکه شمع بليد له
 جو نه هم ورسره ناستې په پهلوي
 چې په شونډو به يې ځانته ا شارت کړ
 توری سترگې يې چې کو نچ په کو نچ و هلې
 چې و هلې يې دوه سترگې په گوښه
 چې لیلی به ورتۀ زيری دوصال کړ
 لیلان ناسته په خپل کور کې په خپل سراي وه
 خوار مجنون په غم کې تل تل په تو بو و
 لیلی نا سته شگړته گل خرم وه
 ۱۰۷ [سخ] لیلی ناسته دخوشۍ په حکایت وه
 که لیلی به په خوشۍ کې هم پشه وه
 چې لیلی له در بچې نه سر ښکاره کړ
 نور هغه عزیز میلمه يې را طلب کړ
 په ورو، ورو يې ورتۀ حال و د زړه سپری
 معذرت يې ورتۀ و کړ له خپله ځانه
 زه که هر خوشکسته اوسم يې ياره
 که هر خو په غم کې ستاخواړه خسته یم
 ولې ستا تر مجنونو، نه ر سیر م
 د سپری څخه چې نه وي همیا نۍ

ده له لرې په ژړا کسي او به کړل
 دده خوا لکه پتنگ له لرې سوله
 اشارت کيسې يې سترگو په ابرو وي
 ديو سې به يې و يار ته بشارت کړ (۱)
 يعنې ناستې دي ښاغلی چپ شغلې
 يعنې وتښته له بد و شه گوښه
 خوار مجنون به په داز يری زړه خو شال کړ
 خوار مجنون ته د هجران خواړي هر ځای وه
 لکه بوتۍ وچ دگلو يې او بو و
 زړه پاته د مجنون خبره په غم وه
 د مجنون ژبه گویا په شکایت وه
 دده کله يې ژړا بله پېشه وه
 د فراق اندوه يې بيا پرې دواړه کړ
 سرفرازي يې په دود او له ب کړ
 وي يې ته يې په طلب کې زماستې
 چې خبر يې دهر چا په حال سېحانه !
 ولې څه کړم خدای پيدا کړم يې اختياره
 لکه زلفي دځان هر ځای شکسته یم
 زه چې ستا و حال ته وگورم شرمير م
 شرمندۀ وي داشناله مهمانی (۲)

- (۱) دايت په چاپي کې داسې دی. (چې په شونډو به يې خو لي ته سلاحت کړ... اشارت کړ).
 (۲) په چاپي کې (شر منده او سي ديار له مهمانی)

اختيارنه لري په خپل انگر کي لويه
هرسړی چې پلارو، ورور د چاراضي کا
چې اول کړې د باغبان رضا حاصه
بيا يې ووي راشه واوره ای مجنونه!
چيری نه وي رقيبېان را خبردار شي
۰۸ مخ [د وصال ميوه هاله په خوشی غواره

* * *

حکم واره پرې پلرونه کایا ورونه
نور به څه حجت ملا، مفتی، قاضي کا
بيا به هاله ميوه ښه و خوری ای دله
ویره و دره اندېښنه له مرگه خونه
زما ستا و مرگ و خون و ته تبار شي
که راضي سي عزیزان کړي خوښېان واره

د وی په داخوږ و خبروو، ناگا
په رقيب باندی نور پورې د غم او رشو
رايې واخيست د غوصې په لاس شمشير
نور يې توره کړه مجنون و ته گوزاره
په بل لاس يې توره واخيستله سپکه
چې يې ووتله کاره لاسه دواړه
وي يې ای کامله! نور زه توبه گاريم
په خبره د زاری په عجز کيووت
چې مجنون ته شوې ښکاره دده زاری
په ښه زړه يې ورته وويل ای وروره!
چې نه زور، نه دې قوت وي نه دې مکر
که کمزوری سړی هر څو ميرنی وي
لکه لوی کانی هلك کانی دی لکه
راشه مه اخله آزاد هیچا یاره

چې رقيب له دې احواله شو اگا
خان يې درست په اوړکې و سو، مخ يې تور شو
غريده و خوار مجنون ته لکه شیر
په هوا يې هغه لاس پر یوت له کاره
بل يې هم په هغه شان پر یوت په زمکه
نور يې کېښوه و مجنون ته خپله غاړه
ستا په مخ پورې سر کوزی شرمساريم
په تمام اخلاص په پښو د مجنون پر یووت
لاس يې ونيول له ډيرې غمخواری
کله چاسره بدې کړې حال يې گوره
د هغه دېدی مه کوه هيڅ فکر
چې سیالی له زور وړ کالیونی وي
کم به ولي له کلانه ستیزه کا
د سړي آزار غذا ب لري بسپاره

۹، ۱۰ [سخ] که دغره له سره پر یوزي هم به بیه شي
 خدای دې خپله رضا ایښی په زړه پاسه
 که د زړه له غوښی پر یوزي روغ به نه شي
 ته لاهیڅ نه شوې خبر د زړه له پاسه
 په زور سه وړانده راشه ځای د خدای
 په زور سه وړانده ځان ته دې خطر دي (۱)
 په وهل داغزی ځان وژني لږم
 دا خپل بد به یې راو جاړي ځان ته
 په دعا یې درنځ وکړ صحت
 په دعا یې هسې شول لکه اولوو
 په ژړا ژړا جدا له خپله یارو
 نور سجنون شکسته حال په زړه افکارو
 درد و غم یې ورته پاتو تر حد تیر شو
 چې راوړي یې ویو ورته لا ډیر شو

(۱) د ایت د چاپی نسخی څخه و اخیستل شو.

(۲) د چاپی د (انسان) په ځای په قلمی کې (جهان) دی.

نوفل بادشاه مجنون و لید او دهغه په حال یې

زده وسو (۱)

خوار غریب (۲) به و لې نه اوسي خورم
بڼه سردار نوم یې نوفل دهغه وخت و
یوه ورځ چې دی روان په نیت د ښکار و
خوار مجنون شکسته حال په زړه خسته و
دموسن سړي به و لې زړه پرې نه سو
۱۰. نسخ [په زړو یې وې سړې ختلې سترگې
و نو کړو ته یې و و ږیل چې ورشه
چې داهسې هېو پوست لکه و ښته دی
نو کړو ورغی شتاب ترسمه تیره
مجنون خپل له سر گذشته ماجر اکړ (۳)
چې نو کړو ته یې حال و اړه معلوم شو
بادشاه و و ږیل نو کړو ته چې ده څه وې

په ورق کې دگل (۳) هسې شول رقم
آراسته یې تاج و تخت و هم یې بخت و
گذرگاه هغه ورتګ په هغه لار و
لږ گوښه څه خو، له لارې نشته و
چې به ولېده کا فرزړه به یې وسو
نوفل و لیده مجنون په خپلې سترگې
په احوال ددې خسته سړي خبر شه
څه آزار لري په ځان کې حال یې څه دی
وې یې و ایه حال دې څه دی ای دلگیره
و نو کړو ته یې عرض د بادشاه کړ
و بادشاه ته په ستنه راغی مغموم شو
نو کړو حال د مجنون و اړه ورته و وې

(۱) اصل عنوان نه لوستل کیری .

(۲) په قلمی نسخه کې (وای سړی)

(۳) د چاپی د (گل) په ځای په چاپی کې (غم) دی .

(۴) ښایي د (ماجر) په ځای به اصلاً ښاغله (گاه) وي چې د کاتب په تصرف به (ماجر) شوی وي.

چې نوبل وته ښکاره شوه دده مینه
 دی هم بیل له خپله یا ره مهینه و
 د عشق حال یې همگی په سرگذرو
 زړه آسه نه را کوز شو، پیاده شو
 خوار مجنون په زمکه پروت و په یو لنگ کې
 پوښتیده یې چې ته څو کې یې د کوم ځایې
 خوار مجنون چې خندانه کړه بې ژړانه
 نوبل و ژړل په حال دده ای جانه
 ۱۱۱ [سخ] وې یې ته یې سینه سوی لکه شمع
 زه به یار د تاپه سوله یاپه جنگ کې
 له اوله به ستا کار واره په زر کړم
 که سړی ته پېښې چارې شي دشواري
 که له زړو سره نه کاڅو ک یاری
 که خبره د زاری نه شي منظوره
 اوس لازم دی چې راوگرځې په ځان
 دا نا یانو سره گرځه مشغولا کړه
 دانا مجنس و هر چاته ثواب دی
 یو یو څاڅکی په باران کې هلک لوی شي
 د حدف په زړه کې هسې یار غار شي
 خودې نه وي پوره شوي مراد ونه

بادشاه سره کړه په ژړلو گو نه سپینه
 د فراق پر ها ریې شوی په سینه و
 په محنت د عاشقا نوښه خبر و
 په تپاک په د لاسه دا فتاده شو
 رای هسک کړ نوبل کینا و په څنگ کې
 عاشق شوی په جمال حسن د چایې
 و نوبل و ته یې ویو ست له زبانه
 هروېښته یې قیمتی و ترمر جانه
 اوس له خپله کاره در ست کړه خاطر جمع
 سکره غم، در سره کښې نوم په څنگ کې
 دالوی کار به ستا په زړو میسر کړم
 زړه هیڅ دی د نیاد شواري چارې
 نوره وړاندې کړم خبره د زاری
 نوره و نیسم حیلده وروستو توره
 درسته ورځ په باغ کې خوښ او سه خندان
 د کم عقلو مجلسو نوو ته شا کړه
 د نادان مصاحبت د روح عذاب دی
 په بهار کې د در یاب په سر را توی شي
 له هغه څاڅکی نه روغ در شهو ار شي
 هوسره وایه ترانې په ترو دونه

بښه مړ هم زده په سينه دې چې تور داغ وي
 راشه گوره تماشه دښه بوستان كړه
 كه ونا ته دهجرا ن غمونه ډير شي
 ۱۱۲ مخ] كه دې چيري په غمونو زړه خپه شي
 خوار مجنون شكسته حال په سترگو سړو شو
 زه به ستا په خدمت و كړم خو عرضونه
 ته زما له عا شقې مه كړه ننگونه
 ډير عا لم متوجه زما په كار شو
 بخت مې هسې تپيسته و كړه له داتو رښخ
 بخت زما سره مد دكله لږ ډير كا
 افتاده افتاده پر ږړه په خای با ندې
 بيهوده زما په كار مه كړه خواړی
 اوس مې وبخښه په خای باندي قرار یم
 د چارنځ چې له قضا سره نصیب شي
 د مرگ رنځ به په گولي و رفع نه شي

* * * *

چې نوقل و ته يې دارنگه مذكور شو
 راطلب يې نور منشي زرین قلم كړ
 دا ول كړې مضمون كښلې همد او

مړ هم كوم دی دلاله سیر (۱) دباغ وي
 په هغه خای کې خوشي د صورت لځان كړه
 شراب وڅښه چې دې واړه له زړه هیر شي
 په کیسو به دې كو ناه دراز هښه شی
 و نوقل و ته گو یا په خوله ورو ورو شو
 بې مطلبه ، بې ریا ، بې غرضونه
 خصوصیت مه كړه له چا سره جنگونه
 ولې كله له هغو سره بخت یار شو
 بیا به نه كاندی په مخه زمانو رښخ
 فلک بیا كله زما په مطلب پیر كا
 ناسر ادبه په سر ادكله خو ك كاندی
 دراز رنځ دی دسړي امید واری
 زه له بخته نا امید یم ، امید واریم
 روغ به كله په گولي و د طبیب شی
 كه طبیب يې مسیحا شي نفع نه شی

د غوصې په اوړ كې سور لكه تنور شو
 دا مضمون يې په خو بی و رته رقم كړ
 چې يې كړی قیلي ته د لیلی و

(۱) د چاپی د (لاله سیر دباغ) په خای په قلمی کې د (لیلی سیرل دماغ) دی .

۱۱۳ مخ] چې مجنون و نه لیلی په نکاح را کړی ؤ
 په دویم کې کښلی خپل ډیر ډیر تعظیم و
 چې ښکاره و ته د شاه د زړه مقصود شو
 په لوستلو د مکتوب په پیچ و تاب شول
 چې نوفل دې بادشاهي په خپل دستور کا
 تا چې کښلی دې په خط کې دا خبرې
 که دې خدای خزانۀ ډیره بې عد د کړه
 هر سړی چې اندیښنه لري افزونه
 په دولت کې که له تاسره سم نه یو
 مردان شرم خپل ساتي زړور کوینه
 و نوفل ته چی ځواب ښکاره دا خط شو
 مشورت یې له هر چا سره ا غا ز کړ

هم زما هم داو لس په سلا را کړی ؤ
 په دریمه کې یې کښلی قهریم و
 په غوغا وروان د دوی له سره دود شو
 و اړه ساز په مصلحت د دې ځواب شول
 دا خام خیال دې زینهار له دله دور کا
 دا خبرې دې له عقله ډیرې لرې
 بادشاهي دخپل زمین کړه دخپل حد کړه
 پښه له خپلې اندازې نه ډډي بیرونه
 په غیرت کې د مردانو خو کم نه یو
 زردی څه، په شرم ځان، سرو کوینه
 کا روزار و ته تیا رد جنگ فقط شو
 کارو باری یې د سپاه حرب ته ساز کړ (۱)

دواړه لوریو سره راغلل و میدا ن ته

سوله و تښتوله زمکې و آسمان ته

(۱) د چاپي نسخې د امهرع په قلمی کې داسې لوستل کيږي (زور ورسپاه یې خوب و رته پیساز کړ).

جنگ کول د نوفل د لیلی د پلار سره

چې بر بښنايي دشمشير لکه سور او رشو
 ۱۱۴ مخ [د کينې په اور يې گرمې نغاري کړې
 وړاندې وروستو سره جوړ کانه عصفونه
 په هر لور چې نفيلو نو اواز ه کړه
 پاس په شنه اسمان کې دواړه نمر قمر شول
 زړه پوښ و بختر پوښ ځوانان بشترو و
 پهلوان ووله سپاه سره لکونه
 په ماتم يې د ځوانانو ډبر ژړل نه
 اجل راغی د پخواني (۲) په گوښه کې
 تورې غشي لکه ابرو ريدل نه
 ډبر لښکر و و هوسره خلق عالم سپت شوه
 تر سينځ هوسره گرځيدل غشي ای ورکه
 بهدا لى ليندې په زور و اړه په زه شوې
 افتاده د ښو ځوانانو سر په خاک شو
 اجل غلغوندي راغلی په تدبير و

له دې اوره کله پاتو د چاکو رشو
 نغارو يې په ميدان دارنگه نارې کړې
 په ميدان باندې اغاز کاڼی جنگونه
 سپر و سکر و ته يې د قهره بيا تازه کړه
 په او از د نفيلو نو (۱) دواړه کر شول
 په ميدان د جنگ و لار لکه غر غرو و
 تورو لارو و په ميدان کې لکه غرونه
 نغارو لاس په تندۍ په سرو هل نه
 ځان يې پټ کړ د ليندې په خام گوښه کې
 يوه زړونه څيرول بل به گنډل نه
 چې گردو و نيوه زسکه گردون پټ شوه
 سړي نه لیده اسمان ، فرښتې زسکه
 په ميدان کې خو نارې دواخله شوې (۳)
 پهلوه م د پهلوانو اکثر چاک شو
 ساه يې وکښه چې سور اخ شوی په تير و

- (۱) دواړه ځايه په دو اړ ونښخو کې (نفيل) ليکل شوی خو (نفير) به وی چې د (برغو، لښکر
 تورم غبر) او همدارنگه (تورم، ډر غولښکر) ته ويل کيږي.
- (۲) په چاپي کې (پټو نی) دی.
- (۳) په دو اړ ونښخو کې د ايت همداسی ليکل شوی دی، معنایې ماته ښکاره نه شو ه.

لکه برق په توري وريځي کي رڼا کړي
 ۱۱۵ مخ [پکي هوسره دلته پر يوشرهارو
 په بيدان کي جنگ واره دليران وو
 شازلمی سزري هرگز نه شول ماړه
 په هر لوري په غليم باندې بری و
 چې به ده په چا گوزارد تبرزین کړ
 برخاسته نور له جها نه مدارا شوه
 قضا دام په رضا کړی دزروه
 تورو پر بکړد سړيو ميتوب
 لکه سترگي وي هميشه دغرو وازي
 خوار مجنون پکي نه سړو، نه زنده و
 وي بي کشکي که اول له دوی وداع وای
 د لیلی قبيله واره شوه مغلو به
 راشه وگوره داچا ري له اسمانه
 چې لیلی وه په بنایست کي مشهوره
 لطافت يې و په ورځ افتاب هيڅ کړی

په داگرد کي تور و هسې شان بر يښنا کړي
 ته به وایي چې باران دنو بها رڼ (۱)
 خو نخواستی ته غر بدل لکه شیران و و
 که يې توره، تبرزين، غشي خواړه
 په بيدان کي نوقل جوړلک سزري و
 تبرزين پسې يې لفظ دياسين کړ
 هغه دم دحشر نخښه راپيداشوه (۲)
 په هر سيخ کي يې دخوان عمر گرو
 په سړو او ښو کي نور نه شو دخای خوب
 هسې سترگي وي په ډېره ژړا وایي
 په داجنگ کول هر گوره شرمينده و
 چې زما په تللو تللي د انزاع وای
 ترې يې راوسته په جنگ دده محبوبه
 چې لیلی يې د مجنون کړه بنديوانه
 په خوبی، په لطافت وه لکه حوره
 دسيخ زوري و، په شپه مهتاب هيڅ کړی

* * * * *

۱۶ مخ [نوقل هم به خط وخال ددې شيداشو و يارانو ته په دارنگه گویا شو

(۱) دچاپي نسخي دايت په قلمي نسخه کي (دلیندی پرې باندې هسې شرهارو—دکپرو يې په هر سړی پرهارو). (دلته پرې) د ډول غشي دی.

(۲) دچاپي دايت په قلمي کي (پريواته نمر که جهان يې مداره شوه—هغه دم نخښه دحشر راشکاره شو)

چې مې وليده ليلي پرون په سترگو
 چې په مخ يې زلفې پروتي وې ولولې
 دى يې هم په مهر مينه بدل شو
 په ديدن يې د زلفينو روده شو
 وى يې د اكه ليلي دهو ته واده كړم
 اوس لازم شول چې مجنون په زهر وگرېم
 څو لادى په جهان گرځي په حياتي
 نورې حكم كړ پيال دكه له زهره
 يوه كسو ته يې ووي چې محرم و
 په موجب د حكم لار هغه هم دم شو
 په د اكار يې شوې يو څو گر په تېرې
 چې مشغول په سازول د زهر وډېر شو
 شاه چې وغوښت په پرده كې شا كاسه
 مصلحت يې هغه وخت له دله هېر شو
 ۱۷ مخ [د نوفل په كور، په كلي كې يوهى شو
 راشه مه اوسه راضى د چاودنه
 له عالمه نوفل وتړل رختونه
 د ليلي قبيله را غلله يې درنگه
 زه يې هم كړم ليونى مجنون په سترگو (۱)
 په هروله كې يې زما پښې شوې داخلي
 د جهان له ليونيو سره مل شو
 د عالم له پيغورو نوا سوده شو
 ښه په چاپه د جهان كې خپل زړه كړم
 چې دى سر كړم، لځان به خلقو ته وركړم
 د عالم كيسې به كيږي كم وزيا تې
 ميتوب كړ فراغت د خداى له قهره
 هميشه د شاه په حكم منل خم و
 د شربت په سازول څه خو بې غم شو
 د اخبرې يې شوې واړه له زړه هېرې
 نصيحت يې هغه درنگه له زړه نه هېر شو
 هغه وركړه په لاس، وڅښه شا كاسه
 د گنډېر شربت د بل په ده گنډېر شو
 چا گنده و ته د وړاندې لوى كوهى شو
 چې څوك نه شي رواه ار د تاوېدنه
 هم ليلي شوه ځنې پاتو، هم تختونه
 ترې يې يو وړ خپل كالي متاع يې جنگه

خوار مجنون و رڅڅه بيل په ژړاسر شو
 سرگشته له خلقه تېښ په صحراسر شو

(۱) له دې وروسته د چاپي نسخې پاڼې له منځه تللي دي.

د سروې له پرېکو لوڅخه منع کول (۱)

د بهار بلبله خواره به خزان کې
نغاړه چې نوفل وکړه له جهان
خوار مجنون شکسته حال چې دیوانه و
ورځې شپې وې دخپلې تحویل ددی (۲) و
به داوخت کې سړدي هسې شان و زوره
که سور او ربه و سړی ته بلید نه
خوبه زار کوم دوخت له خنکې
آفتاب هسې له کړسې نه بې اثر و
واوړې هسې له اسمانه وړېدلې
۱۸ مخ [په سړدي کې جهان درست بې دود و ښکاري شو د کافو ربه خاصیت کې تور لوڅک شو
شب ورو زارې نارې سورې هیهات وې
سور بڅری چې به راغی له تنوره
د سړو له زوره هم سرغ آبی
به داهسې ډېر ساره کې له مجنون
د سینې په اور لمبه بې صورت پاس سو
هوسره تودو په داهسې وخت ښاغلی

به فریا د نارې و هی به ډېر ارمان کې
لیلی بیا شوه و خپل کور و ته روانه
لکه کوته بر منډناست په ویرانه و
به داهسې زور ساره کې بر منډدی و
چې سور او ربه و عزیز تر پلار و و زوره
د خراغ تر لمبې زیات نه ښکار یږي نه
ورځ له ډېرې خنکې شوه کمکې
ته به وایې آفتاب نه و، کدل دنمر و
جوړې جوړې پاغوندي ترې تو ییدلې
سړې لمبې به هر سړي آب حیات وې
د سړي په لځان به سور و تر کافوره
لځان بې ورو و په پناه دکبابي
دافسوس لمبې یې تللې له درونه
چې به چا و ده ته لاس کړ نورې لاس سو
چې صورت به یې و سور په او راغلي

(۱) — دا عنوان محوه شوی دی ښه نه لوستل کیږي.

(۲) — دي — دورغو می میاشت.

تل سر تور و بر هغه په زمکه رغبت نه
 پاسه واورې وړېدلې زمکه یخ وه
 ووصال ته دیار خغا ست په منډو و منډو
 و مقصودو ته روان په ډېراوڅ و
 چې یې شوی په سینه دهجران داغ و
 مجنون نوت و باغ و نه حیران و
 و باغوان و ته نزدې خوار بیچاره شو
 ۱۹ مخ] د باغوان یې اړه لویه و لیدله
 زړه یې وسوړې یې غږ وکړ په زور ته
 لکه پانې دخپل خدای له قهره رپړ ده
 دفاختې دآرام خای گنهم داسروې
 باغوان لاس له ونې و نیول بې درنگه
 په ورو، ورو یې ورته ووي په پسته
 خدای دې نه کا چې دوی ستر کې سره کیر دي
 نه پرستن نه یې قبا، نه یې خادرو ی
 داجل چې ورڅخه څه خو حجاب شته
 زه په ملک کې دا یوه ونه لرمه
 تور لوگی چې په وخت سم پاڅي له اوره
 ته یې وپیره له ما نه که توانیرې
 خوار مجنون چې په داحال کې مشو شو

یخ به آب شو که به چاپه یخ کې نغبت نه
 په داسینڅ کې سینه کله دده یخ وه
 واورې یخ یې ساتاوه په پښو بر منډو
 پښې بر منډې گرځیده که به سپین یخ و
 بیا گذر یې هغه درنگ په یوه باغ و
 یو سپین ږیری پکې ناست سړی باغوان و
 یو زمان په فکر لار په ننداره شو
 په اړه یې سروې ونه پرېکوله
 ز رآره کړه ددې سروې له پښې پورته
 تخفه ونه ده دسروې راشه پریر ده
 په قاست یې مبتلاو ینم تدر وې (۱)
 خوار مجنون یې څه خو کیناوه له څنگه
 چې لرم یو څو هلك زهیر خسته
 لکه پانې درسته شپه له سړ و رپړ دي
 د رسته شپه یې هله اوري سبا نمر وې
 په بیگایې او ز، لرکې، په وړځ افتاب شته
 بلو لوت ته یې ځکه پرېکوه مه
 لوکی به دی په ساره ترسروې وروړه
 چې یې واخلې نور هغه کړه چې پوهیرې
 دباغوان په دا خبره څه خو خوشو

(۱) — تدر وې، تدر وې = نمځری، تنځری .

وې ما څخه يود رگرا نېها دى
 لاسنت راباندې ستا دى كه سودا كړې
 ۱۲۰. [مخ] په رضاد زړه سودا خوار بېچاره كړه
 دمجنون په قد چې مينه د لېلى شوه
 سروې ونې ته به وت بې باو
 هميشه يې په د اسروې محبت و
 يوڅو ورځې دى د سروې په قد خوشو

راته پا توله اېاوله اجد ا دى
 بدكه نه كړې په دادر به سروه را كړې
 سروې ونه يې آزاده له آره كړه
 په لېدل به يې د سروې تسلى شوه
 هميشه يې لگولى سر په پاو
 په نظر كې يې د يار قد و قامت و
 بياروان ويوه لور ته مشوشو

* * *

دليلی او مجنون سره يوځای کيدل

چې بې ستوری سبار کو، بخت يې مل و
 لیلی نا سته دخوښی په محمل و
 چې او ده شوه په بڼایست حسن اوڅاره
 بها رو شلید ه دا وښیوله قطاره
 شپه تیاره وه هم ساربان ځنې جدا شو
 ناگهان لیلی بیداره شوه له خوبه
 په هغه خشکه میره کې ددې ځای و
 کړیځید له یک تنه په خرابی و
 چې لیلی په جست و جو وېې همراهه
 [۲۱ مخ] په لیدو شوه دده خوښه لیلی ډیره
 نوریې او بڼه له کجاوې سره نشین کړ
 سرگشته وه په بدیا په ویرانی
 مجنون هسی په فراق کې خوار زار و
 چې پرې تېر د بلتانه ملت افزون و
 په ورو، ورو بې پوښتیده چې ای سړیه
 څه آزار لرې په ځان کې، څه دی نوم دی
 خوار مجنون په بیدیا پروت و خسته حاله
 اول نوم و زما قیس ولی اکنون شو
 چې لیلی شوله خبر له دې رموزه

دی دشام په ملک کې ناست په هغه تل و
 داروا نه له منزل په منزل و
 خبر نه وه له اوبنا نوله بهاره
 دلیلی اوښه بې لارې شوه له یاره
 اوښه پاتې شوه کاروان ځنې جدا شو
 شتر کډو په ځنگله کې په وچوبه
 بل څو کس مل ورسره نه و، بل بې خدای و
 په غوښتلود رهبر په شتابی و
 په بید یا بې سړی ولیده ناگاهه
 پرې بې وشوه د خا طر تسلی ډیره
 په بدل بې سرفراز هغه غمگین کړ
 له مجنون بې خبر غوښت دو دانی
 و بې نه پېژاند که ناست و رته خپل یار و
 لیلی هم صورت هېر کړی د مجنون و
 خوار خسته لکه خسرو رنځر یه
 چې داهسې پسې خوار شوې هغه کوم دی
 و لیلی و ته بې و وې زما لا له
 دلیلی په عاشقی کې سې مجنون شو
 په تلوار له کجاوې نه شوه را کوزه

چې مجنون و ارویده نوم دهغه یار
دوه یاران چې سره کیناستل خو شجاله
چې مجنون ژولیده حال دیلتانده و
چې په سڅ باندې به اوښې دده تللې
۲۲[سڅ] چې یې سڅ والو ده چ کله غبار ه
رایې پورته بیا په ښه سهر بانی کړ
په خندا هسې دیار غاړه غړی شوه
هسې وصل رو زی کړی هغه خدای و
که باران پرې او ر بدلی هر خو کړ و
چی په غاړه دلیلی سپینه اوړی وه
خوار مجنون له ډبره غمه چې بل رنگ و
خوار مجنون چې اشنا ولید بې حجاب ه
وې بې یاره او س له ماسره ناسته یې
چې دې سڅ راته ښکاره لکه آفتاب دی
ستا وصال که میسر راته په خواب شو
مجنون غم له خپله یاره سره باز وې
چې لیلی کړې شو نه یې یار ته په خبر و
چې لیلی به خواب و ر کړ شو نه یې دواړه
وې بې ای له تندې سره مه کړه غمونه

په بیدیا یې د فراق و کړ کو کار
شکا یت به یې کاوه له تیره حاله
لیلی ایښی سر دده په خپل و رانه و
په لستو نی به لیلی پاکیز و لې
په پلو پاکیز او وه لیلی له یا ره
سرفرازی یې دبو سې په همغا نی کړ
ترمنځ تلنه دزنجیر هره کړی شوه
په داسڅ کې کله سرد و ښته لځای و
وچ یې پاتو په سپنه پوری چند ن و
د مجنون په سپنه نقش بله اوړی وه
یار بې ولیده چې ناست و رته په څنگ و
لکه غره په خندا ووت له سجا به
جدا شوی له عالمه داپه څه یې
دادولت راته په وینښه که په خواب دی
او ده پروت ښه یم و ښو الی سې عذاب شو
افسانې به یې له سره جان گداز وې
خوار مجنون یې سرفراز کړ په شکرو
قندبات یې و ر کول و یارته واره
د هجران له لاسه سکره فریا دونه
۲۳[سڅ] مانیو لي په خپل لاس کې ستا په خوله دي
ډېرې وڅښه دزم زم د څاه او به دي
او من اسمان ستا دمطلب پېره وکړه

اوس د يرمه رځه په ملک دو يرانی
 له هېچا سره به نه کړو نور يا ري
 چې سجنون دليلی واور يدې خبرې
 وې يې زه خوشتا په داو يل خوشال يم
 تاخو، ښه د لاسا ورکړه وسلا لته
 هر پيغور د پلارد مور يو قیامت و
 بدو يل په خاطر ياد کړه د بدکو يو
 که موږ دواړه په يو ځای کې په طرب شو
 زه به و تړم د شهر ورونه لوی
 مادلې پر پر ده چې سوزم دغم اورته
 ستاد ې زلفې په مخ خو زې زه به سوزم
 يک تنه که ناسيد شم له وصاله
 دوه يارانو سره حال ووي په خپله
 ۱۲۴ مخ [خوار سجنون ديار له کوره نه راستون شو
 خوار سجنون له ياره بيل شو په خواډ که
 شب ورو زې زېست ورو زگار شو په ژړا کې
 ناکهان سې در په لاس له غيبه کيو و
 بې کومانه سې يو جام په لاس وکيو و
 ناکهانه سې همای راغی په لومه
 ناکهانه سې سپين باز په لومه بند شو
 ناکهانه سې مسيحا راغی طبيب شو

مېخه ونېسه په لور دودانی
 نه به يو زمان سره کړو ويزاری
 ده هم توپي کړې ترخولې خو ېې شکرې
 ولې ېې پر خفه په تېر ماضی احوال يم
 ولې وکړه نظر بيا گزشته حال ته
 لکه داغ په داغ دخلکو سلاست و
 جفا جوړ کړه په زړه دکمولو يو
 خلاص به کله به اولس کې د عرب شو
 بنده نکړم يوه خوله د چا بدکوی
 تا به ورسوم پته و خپل کور ته
 ته په کور کې او به کپړه زه به سوزم
 خدای دې نه کاندې ما بې ديار له خياله
 رسیده يې کړه تر کوره تر منزل له
 په ځنگل کې گرځیده خسته زبون شو
 په سينه يې شوه له غمه شتی لکه
 دا وينا به يې ويله په نړا کې
 در يغه در يغه چې سې بيا له ځنگه پر يو و
 بخت سې نه و، چې سې بيا له لاسه پر يو و
 له ما خلاص شو، اوس نارې و هم تر کومه
 له ما خلاص شو غم يې پاتو چند در چنده شو
 په دوا سې يې صحت کله نصيب شو

واو بو ته دحيات شو خضرو وړاندې شو نډې و چې ځنې راغلم سترگې تاندې
چې طالع وې زما تورې بختې تورو چې مې جام ونيو په شونډو بيا نسکورو
کړ ځيده له درده غمه په بيديا شو

له ليوانو لهدد ا نو نه اشنا شو

* * *

دليلی سرينه (۱)

په کلهزار چې راروان دخزان بادشو په گرمی دتبی تار په تار افتاد شو
 په چمن کې چې سور مخ دارغوان و په گرمی دتبی زیړ لکه زعفران و
 ۱۲۵ مخ [نرکس درست په صورت زیړ شورنڅی شو چې درنڅ یې په بدن باندې زیړی شو
 د چمن کلونه پر یو تل بې با ده لکه نوی شول هسې ووتل له یاده
 هغه گل چې په شا خسار کې تازه ترو هرې ختلی داها رحرات لمر و
 هغه گل چې ننداره ددرست جهان و ارایش ددرسن دکلستان و
 بیا یسته چې د بهار تر کلولا وه بل څوک نه و په جهان کې خولیلی وه
 په مخ میاشت دخوار لسم وه داتمامه سروې قده آهو چشمه لیلی ناسه
 یوه شپه په زمکه پروته وه بې کټه اوښته دیار له غم سره لښته
 درسته شپه یې فریاد کې دزړه له سره دواړه سترګې یې کښې نه یوې ترسره
 یو زمان یې سترګې پټې کړې له غمه داخوب ولیده لیلی سحر بې غمه
 امانت و خپل څښتن ته مجنون ورکړ نور څه نه وو امانت یې ژوندون ورکړ
 په صورت یې گرمې هسې شوه غالبه وینه نه وه لا په خوب کې شوه په تبه
 چې دتبی په آتشی یې مخ سوخته شو دغه کل یې په صورت کې افر وخته شو
 شا طه دتبی را غله هغه درنگه جړاوه یې په فرمان د فضا رنگه
 تبي و نیوه په حکم ترڅپي جړوله یې دمرګ په سردی

(۱) عنوان محوه شوی دی ښه نه لوستل کیږي.

په هېڅ رنگ له کوره نه تله په زاری
 ۱۲۶ مخ [دم په دم به یې دمخ کونه شوه بله
 لکه نم وې د کلاب په زرخ باندې
 دخو لوغو ته یې جوړه د کلاب وه
 چې پرې تېری درې څلور وړځې یا پنج شوې
 پښه یې اننگې شول د مخ دواړه
 په بدن هسې نری د لر باشوه
 سیم غم غم یې څو تر نوی سیاست تابان و
 زنگونه یې شول هسې په آزار کې
 پریوتلو ته جوړه شو له برکه
 که هر څو ورته داورد دهر کاندې
 که تر حلقه یې او به د حیات شومي
 هغه رنځ چې له اوله لادواشي
 هغه دم چې ورنځور ته قضا را شي
 چې آغوستی یې کمیس کنگلونه سور و
 دواړه زلفې په سپین مخ د پری روی
 ۱۲۷ مخ [په آزار یې خبردار و اړه عالم شو
 دا خبره هر چا وایسته له منځه
 په هر لور آه و فغان ، دا و او یلا شوه
 لیلی هم و پوهیده د مرګ په تبه
 دا وینا یې مورت و وې په ناکام کې

قضا را غله په روش دخوا ستګاری
 رخساره به یې خولې شوه کله کله
 ښکارېدې یې خولې هسې په مخ باندې
 چې ایستلی یې د تېې دا ورتاب وه
 په صورت یې غلېې د تېې رنځ شوې
 لکه وکاړي له کگل نه او به واره
 سرتړیا لکه و یښته په و یښته سلا شوه
 لکه تارد سپین و ریښم په ګریان و
 ګو یاغو تې وې چا کړې په سپین تار کې
 پرې کومان در غیدونه شو ، بې مرکه
 از سوده دارو قضا پرې زهر کا ندې
 قضا کله په دار و په دوا در و مې
 بې له مرکه یې علاج کله په چا شي
 روغ به کله په دار و د مسیحا شي
 پکې سوله ، کمیس نه و سورتنور و
 لکه تور ماران و و ناست په خپلې هوی
 نندار چې یې په هر دم ددې بې دم شو
 چې لیلی به روغ نه شي له دې رنځه
 په هر خوله کې آه فریاد لیلایلا شوه
 چې ګرمي مې و چوې په خوله کې ژبه
 چې ګرمي مې و چوې ژبه په کام کې

یو زمان راڅخه به دروسه ای سوري
 تمام عمر مې په رنځ په الم تېر شو
 ځکه درست عمر په غم کې افسرده وم
 ته هم تل زماله فعله خوښه نه وې
 ولې اوس مې په کرم مهر الطاف کړه
 هغه کله جوړ روان د حق په لاروي
 هغه ورځ چې له دنیا سفر کومه
 که هر څو له مانه نه یې خوښه سوري
 چې په زلفو کې هغه اسیر زما دی
 دا احوال مې وهغه و ته ووايه
 ۱۲۸ مخ [لیلی ستاله غمه لاره شوه ترڅا که
 چې بې تايی نه و سر په بستر اړینی
 هر ماښام چې بې خراغ اړینی په کوروی
 هر ساعت زمان له تانه حکا یت کا
 چې په سر په پښو یې کانې د سزار دي
 ستا په غم کې د امدام خواره خسته وه
 ستادغم په اور کې سوله سمندروه
 دا ویل یې هم په زړه کړه هم په ژبه
 شب وروزه اشکاره وم ستا دروی
 که په لار کې دوفانه کړې سستی
 بې وسوا به خدا کړې په خوله وازه

غنیمت دی چې تاگورم ته ماگوري
 یو د ورځ بې غمه نه شوم په غم تېر شو
 له عالمه له جهانې زرده وم
 آ زرده ما په خوله وې هم په زړه وې
 کډ شته کناه هم راته معاف کړه
 چې آزار وړ څخه موري هم بې پلاروي
 زه له تانه د دعا طمعه لرې
 د اوښا وایم و تاته په سرتوري
 زخمی شوی دهجران په تېر زما دی
 په غوصه په قهر هیڅ ورته نه وایه
 لکه پاکه وه راغلي، لاره پاکه
 اوس په خښته یې دکور وینم سر اړینی
 خراغ نه وی هغه ستاد هجر اوروي
 هم ددهر له عالمه شکا یت کا
 ستادغم له غره نه پروت باندې یادگار دی
 له خوشی یوی لورته نشسته وه
 څو روانه له جها نه په سفرو ه
 څو یې ساهه شوه بیرونه له قابله
 خوشی خاورې ورته یو وړې دراز اوی
 تانه کورم زر رادرومه په چستی
 هورې نشته وېره لړه له غمازه

بې مته دد وه سترگو ننداره كړه
خو اېه خوا به تر قيا مته ناستی نو ر كړ و
د لحدشكا ف به ونيسو په خښتو
نه به وينود رقيب غما زمخو نه
۱۲۹ مخ [تل به خلاص يو د عالم له سلامتته
دا وصيت يې خپلې مور ته وواينه

* * *

خان دهجر له عالمه كناره كړه
خو لې به بندي د بدكو يو د پېغو ر كړ و
لار به بند كړ و داغيا رد از ميبښتو
نه به آورو د بدكو يو پېغو رو نه
خو اېه خوا به كوو ناستی تر قيا مته
امانت يې د حيات نور و سهار نه

هغه ورځ چې د لېلي وخته ساهه
په عالم كې د لېلي دویر نارې شوې
هرې كسې يې تر پلو نه مخ ښكاره كړ
پرې يې اوښتې د لېلي ډيرې ډيرې
شرم ننگ يې له نارو نه گريزان شو
په ژړايې سترگې وختلې ردې
خپله مور چې په دختر وه بهر بانه
تورې ختې يې ژړل په شپه په ورځې
هرې كښلې به همداوې دريغه دريغه
واړو مخ پرې شو كاوه لكه گلو نه
چا رجا پوره يې له كچه جار وتلې
په ماتم كې د لېلي ژړيدې واړه
په ژړا كې به يې دا وينا ويلې
۱۳۰ مخ [چې دې ځاېن لوء لاله و په بها كې

ورځ به ورځ شوه داهو نوتوره ميا هه
هنگسته نور د شادۍ نغاري هوي
په ماتم كې يې سرتور، گريوان پاره كړ
تر پالننگ يې يې جار و تلې چار چاپيري
صبر هوش ورته بيان نه را ته په ځان شو
له عالم سره وي ناستې گډې وډې
په ژړا ژړا يې پر يوتنه له توانه
لكه اوري د بها رتورې وريځې
د لېلي بيلتا نه ووژلو بې تيغه
همه ښل يې شو كول هم كا كلونه
په نوحه كې به يې دا وينا ويلې
دا وينا يې په ژړا كې وې په غاړه
تاله د وژنه ده څه جفا ليدلې
راښكاره به يې بېانه كړې په خندا كې

غو نچه خو له ددواړو شويو لکه بل کړې
 هغه گل مېخ دې چې باغ و گل پېغو و شو
 چې بوتل ستاد مېخ په لیدل ژواک شو
 چې په مېخ دې گرد لیده نه شوای خورې
 د کلابو په او بومې غسل ورکړ
 درست کفن یې ورته د کک له کا فوره
 معطره یې په سپنکو په عنبر کړه
 چې روان په هغه درنگ د دې پالنک شو
 خلقي ورپسې تللي پس و پېشي
 زلمې هم ورپسې تلل فراق گویان وو
 جنازه چې چاخیستی وه په غاړه
 دهغې کټلې دلبری په ما تم کې
 د قضا قاضي داوې که بهینه کړې
 په سزار یې سړي نامت دهر هر لځای وو
 ۱۳۱ [مېخ] دا خبره یې کړه خوی بش په غم گړی
 چې په قبر یې حاضر واولس کلی
 راشه گوره چې په لځای د پری روی و
 دې جهان یې نېمانه کړه هسې ورکه
 داگر دش چې د سپهر پیچ در پیچ دی
 هر یو گله چې راښکاره په سر دخاک شي

په خندا به یې بیا کله کله گل کړې
 در یغه در یغه چې د گور په خاورو تور شو
 در یغه در یغه هغه مېخ د گور خورا ک شو
 اوس وکړې پرې انبار کړې خاورې تورې
 سپین کفن یې په مېخ خور لکه خا در کړ
 چې گرمې یې شي له زړه له خانه دوره
 خلقه یې په بوی واړه مېطر کړه
 گویا حشر نشر جوړ په هغه درنگ شو
 په زړه خور په لځان خسته په سپنه ریشې
 ترې چاپېره گرځېدل وصال جویان وو
 په ژړایې وه اخیستی د دوی غاړه
 سپنه وچوله ز سکې په ډېر غم کې
 د دې لځای به هم په داشکاف کې وکړې
 په داش په پوهه واړه اهلې رای وو
 چې د گور سره یې مهر وتری
 دا سمان سره یې سم کړد دې خلې
 عالم کړی تر اسمان یې خلې لوی و
 گو یا نه وود چا قبر په داز مکه
 له اوله له اخره هیچ د ره یچ دی
 زړه خاورو کې بیادې وي دخاشاک شي

ز مکه سیمه زرغو نه و اړه بیا پسته که
 هره ونه چې ښکار یې په دا کور کې
 هر چنار چې په داباغ کې و کاره شي
 هر یو گل چې راښکاره په نو بهار شي
 هر هلیک چې شي پیداد پور خوراک شي
 هر سړی چې په دنیا کې را پیدا شي
 خو ژوندی گرځي حیات په دعاله کې
 د دنیا له پاره یاره رنځور مېشته
 یې دنیا په ساعت هم درباندي تیر شي
 ۱۳۲ مخ [هغه کښلې چې راغلی په دادر و
 که نظر و کړم و تاوتنه ای دله
 د اېه تیر ده سړه دېل یو له گرتنه
 خورمجنو نځی په دامنځ کې بهانه و
 هر سړی چې په داباغ ساکنه او سي

په لږ غم کې ورځې بیا درسته سپره که
 زما نه به واره و سیڅې په اور کې
 یقین دادی چې به بیا په اور سکاره شي
 داهار په نمر که گوری تار په تار شي
 هره ونه چې کړې د اور خوراک شي
 په دنیا کې توړې خا وړې دبیدیا شي
 همیشه اوسه خوشنود مېشته په غم کې
 که دنیا درخیزه و مېشته، مېرور مېشته
 سال به هم درخته لاړ شي که دې پېر شي
 خورم شوي په محنت کې دخپل یارو و
 د اجل له چار و واره یې غافلنه
 ولې کښې یې ښوې په بل دتهمت گوته
 په عالم کې افسانه و، دیوانه و
 دلاله غوړنډې به داباغ په سینه پوسي

هغه څه چې تر تاوړاندې پخو لاره

ته به هم ورپسي ځي که ژاړی ژاړه

دليلی دمرگ نه دمجنون خبريدل

او دهغه ساختل (۱)

په غریب باندې محنت راغی له همه
 یوه ښځه چې په سن یکصدمو پنج وه
 لکه ښاخ د بنفشې وه په قد خښه
 بې ژړلو، بې آهو نو یو درنگ نه وه
 له دهنه بې نارې دهای هو ی تلې
 چار چاپیره بې تر قبره جا رو تله
 په سزار پورې بې ناسته مخ پټ کړې
 په سینه بې اوښې بغرگۍ په مخ تللې
 ۳۳ مخ [چې دې مخ د سره لاله له گلو ننگ کړ
 چې سپین مخ دې د جبین تر گل زیماشو
 چې بې مادي آر ام نه شو دلر بایه
 چې د تاپه مخ بې نه پر ښو گر دو نه
 بې وطنه ای غریبې څه دې حال دی
 چې دې مخ وښا یسته تر لهن زاره
 اوس پرې پاسه زرغو نه شول سپاندې لانی
 چې په تامې غولی درست د گلو ښو شو

په نوحه کې بې دا غیر و کړله غمه
 په لیدلو په څېر و د رسته رنج وه
 تل به ناسته وه په نیلو کې له خښه
 په دیدن کې درسته او روه هم او به وه
 له سکرو نو بې سرې سرې اوښې په روی تلې
 په ژړا کې بې سینه په کا نې مېله
 ودا نې ته یې د ښکلو وخت کړې
 په نوحه کې به یې دا وینا ویلې
 آه تر یاد چې د لحد خا ورو بد رنگ کړ
 آه تر یاد چې توري خاورې د بیدیا شو
 څرنگ خوښه په لحد کې یکک تنه یه
 اوس پرې وینم توري خاورې انبارو نه
 ای بې کسې بې نصیبې څه دې حال دی
 آ زرد هو، دکمیس له نرې تا ره
 بې دردانو پرې توده کړل لوی لوی کا نې
 بې له تاخارو خاشاک راته ننگي شو

(۱) اصل عنوان نه لوستل کیږي.

د مځ آبدې ولاسپين تر سپينو واورو
 درگو هر دې وېه خوله کې سپين غاښونه
 تنگه خوله دې پيدا تنگه تری پسته شوه
 ستاو لور نه گذرنه لرم ای جاذبه
 وایم در شلم لار دې نشته په هېڅ لوري
 ماته هېڅ نه وېنکاره داهسې لور
 ستاد شونډو په لالو نو پسې ژاړم
 ۳۳ مځ [زه بې تاييم لکه باز بې بال وېره
 ستا فراق وکړه په ماهسې کارونه
 په خپېر هې و هل دواړه ور نونه
 په ژړا کې راښکاره له آديرې شوه
 سترگې چې کې سينه ريشه بداند يشه
 چې سجنون وليده دوی دهغې ښځې
 وې ای مورې چې هسې ډېر ژاړې
 وې بې هېڅ راخځه ده کوه پوښتنه
 هغه نند چې را پر دوت که بې گوري
 له اسمانه چې ډلې راغله په زمکه
 دفتا سيلی سره زما ډ يوه کړه
 چې يوسف غو ندې اشنا زموږ د زړه
 چې سې تور کسی هجران و کښل ای زويه
 چې مقصودو زما ستا په داجهان کې
 لیلی ستاله غمه لاره شوه تر گوره

آه تر ياد دځان په رنگه کړ تو رو خاورو
 دلحد کانپو کړل مات ميرم لاسونه
 آه تر ياد دگو ر په کا نې شکسته شوه
 ستاله حاله خبر نه لرم ای جا نه
 ستا جمال به دځا کو نو عا لم گوري
 چې به ته وکړې بې ما يوازي صبر
 دالالو نه دکوم کا نې لاندې خواړم
 يا خالي لکه صدف له درگوهره
 گل بې يول د ای پرېښوول خاورونه
 رخساره بې شو کوله په نوکونه
 مځ سپېر هدرسته په خاورو په آيري شوه
 په داخل شوه د سجنون په نظر پېشه
 په شتاب وځغامت په سوی دهغې ښځې
 کوم کالی درځځندو رکندې چې بې غواړې
 چې زه ولوښتم له غمه په پوښتنه
 په ځر سينې زما خواړې کړ او رپورې
 په داسې کې بې غمه کړه زما ورکه
 زما ورځ بې په داسې کړه چې بې ډر کړه
 هغه يورپرون ورځ دمرگ ليوه
 ځکه نو ښه سې د سترگو شوه راتويه
 هغه لار شو اوس يې ژاړه په هجران کې
 که دې نه شي باور دادی گوري گوره

۱۳۵ [سخ] ستا غمو نه ټول په زړه یوړل لیلی
 ستا له ډېره ډېره غمه لیلی سړه شوه
 چې لیلی ته یې ښایست د جهان و رکړ
 ستا په عشق کې لیلی وزو وه له سوره
 او س لازم شول چې سو نږدو اړه سهجوران کړ و
 په سزار با ندې یې کښېنو لیلی ستا یو
 هم به دواړه چار چا پیر به سزار خو څو

* * *

هغه ملک ته نور څه نه یوړل لیلی
 دهجران په اور کې سوه څه خو سړه شوه
 په ناسه یې د مجنون مجنون ځان ورکړ
 هم په دامینه کې لاړه شوه ترگوره
 شب ورو ز یې آه ریاد په کور ستان کړ و
 دابه وایو چې خسته ده غم کې ستا یو
 لکه شمع د ما ښام سره، به سو څو

چې مجنون و او رویدې دار ننگه خبرې
 وې یې ای بدې بدرنگې بدې ژبې
 تاچې وکړل په ساخوار داخبر و نه
 دایې و وې نور په ځای پر یوت بې هو شه
 چې ساعت تېر شو په هوش راغی زړه
 لکه وایې ویر ژر لې په غه دود ده
 نری غاړه یې کړه سازه په صوتونه
 چې ای ساهې ځای دې نشته ساخوڅه
 ۱۳۶ [سخ] دفر اقی په او رکباب زما اینه شوه
 د ریغه راغلاي د قضا کتابت ماته
 سرگه! رایشه و ماته نن دې و اردی
 چې د چا ښکلی آشنا په دنیا نه وي
 چې د چا ښکلی آشنا په قضا و مری

سپېرې (۱) خاورې یې په سر لو مستې هم مېرې
 ښځې و اړه شوای طوفان په لو یې تبې
 په پر هار دې زما کښوول پر هار و نه
 زړه یې ډوب شول وه یلو شو خاموشه
 داویل یې کړه په خوله د ځان سره
 دخپل ځان سره ساز کړی داسر و دده
 په سرو د باندې یې اوی کړل دا بیتونه
 خودر کیږی هو مېر ته ښه ساخوڅه
 ځا نه و څه او من زما تنگدسینه شوه
 چې د کورو کایو ځل بشارت ماته
 بې لیلی زما ژوندون کله په کاردی
 دهغه سپی سر دن تر ژوندون ښه وی
 مدعی د محبت دی چې دی نه مری

۱-د (سپېرې) په ځای (هیر ترې) لو ستل کېږی .

یو خدا یه زړه یې بیا یه په عذاب شوم
 چې ویشتملی و د غم غشی به تهرگ
 نه یې تبه نه یې رنځ نه یې طاعون و
 افتاده په تورو خاورو کې غریب و
 بې وطنه تنها پروت و بې بالېسته
 خو کک همدم ورسره نه ونشسته
 خو کک یې نه و چې بې راوستای طبیب ته
 خو کک یې نه و چې په لار دارادت وای
 خو کک یې نه و چې په ده یې وژړلی
 خو کک یې نه و په مالت په دروازه
 خو کک یې نه درلل دسترگی پتونې
 خو کک یې نه و چې په لاس کې یې او به کړای
 نو و نا زل شول له آسمانه نه فتوح
 چې د چاو کو رته تللی به یاران وای
 خوار مجنون له دنیا وصل ته د یارته
 د لیلی په نام یې وکښل یو خوا هه
 و منزل ته داشنا خوشو خرملار
 د مجنون په ماتم رعد هم او رو
 تو رې ختې ماتمې پرې هر سباع کړې
 تر تابوت یې چارو تلی چار چاپېرو و
 دو دسته یې پر مخ شین تیر تمدی کړل

د لیلی دیلتانه په اور کېاب شوم
 خو پرې راغله رنځوري په ځوانی مرگ
 سر و تیر د بېلتانه په تیر مجنون و
 د دوستانو له دیدنه بې نصیب و
 تر سر لاندې یې با لېمت و او په خېسته
 سگرو ه یوه کو زه هم شکسته
 یا یې جوړ کړای کور کفن هغه غریب ته
 په مرده باندې یې اوستی شهادت وای
 یاد ده په وصیت یې غوړ ایستلی
 چې یې واخیستی په غاړه جنازه
 لاس یې سم کړی هم یې و تړلې زړې
 چې لنډه یې په او به کې څه خو خوله کړای
 چې همدازمان یې قبض کانی روح
 د اجهان و رته ویران ، هغه و دان وي
 په خوښی د زړه په بیر ه په تلوار ته
 په دا یاد یې له خو لې وخته ساهه
 د لیلی لیلی په نوم د مجنون دم لار
 بارانو نه یې ژړل په سترګو سرو
 همیشه یې پرې نارې دالدواع کړې
 حلقه شوي کړ خیدل دویر په خبر و و
 هم یې سپین د غم په غاړه غړ و ندی کړل

په ماتم يې هم راغلي سيمه کوشو و.
په ماتم يې هم راغلي آهو، گورو و
په ماتم دده حاضر شول سزري، بېر
۳۷ مخ] په ماتم يې نخچرآن راغلل له خرونو

په ماتم يې عنکبوت هو سر غمجن کړه
يو سړی ورسره نه و چې يې کوت
نری لار باندې راغلي له بېداوه
چې تر غوره يې دخپل کوشو نه هار شول
کاروان راغی په سرده و در يده نه
يو ساعت يې ورته ناسته په صحر اکړه
چې يې وکړه دمرده خسمانه واره
هغه خه خي لار اول، سوړ په دنبال خو
سبز نه چې بېکار پري په بوستان کې
سروې ونه چې سر پورته کابه کبر
ر نه يې دورخي وگوره ای وروړه
هر هلمک چې له سادره نه وزيري
دا چې وينې بيا بېسته لکه لوڅکې
دا چې وينې خو اېه خوا سره باران شي
دا جهان چې مالامال په در دو غم دی

۳۸ مخ] بلکې هيڅ نشته راحت واره د محنت دی
ددنيا په آرایش ته غلط مېشه

په ماتم دنده لکه سا په پر اتمه يې هوش وو
بناخ و سيمه يې دانسو من په لوکي تورو و
په پنځه سره يې وکيند د قبر
غمسل و رکړ دوی دستر کوه په رو د و نو

چې ده ساز و رته له سا همې سپين کفن کړ
په صحراله د د ا نوسره پړوت
په شه لاره قافله پرې را پېداوه
له دهشته وحشي واره تار په تار شول
پرې يې وشوه د لسوزي، نه تير بدنه
د وی فقط په يې کسی دده ژړا کړه
نورې کښېن به بېديا کې په او جاره
عاقبت به واره د هسې په د احال خو
بيا يې ووينی و سپېره به ز دستان کې
بيا گدارو خوری په پښه باندې د تېر
توره شپه ورسې راشی تکه توره
عاقبت به بيا خوراک د خاورو کبري
تنکې خوا يې به يې کاخاوري دگور د کي
عاقبت به د واره بېل په ډيرارمان شي
د محنت ډير پکې لېده شي، راحت کم دی

د راحت يې يو ضعيف خبر و ايت دی
د جهان په آرایش ته غلط مېشه

د دنیا په دردو غم بې د لگېر سده شه
 مقام نه لری په ملکه کې غم ښادي
 غم ښادي په درې باندې چې ویر شي
 غم ښادي د دنیا کوټه مقام اړینه
 دا چې وینې مقید د مال لږ زنده دی
 د سفلو طبیعت اسمان لرینه
 سرشته لري د ښځې کمنه دونه
 د دنیا خوښی می وازه په فریب دی
 غلطه شه د دنیا په نقش نگار
 آسمان نه ورکوی چا و ته سودونه
 په یاری د آسمان مه کړه خوښی جانه
 د دنیا آسایش وازه خیال و خواب دی
 خه ایه مه کړه ساسکندر د هوس وړی
 ۳۹ مخ یوه خدایه په حرمت د محمد کړه
 په رښتیا دا با بکر، د عمر کړه
 یوه خدایه په صف د اهل بیتو
 یوه خدایه په کرم د کریمانو
 یوه خدایه په محنت د درویشانو
 هغه ورځ سکندر خټک چې یکه تنه شې
 بیا چې وکاندي خپل نقل له مکانه

په جفا جوړستم بې د لگېر سده شه
 په دا صدق ترې یاران کا مټا دي
 لکه ویر شي هغه هسې بیا پرې تېر شي
 عارفان په ډیر ناکام روزگار کوینه
 هملکان دي، په خوی کله خر دمنه دي
 له یوه اري کینه، په بل کا سینه
 د هوښیار خوړوی غاړه ډېر ونه
 هغه خواړه شول چې غلطه دي په زیب دی
 ډک په زهر و ښا نسته دی پاسه مار
 پرې پوره نه شول د هیچا مقصودونه
 ډیرې تاغوندي خوړلي دی چندانه
 دادر باب د آسمان تر یو ته سراب دی
 کښی مې مڼه وه و دې سراب ته تری
 په سخا په قناعت د محمد کړه
 په حیا د ذوانورین، د حیدر کړه
 په صفا او په وفا د اهل بیتو
 په ژړا په بې کسی د یستمانو
 په اخلاص په شجاعت د غازیانو
 د یارانوله مجلسه نه جدا شي
 ورسره رهبر بل مه کړه بې ایمانه

په قیامت یې خلاصی نه وینم بې عدل
 خدایه ته یې عمل و سپاره په فضل

د خپل بابا خوشحال یاد (۱)

د جهان په باغ کې گونگ نه یې گویا یې
 ا یې و ته یو خو خبر یې وکړه
 یعنی څو ک بابا خوشحال اوسه خوشحال
 هر سړی ته یې آرام اسایش ورکړ
 تر سایه یې درست خټک همسایه اوسه
 سړی پریرده یو میری کله ازارو
 په دعا مېنه دار پروله دنیا نه
 کور یې واره دستم ظلم په اورکړ
 یو که وران و کور د ظلم په کی وران و
 مگر یو سترگو د کنبلیو کړل خونونه
 بې له کنبلیو له چشمانو څو کستان وو
 یو که ژاړی چار تاره سر ینده ژاړي
 زوړ شو سوزنه شوله ورکړوله بېخباو
 یو حر یو وی همیش د نام وننگ دی
 هم زکات په خان دده گوره فرض نه شو
 په خلقت لکه هوسی په غضب شیر دی

ته د تن په قفس بند زرغون توتا یې
 قند نبات شکری تو یې تر دا خوله کړه
 خو حیات وي په دنیا به شه ملال
 ده و ملک ته د خټک آرایش ورکړ
 د ژوندون ونه یې گل همایه اوسه
 شپېته کاله دی د درست خټک سردارو
 م. م. [مخ] راه داری قلنگ یې نه غوښتل دچانه
 په خپل دور یې و دان عدل کور کړ
 په دوران یې خټک کور په کور ودان و
 مگر چاکول په ملک کې ستمونه
 چې شر آب یې منع کړی په خپل آن وو
 کور په کور تمام خټک په خنداو یاري
 زړه یې سوردی دد نیاله ټولولو
 د دنیا حرص یې نشته هسې تنگ دی
 په داهوسه پیر اولس کې یې فرض نه شو
 ماتوونی دلېسکر په تیغ شم شیر دی

۱- اصل عنوان نه لوستل کېږي .

شفقت يې په اولس کې هو سره ډير دى
 دخټک که گډه چر که په بيد يارى
 هر خټک چې په ژر او رله راشي
 په بوښتنه يې دلوى هلک زړه ښاد کا
 هر غليم چې دخټکو يو سپى سر کا

۱۴۱ مخ | کوى يې يور په ميدان له سپر نيو
 دى په توره تر رستمه سپرنى دى
 تورې غشې که باران غوندي پرى تل شي
 لير احسان دېل سپى په قدر ډير کا
 درو یشان به يې په در کې دهر دوه و
 نه شول ستړي دده لاس په ور کولو
 وړ کول يې په هر دم نفس نفس کړل
 استوار دى د تدبير په هر ه چار کې
 موافق يې له قضا سره تدبير دى
 په داهو سره ډير دولت کې خالى لاس دى
 په کرم دى هسې لوى تر آسمان ونه
 قهر نه راته وده و ته چندان
 وينې سرې دستم گر لکه او به څښي
 خاص مو من اهل سنت چار يارى دى
 سردارى په ملک کې جوړه د اسلام کا

هر خټک ورته تر خپله زويه تير دى
 دده کور تندى ولنگه چرگى غواړي
 لاس يې راچکوى په سر لار په خندا شي
 که يې سپى وي بيا يې سپى و رپس ياد کا
 خوب هاله کا چې پرې پاسبه سپى سر کا
 هم يې هيڅ کړ چې احسان داو لنډو
 دى په ورکړه تر حاتم اولنى دى
 کوږ يې کله يو و ښته په توکل شي
 ډير احسان چې پر چاو کا واره هير کا
 دده لب په «مده» نه وو په «بده» و
 لاس شول ستړى د سامل په اخيستلو
 ده به بس نه کړل سايل به اول بس کړل
 ولې بيا خبره و اچوى په چار کې (۱)
 خطا کله لار دخان دتدبير تير دى
 خکه لاس يې د حاتم تر لاسه پاس دى
 وروى يې لاس د زرو بارانو نه
 که به راغى خو به يې وژل ظالمان
 ناروا سپى او به يو څا څکي نه څښي
 په پايدقايل ددوى د سرداري دى
 خداى دى نه کاچي يې شرعى غلطه کا م کا

(۱) دويم «چار» يعنى په څلورو کې .

۱۴۲ مخ [دين يې کښېنډسرو په تندي پاسه
 حد یشونه يې منلی په سر پاس دی
 دين يې ايښی دسرو په خپل تندي دی
 په وفار ښتيا په ځان هسې تحقيق دی
 دانهاف په سروت کې نامور دی
 تل په ملک د شفقت هسې سلطان دی
 په کرم په شجاعت ځلی پيشه دی
 لاس يې وللی دخپل ملک له سرداري دی
 کار يې نه دی په دستور د سردارانو
 دهور کې دی طلاق و خپل دولت ته
 تل و هي په پای و سر د ملکي
 که له سترگو يې غږ بدلې لعل و دردی
 په غيرت دی لکه پونه (۱) په ځان گرم
 په لباس د سرداری لکه درویش دی
 که په اصل کې پښتون په ذات خپک دی
 ۱۴۳ مخ [له سخايې افسانې په هر هر لور شي
 په سر خط کې دهغه يا قوت شانی دی
 دی په بحر کې غواص دی د خبرو
 که ژوندی په دادوران عرب سحبان وای
 په غزل په قصيده نکته د انسی کې

دست لمن هم نه پرېدی له لاسه
 په لمنه يې دهشت نيولي لاس دی
 سر يې کړی دست په غږ و ندي دی
 موصوف شوی دی په صدق د صدیق دی
 ده د عدل زيب و رکړی د عمر دی
 په چشما نو کې يې شرم د عثمان دی
 په دوستی کې داصح ابو هميشه دی
 سر يې ايښی و فرمان ته د باري دی
 خوی يې واړه دی په شان د روښانو
 په د اخلاص نه دی و زيب وزينت ته
 چې په سر لري افسر د ملکي
 په ژر يې تل دا وښو په در پردی
 په خلقت دی تر پستو و رښمونرم
 په همت د سردارانو پيش لاپيش دی
 په صورت لکه سپر په خوله ملک دی
 د حکمت صفت يې شهر، په هر کور شي
 په قلم يې صورت کښلی دمانی دی
 دی طرف دی د سخن دبر غلرو
 نمک پور کې د ده له نمکد ان وای
 په خبر و يې روح خو ښد خا قانی کې

(۱) پونه = پنه، له بکري څخه اور غور زو ونکی .

په صنعت په نزاكت چې خيال بندي كړي
 چې سكه يې كړه د شعر په خپل نام
 چې ساقي وخوانم د بڼه زمانه وه
 چې دده له پيالې پا توخه خوسې وو
 پاتو شوني د بابا شو ميراث پا تې
 خداى هغه جرعه زما په خوله كې راكړه
 كه په بخره په حصه وای يا په ویش وای
 زه سندر په واپړو، ورنه وکې بیکاریم
 دا جرعه به چا ورکړې وه د مشر
 دانای پوهه په سرده په سال نه ده

هم خسرو و، ورتد لاس دواړه په تندي كړي
 ارازي دولت ميرزا يې شول غلام
 تشه كړې خان د شعر پيما نه وه
 ډير ياران ورسې تللي يې درې وو
 ډيرې خولې د مشرۍ كړې ورته ماتې
 بې حصې قرعې زما په خوله كې راكړه
 بويه دا چې په مشران په ویش كې پیش وای
 په حساب كله ددوی په شمار، قطاریم
 خداى قابل گوري كه مشروي كه كشر
 توانگری د زړه په كارد په مال نه ده

۱۴۴ مخ] كه په باغ كې ډېر ولاړدى لوى لوى بوټي
 لوى په څه كړې چې بې رنگه يايې بوي
 قد قامت دهرې ونې كه بيل بيل دى
 ازلي بخره په هيڅ رنگ نه نور يري
 ولي خداى په حقيقت كى لوى دهقان دى
 په اغزيو كې كه وي اغزي خارونه
 مرغلي، درگوهر كاپه صدف كې
 په نوشل يې دجرعې هسې بې هوش شوم
 كه مې هر خوند است كړ ساعت تير و

كشمانو رايل ترې ډېر دي هلكوتى
 سرونلې، اسم په شان د كشمالو دي
 چنار لوى دى گل خوشبو په در ايل دى
 د گداى پټكى د شاه په سرجو پري
 په نظر كې يې هر ځاى او هر مكان دى
 په باغونو كې كه وي لاله كلو نه
 خاړو خس بلا تر كا په خذف (۱) كې
 چې په هوش راغلم پېښمان يې په دانوش شوم
 كه ترې بيار ته جار و تى سلامت ډيرو

(۱) خذف كودى.

په میدان سې د خبرو فرسزین کړه
 ښه سواره د نزاکت راڅخه ډیروو
 ناگهان سې د قوت نښان ښکاره کړه
 مدعی به راته سپر د جهالت نیو
 یو بې حد په رڼایې د نمر ښکاره شي
 ساقی ماته جام د میو مالامال کړه
 ۴۵ مخ] شرافت سې یې په ښار باندې آباد کړه
 یوه خدایه په کرم د غفوه کړونې
 شکر شکر چې سې دا کتاب تمام شو
 که په نظم د کتاب خو بشی لوستوني
 که خو سهوې ترې خارجې پېش وکم کا
 ... دریا خط د دې کلام دی
 که څوک خوله په د او پل خوځوی بد دی
 دی دې هم په داروش شعرو وایي
 دا چې ووايي که هسی وای یا هسی

په اول سواړي یې فتح درست زمین کړه
 د تشبیه او د صنعت راڅخه ډیروو
 په میدان سې د خبرو لځان ښکاره کړه
 ما به دی په ښو سپاهیانو د صنعت نیو
 نورو هر لوري ته پته ستاره شي
 پکې سې د خوشحالی د خوشال کړه
 پری ویران سې د حرص شرم بنیاد کړه
 کناه وېخښه همه د زړه وژلو نی
 په حرمت د پاک نبي اخر زمان شو
 افرین، رحمت دې وایي په وېستوني
 سازو لدی یې د غفوي په قلم کا
 هر سړی خښلی له ځایه شیر و جام دی (۱)
 دی خالي نه دی له جهنمه له جد دی (۲)
 بیا که بدوایي زما په ویل ښایي
 که سپر هوي دی دې ووايي داهسي

دا متل په درست جهان کې مشهور دی
 ترو یشتونې نندار چې سړی با تور دی

(۱) همداسې لیکل شوی دی لوستی مصرع نیمگړې ده .

(۲) همداسې لیکل شوی دی .

وی پانگه (قاموسی برخه) د قلمی

نسخې دمخونو په ترتیب

استوگه: (۹۲، ۹۱، ۹۰، ۹۳، ۹۴، ۹۵، ۹۶، ۹۷، ۹۸، ۹۹، ۱۰۰) استوگنه، سکونت. په پخوانیو متنونو کې لکه خیر البیان دخوشحال کلیات او نورو کې یوازې په همدغه فورم راغلی دی.

اسم asam: (۱۳۵) د صدیق په قلمی نسخه کې (اټم) راغلی چې د (عرعر) معنا ورته لیکل شوې زما په خیال همدغه (اسم) دی.

اوڅ awax: (۱۱۹) (افسوس، ارمان) خوشحال په غزلونو کې داسې راوړی:

دخوباله بې نیازی سل اوڅه چې زماله کاره تښتي په فرسخه

اوی ue: (۶۲، ۹۲، ۱۲۹، ۱۳۶) (۱-و عده، ژمنه ۲-لفظ کلمه)

په دغه نسخه کې د (ویل، تلفظ) په معنا هم راغلی دی.

بختر: (۱۱۵) (د کلک، پټ توکر نه جوړې شوې) پخوا به د زغرو په شان په جگړو کې د ځان ژغورنې له پاره اغوستل کیده.

د حمید د بمبئی په چاپ، شاوگدا، نیرنگ عشق، دخواجه بنگش، د حافظ سرغوزی په شهناسه او ځینو نورو متنونو کې راغلی دی.

بسو: (۴۰) (زاید، زیاتی) په ځینو نورو متنونو کې هم راغلی لکه:

څټ بسو کره تر میان خټ دی چې دیدن دې شی له مخه (کریمداد)

د اسمان قمر بسو کره م دغبراقمره راشه (خوشحال-غزلیات)

بلا پیری: (۹۳) بلا پیریدو نکی، بلا لټوونکی، ماجرا لټوونکی.

خوشحال داسې راوړی:

بلا پیری زړه لرم دایې عادت دی غم و بل لوري ته درو سي زه یې خپل کړم

بو بنښنه: (۱۳۵، ۴۳) خټه، جبه زار .

بهسل Bahsal : (۸۶) (لاس ماغو، دستکله، دست کښه)

پوړوړ: (۹۲) (مښغو لا، سرکه، راز، نجوا) په پخوانيو متنونو کې زیاته راغلې .

پخونی: (۱۱۵) (پټو نځی) دخو لځای، کمین گاه)

پروږه: (۱۱۵، ۱۲۶، ۱۲۹) دمفر دسو نثله پاره د(پرته) په لځای خوشحال خټک هم په دغه فورم زیاته راوړې ده.

پلاس: (۶۲) ف. (نمځی، کراسته) په خیبر البیان کې د(پلاس) او په روښانی رساله (۳۷ مخ) کې (دپلاز) په فورم راغلی.

پنځری: (۳۶) (ورسی، کپ کی) .

پېښل: (۶۵) (گال، زغم، تحمل کول) په پښتو کلاسیک ادب کې زیات راغلی دی قاموسونو اخیستی دی.

پېړی: (۸۶) د(کښیناستلو کټکی، وره خو کی) قاموسونو اخیستی .

تدرو: (۱۲۰) تمځری، یو مرغه دی د(تدرو) په فورم هم قیدده .

ترو: (۳۳، ۳۴، ۸۳، ۹۳، ۹۹) (نو، مگر) په لرغوني ادب کې زیاته استعمال شوې.

تره: (۴۱) (مثل، شان، خیر) په لویو یدیه لهجه کې د(ترا، ښه ترا) په غږ او په کونړ کې د(تره =قواره، قیافه) په غږ سو جو ددی.

دنحیب په دیوان کې دوه لځایه د(تره) په فورم راغلی :

حککه تل دانا رگل په تره سوردی چې دخپل صورت خونخوار شو زما زړه

حککه سورسې دگنجي په تره سردی چې واهه شم په پېزار دیلتانه

تلاتوب: (۱۰۵) دناقرازی، نارامی) دخوشحال په اشعارو کې خو لځایه راغلې مثلاً:

په درسته ورځ چې خه تلاتوب کړې ددنیا چارې په خه اشوب کړې (رباعیات)

چمپار: (۸۱) سوچي .

خوردده: (۶۸) (دتبر که له پاره دزيارت، کوم سپيڅلی مقام او روحاني شخص نهڅه خو اړمخکل يا خوړل چې غالباً خاوره وي) .

دومي: (۸۹) (والگي، زکام).

رنځمړی: (۱۲۶، ۱۲۷) (رنځور) مجازاً (زير) هم په لومړي او هم په دويمه معنا په کلاسيک ادب کې زيات راغلي دي:

ستا په عشق کې هسې زير رنځمړي لارم لکه زير زعفران دگور رغبار زمادي
(سنکدر، ديوان)
گري در په در، ديدن يې غواړي نه يې موسی ځکه رنځمړي شي نمر په وخت دماز يگر
(مصري خان گنجاني)

ساهره: (۶۳) د(ساهر) په معنا د بنځينه فورم لپاره .

سکه: (۴۶، ۵۶، ۹۰، ۹۶، ۹۷) د(نو، ځکه) په پخواني ادب کې زبنت ډير راغلي دي.

سلوم: (۱۱، ۲۳، ۵۰، ۶۸، ۷۵) (خرگند، مشهور، نوميالي) د خوشحال، شيدا، دسکندر په ديوان او دخوشحال دکورني په اشعارو کې زيات راغلي دي .

سپمړی: (۱۰۸) (خرگند، په ډاگه) په دغه معنا په پخواني ادب کې ډير راغلي دي لکه :
شرموی سې شو خې سترگې تر تا پورې چې و منځ ته دې نظر کړم سپړی سپړی (حميد)
کښی: (۳۸)؟

کوږل: (۹۸) (ذبح کول، حلالول) د(نغو تل = نغو ږل، ختل = خیر ل) په شان دماضي اساسيې (کو تل) او دحال او استقبال اساسيې (کو ږل) دي . دواړه اساسونه په همدغه معنا په لرغوني ادب کې زبنت ډير راغلي دي:

لکه لښته تا و تا و کيږه سترگې مړه په نغو، په کرشمو خلقي کوړه
(شا و گدا ۶ مخ).

گرو هېدل: (۴۵) د عقیده لرل، باور کول .

گو لي گو لي: (۲۲) (گه ې وږې) (گول) (گه، خلط) په معنا په کلاسيک ادب کې ډير راغلي لکه:
 سیده جام دخوښی نه وی په خو له ایښی بیا یرې ددر دو غم کړی پکې گول (حمید)
 دو مال شربت مې تیر تر حلقه نه و چې یرې دې دهجران کړې پکې گول (حسین)
 نابیناد هجر غم کړم په وصال کې په خوراک کې خاورې مه شه گول دچا
 (حیداد بی ستوري)

لانی: (۱۳۴) (?) ښه نه لوستل کیږی او معنایې هم ماته و اصرح نه ده.
 لو غځکه: (۱۳۹) (ناغځکه، گوډی، ناوکی) د پکتیا په ځینو برخو (لکه خاخیو) او پر دیو کې
 په دغه معنا ژوندی ده. خوشحال داسې راوړې:

په بېسر دې رنگارنگه ټیګی گوره په دشان به ښایسته نه وی لو غځکه
 لو ښتل: (۱۳۵) (له بیخه او ښتل، لوړیدل) د غواړی = غوښتل، اوړی = او ښتل، نغړی =
 نغښتل) په شان (لوړیدل، نوریدل) د ماضی فعل اساس دی او په کلاسيک ادب کې زښت
 ډیر راغلی دی لکه .:

هم دې لویو لویو غرونو ته حیران یم چې و نه لو ښته له و یخه سر غلطان (رحمن بابا)
 لهر: (۸۹، ۳۳) (څپه، موج) په پخوانی ادب کې زیات راغلی لکه:

خوار خوشحال بې لکه خس هسې لاهو کړ چې د عشق سیلاب راوخوت لهر لهر (خوشحال)
 چې مې او ښکې لهر لهر وړان مې شو د خاطر بهر (عبدالقادر)
 چې بهار شو د ښادی زړ پرو خوت د غم لهر (انصاری)

مرو نه ی: (۱۴۵) (ولې ته ورته یو بوتی دی چې د زمکو د غاړو د ټینګولو او د سیلاب
 دمخنيوي لپاره کرل کیږی) په کلاسيک ادب خصوصاً په طبی نسخو کې زیاته راغلی لکه:
 چې د عشق سیلاب پرې ورشی ملک خالی شی داد عقل دسرو نه و له بندیزه (بابو جان لغمانی)
 گوره لویه مرو نه ی نه تازه وي نه لنډی ... (طب نامه ۲۱ مخ)
 لڅڅ: (۸۱) (نخوش، نرگوښ، دکب دنیو لو کونډه) پښتو قامو سونود (نرگوښ)

په فورم ثبت کړې په (در مجلس) کې دوه مخاينه د (نرغو بن) په فورم ثبت دي

لکه د فرعون په باب :

نېلو لی و دې شوخ

په زنجیر پوړي نرغو بن

نرغو بن و نېلا و وروړه . . . (۲۷ مخ)

په څړي به يې ای و وروړه

د خو شحال په دیوان کې (نرغو بن) په دغې معنا راغلی :

د زلفینو سر يې تاو لکه نرغو ش د ما هیتر شو کله وي چې خوشحال خلاص شي له دې رنگه نرغوشه

د حمید په دیوان کې (نرغو بن) راغلی دی :

یار مې سازې کړې لېبتي لکه نرغو بن

کو ندي و کا پي حمید دغم له شاهه

نرغو پېرل: (۶۷) (نرغو پېرل)، اوریدل، منل (ماضي اساس يې (نغو تل) او د حال او استقبال اساس يې

(نغو پېرل) دی. په نو ورو زرو اثارو کې د (نغو پېرل) په فورم ثبت ده خو په دغه قصه او د خو شحال په

دیوان کې خو مخاينه د (نغو پېرل) په فورم راغلی ده لکه :

تله دي، تیر بده دي، بڼه له هر چاسر بڼه دی بڼه کړه، بڼه کړه، بڼه کړه، د نیکو خو خبرې نغو پېره

نمر مستل: (۱۳۰، ۱۲۹، ۱۰۲، ۷۹) د (ملا ستل، خلا ستل) په پخواني ادب کې زیات

استعمال شوی دی. میرزاخان انصاري داسې راوړي:

حيوانات زیرمه دنماستود چاره کا

دانایان دخپل مقصود په طلب گرځي

نمر گل: (۱۲۶، ۱۱۸، ۱۰۰، ۲۹) (نمر پرست گل، کا پر گل) په ځينو کلاسیکو اثارو کې هم د

(نمر گل) او هم د (گلر) په فورم راغلی :

چې هندو لکه مشرق کا زبر سپره (شیدا)

هغه دم لکه نمر گل قبلې ته شا کړې

رنگ مې څکه په زردی شود گلر پېر بن

شیرین عمر مې قضا کړ په هجران کې

(هجری)

ژوبل زړه مې يې سور گل دهزاره (علیان)

مخ چې گل د نمر کړ مینې د گلر خو

نمبر څکي: (۶۱) (۹) بل مخای زما په نظر نه ده راغلی :

و اخافى: (۸۷) و اخلى په ځينو لرغو نومونو کې راغلى ده.
و ینځه: (۷۸) (داغ، خاپ، خال) په نورو اثارو کې:
په داسرو شو نېو بې نه ده و ینځه توره

راشه خضر دحيوان په چشمه گوره
(خوشحال غزلونه)

کښینه په سیند کې بې بدمام و ینځه
چې له حبشه مریو نه راشی (شیدا د واره خایه)
و: (۵۲، ۶۳، ۶۷، ۷۳، ۱۰۹) د (ته) په معنا لکه (و چا وړ کول) یعنې (چاته وړ کول).

سپینه په نه شي په صورت و ینځه
و ینځي بې نه وی په صورت باندې

هېواد: (۹۰) د (بديا، د بښي) په معنا په دغه قصه کې راغلي دي.
د یادونې وړ خاص نومونه:

ارزاني (۱۳۵، ۱۸).
افغان (۲، ۱۳، ۱۹، ۲۰، ۲۱، ۲۲).
افغانی (۱۹، ۲۱، ۲۰، ۲۲).

پښتانه (۱۷).
پښتو (۳، ۲۲، ۱۳۳).
پښتون (۳، ۲۲، ۱۳۳).

پښتونواله (۱۷).
خاقانی (شاعر) (۱۵۳).
خټک (۳، ۹۶، ۱۳۱، ۱۳۲، ۱۳۳).

خسرو (شاعر) (۱۵۳).
خوشحال (۱۰، ۱۸، ۲۱، ۱۳۱، ۱۳۶).

دولت (۱۵۳، ۱۸) .

سکندر (مؤلف) ۲۳، ۲۴، ۲۵، ۲۶، ۲۷، ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۱، ۳۲، ۳۳ .

فارسی (۲۲، ۲۰، ۱۷) .

فارسی خوان (۲۲) .

مغول (۲۱، ۲) .

میرزا (انصاری) (۱۵۳، ۱۸) .

واصل (روشنایی) (۱۸) .

* * *

يادونه: هغه شمېرچې دسځونو په منځ اودبيتونو په سرکي ښودل شوی دی دپیکروفلیم دسځونو
دښودلو په غرض راوړل شوی دی گر ان لوستونکی به همدغه مطالب ترې واخلي .

* * *
* *
*

د محترم ټولو ستو نكو نه هيله كيږي چې د كتاب دلو ستلو نه مخكې دغه لاندې ناسمې كلمې سمې كړي او بيا به د كتاب په لوستلو پيل كوي .

سمون ليك

سم	ناسم	كړينه	مخ
ليلی او مجنون	ليلی او مجنون	۷	۱۰
۶-د عصام لیلی او مجنون	د عصام لیلی او مجنون	۱۵	۱۴
حاضر گنه	حاضر گنه	۸	۳۱
د افلاک	افلاک	۳	۴۱
لو لو جو شاب (۲)	لو لو جو شاب (۲)	۶	۴۱
بدر ننگ وي	بدر ننگ وي	۲۰	۴۴
په ديوال	ديوال	۱۶	۵۰
له هستی	له ستی	۶	۶۵
په صحبت کی د عالمو	صحبت کی دپه عالمو	۱	۸۶
نو بشت کړ	نو بشت کړ	۱۶	۹۲
دنيا پست ثنا	دنيا پست ثنا	۹	۹۴
او بڼيو گلگون	او بڼيو گلگون	۱	۹۸
بهار نوی	بهار رثوی	۲	۱۰۹
غو ندي يې	غو ندي يې	۵	۱۱۶
ليلی ناسته	ليلی ناسته	۸	۱۱۷
په خوښی کی غي همیشه وه	په خوښی کی غي همیشه وه	۱۲	۱۱۷
و پر وه کړه	و پر وه لړه	۴	۱۱۸
يو ډول غشی دی	يد ډول غشی دی	۱۹	۱۳۵
چاکنده و ته	چاکنده و ته	۱۵	۱۲۶

سم	نا سم	کر بنه	سخ
به پروت بیگاو	به یوت بیباو	۵	۱۲۹
به ۱۲۹ سخ کی دې تر وروستی بیت نه دسخه دغه بیت زیات شی:			
په راستی دسروې ونې مین راست و	په راستی دسروې ونې مین راست و		
ډېر مه گرځه	ډېر مه لرځه	۱	۱۳۲
نرگس درست	نرگس درست	۳	۱۳۴
په سر دری	په در	۱۷	۱۳۴

laylá aw majnún

By:-

skandár xaták

*The Academy of Sciences of
Afghanistan
Institute of Languages & Literature
1979*